

Европейски съюз

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА
„РАЗВИТИЕ НА ЧОВЕШКИТЕ РЕСУРСИ“
BG 051PO001–2.1.07

Инвестира във вашето бъдеще!

Европейски социален фонд

Проект „Повишаване на обществената нетърпимост към неформалната икономика при трудовоправните и осигурителните отношения и превантивни действия за ограничаването ѝ“

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз

ПРОУЧВАНЕ НА ДОБРИ ПРАКТИКИ В БОРБАТА СРЕЩУ СИВАТА ИКОНОМИКА ПРИ ТРУДОВОПРАВНИТЕ И ОСИГУРИТЕЛНИТЕ ОТНОШЕНИЯ В РЕПУБЛИКА РУМЪНИЯ

Проект BG051PO001-2.1.07

Повишаване на обществената нетърпимост към неформалната икономика при трудовоправните и осигурителните отношения и превантивни действия за ограничаването ѝ, осъществяван с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“ 2007-2013 г., съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

Договор:

ПРОУЧВАНЕ НА ЕВРОПЕЙСКИТЕ ДОБРИ ПРАКТИКИ В БОРБАТА СРЕЩУ СИВАТА ИКОНОМИКА ПРИ ТРУДОВОПРАВНИТЕ И ОСИГУРИТЕЛНИ ОТНОШЕНИЯ В 6 СТРАНИ-ЧЛЕНКИ НА ЕС: ЛЮКСЕМБУРГ, ПОРТУГАЛИЯ, ИРЛАНДИЯ, РУМЪНИЯ, ЛАТВИЯ И ЛИТВА. АНАЛИТИЧЕН ПОДБОР НА ПРИЛОЖИМИ В БЪЛГАРИЯ ДОБРИ ПРАКТИКИ И РАЗРАБОТВАНЕ НА СТРАТЕГИЯ ЗА ПРИЛАГАНЕТО ИМ В БЪЛГАРИЯ

ДЗЗД „За прозрачна икономика“
ноември 2013 г.

“Настоящият документ е изготвен с финансовата помощ на Европейския социален фонд. Българската търговско-промишлена палата носи цялата отговорност за съдържанието на настоящия документ и при никакви обстоятелства не може да се приема като официална позиция на Европейския съюз или Агенция по заетостта.”

Prime Consulting

И.П.И
Институт за пазарна икономика

Industry
Watch
RELIABLE ECONOMIC THINKING

Стр. 1 от 101

Проект „Повишаване на обществената нетърпимост към неформалната икономика при трудовоправните и осигурителните отношения и превантивни действия за ограничаването ѝ“

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз

Съдържание

СПИСЪК НА ИЗПОЛЗВАНИТЕ СЪКРАЩЕНИЯ.....	4
ВЪВЕДЕНИЕ	5
1 ОБЩА ИНФОРМАЦИЯ ЗА ПРОЕКТА	5
1.1 Предмет	5
1.2 Цели и очаквани резултати	5
2 ДЕФИНИЦИИ И РАЗБИРАНИЯ ЗА СИВАТА ИКОНОМИКА	6
2.1 Дефиниции	6
2.2 Причини за възникване на сивата икономика	8
2.3 Методи за измерване на сивата икономика	10
2.4 Сивата икономика в трудовоправните и осигурителните отношения.....	11
РАЗДЕЛ I. ОБЩА ИНФОРМАЦИЯ ЗА РУМЪНИЯ. МЕТОДОЛОГИЯ НА ПРОУЧВАНЕТО И ОСНОВНИ ИЗСЛЕДОВАТЕЛСКИ ДЕЙНОСТИ.....	14
3 ОБЩА ИНФОРМАЦИЯ ЗА РУМЪНИЯ.....	14
3.1 Общ преглед на социално-икономическото състояние (ниво на БВП, икономически растеж, заетост, структура на икономиката, общи бюджетни показатели).....	15
3.2 Институционално устройство.....	21
3.2.1 Министерство на труда, семейството, социалната защита и възрастните хора	24
3.2.2 Министерство на публичните финанси	27
3.3 Обобщено описание на трудовото и осигурителното законодателство (описание на ключови параметри в социалноосигурителните системи, ниво на данъци, трудови регулации и др. под., позволяващо открояване на специфики за страната)	30
3.3.1 Трудово законодателство.....	30
3.3.2 Здравословни и безопасни условия на труд	33
3.3.3 Здравно и социално осигуряване.....	35
3.3.4 Подходно облагане	36
3.4 Общ преглед на състоянието на сивата икономика (размер, динамика, основни проявления, структура)	37
4 КРИТЕРИИ ЗА ПОДБОР НА ДОБРИ ПРАКТИКИ – ОПИСАНИЕ НА ПОДХОДА.....	45
4.1 Идентифицирани критерии	45
4.2 Описание на начина на подбор на практиките според критериите	46
5 ОБОБЩЕН ДОКЛАД ЗА ИЗВЪРШЕНИТЕ ПРОУЧВАТЕЛНИ И АНАЛИТИЧНИ ДЕЙСТВИЯ.....	48
5.1 Обобщено представяне на резултатите от прегледа на други изследвания, доклади, анализи, през последните години	48
5.2 Обобщено описание на извършени промени в законодателството, институционалната рамка и административните практики в областта на трудовите и данъчно-осигурителните отношения.....	52
5.3 Анализ и типология на проучените промени, политики, практики (според специфичните фактори за формализиране на заетостта, чрез които влияят, областта от осигурителните и трудовите отношения, в която въздействат, избраният правен и административен механизъм за реализация)	73
5.4 Анализ и подбор на проучени практики според избраните в т. 4 критерии.....	77
РАЗДЕЛ II. ОПИСАНИЕ НА ИДЕНТИФИЦИРАНИ ДОБРИ ПРАКТИКИ	83
1 ОПИСАНИЕ НА ДОБРИТЕ ПРАКТИКИ В ОБЩ (СТАНДАРТИЗИРАН) ФОРМАТ.....	83

“Настоящият документ е изготвен с финансовата помощ на Европейския социален фонд. Българската търговско-промишлена палата носи цялата отговорност за съдържанието на настоящия документ и при никакви обстоятелства не може да се приема като официална позиция на Европейския съюз или Агенция по заетостта.”

Проект „Повишаване на обществената нетърпимост към неформалната икономика при трудовоправните и осигурителните отношения и превантивни действия за ограничаването ѝ“

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз

Практика № 1. Социален фонд на строителите.....	83
Практика № 2. Междуведомствен комитет по недеklarираната заетост.....	86
Практика № 3. Национална стратегия за намаляване на случаите на недеklarирана заетост в периода 2010-2012 г.....	88
Практика № 4. Увеличаване размера на санкциите при установени нарушения на трудовото законодателство.....	91
Практика № 5. Регулиране на труда на т.нар „дневни работници“.....	93
Практика № 6. Публикуване на интернет страниците на териториалните инспекции по труда наименованията на работодателите, за които е установено, че не декларират труд.....	96
РАЗДЕЛ III. ПРИЛОЖЕНИЯ.....	98
1 СПИСЪК НА ПРЕГЛЕДАНИТЕ ДОКУМЕНТИ И НОРМАТИВНИ АКТОВЕ.....	98
2 ДРУГИ ИЗТОЧНИЦИ НА ИНФОРМАЦИЯ.....	100
3 ИНФОРМАЦИЯ ЗА КОНТАКТ С ИДЕНТИФИЦИРАНИТЕ ИНСТИТУЦИИ.....	101

Списък на фигурите

Фигура 1. Структура на румънското правителство, 2013 – 2016 г.....	23
Фигура 2. Органи и служби, имащи пряко отношение към борбата с недеklarираната заетост в Румъния.....	24
Фигура 3. Отличителни знаци на инспекторите от Генерална дирекция „Борба с данъчните измами“.....	29
Фигура 4. Неформална заетост според сектора и вида заетост.....	42
Фигура 5. Цел и принципи на Националната стратегия за намаляване на случаите на недеklarирана заетост в периода 2010 – 2012 г.....	61
Фигура 6. Ръст в броя на регистрираните дневни работници в периода 31.12.2011 г. – 31.12.2012 г.....	70

Списък на таблиците

Таблица 1. Брутен вътрешен продукт на Румъния за периода 2009 – 2012 г., млн. леи (текущи цени).....	19
Таблица 2. Възрастова структура на населението на Румъния за периода 2009-2011 г.....	20
Таблица 3. Заетост на населението по икономически сектори (2009 г. и 2012 г.).....	20
Таблица 4. Социалноосигурителни и здравни вноски в Румъния през 2013 г.....	36
Таблица 5. Ставки за облагане на доходите на физическите лица в Румъния през 2013 г.....	36
Таблица 6. Нерегистрирана заетост в Румъния в периода 1995 – 2005 г.....	41
Таблица 7. Заето население според вида заетост (формална, неформална) и сектора (формален, неформален, домакинство), 2011 г.....	43
Таблица 8. Неформалната заетост по икономически сектори, вид сектор (формален, неформален, домакинства) и вид заетост (формална, неформална), 2011 г.....	44
Таблица 9. Резултати от проверките на Инспекцията по труда; установени случаи на недеklarиран труд, 2000-2012 г.....	57
Таблица 10. Резултатите от Секторни проверки за недеklarирана заетост през 2007 г.....	58
Таблица 11. Национален план за действие за изпълнение на Националната стратегия за намаляване на случаите на недеklarирана заетост в периода 2010-2012 г.....	63
Таблица 12. Категория на ангажираност на регистрираните дневни работници към 31.12.2011 г. и 31.12.2012 г.....	70

Списък на графиките

Графика 1. Динамика на БВП на Румъния в периода 2004-2013 г., %.....	16
Графика 2. Инфлация в Румъния в периода 2001 – 2012 г., %.....	17
Графика 3. Безработица и заетост в Румъния и ЕС (27) в периода 2000-2012 г., %.....	17
Графика 4. Динамика на бюджетния дефицит на Румъния и в ЕС (27) в периода 2001-2012 г., % от БВП.....	18
Графика 5. Динамика в размера на държавния дълг на Румъния в периода 1995-2012 г. (% от БВП).....	18
Графика 6. Динамика на сивата икономика в периода 2003 – 2013 г. (относителен дял на сивия сектор в БВП, %).....	38
Графика 7. Относителен дял на сивата икономика в ЕС, 2013 г.....	38
Графика 8. Динамика в броя на регистрираните наети работници и служители в периода 1995 – 2005 г.....	41

„Настоящият документ е изготвен с финансовата помощ на Европейския социален фонд. Българската търговско-промишлена палата носи цялата отговорност за съдържанието на настоящия документ и при никакви обстоятелства не може да се приема като официална позиция на Европейския съюз или Агенция по заетостта.“

Европейски съюз

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА
„РАЗВИТИЕ НА ЧОВЕШКИТЕ РЕСУРСИ”
BG 051PO001–2.1.07

Инвестира във вашето бъдеще!

Европейски социален фонд

Проект „Повишаване на обществената нетърпимост към неформалната икономика при трудовоправните и осигурителните отношения и превантивни действия за ограничаването ѝ”

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси”, съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз

Списък на използваните съкращения

БВП	Брутен вътрешен продукт
ДЗЗД	Дружество по Закона за задълженията и договорите
ЕС	Европейски съюз
МВФ	Международен валутен фонд
МОТ	Международна организация на труда
ОИСП	Организация за икономическо сътрудничество и развитие
ООН	Организация на обединените нации
RON	Международен код на румънската валута (нова румънска лея)

“Настоящият документ е изготвен с финансовата помощ на Европейския социален фонд. Българската търговско-промишлена палата носи цялата отговорност за съдържанието на настоящия документ и при никакви обстоятелства не може да се приема като официална позиция на Европейския съюз или Агенция по заетостта.”

Проект „Повишаване на обществената нетърпимост към неформалната икономика при трудовоправните и осигурителните отношения и превантивни действия за ограничаването ѝ“

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз

Въведение

1 ОБЩА ИНФОРМАЦИЯ ЗА ПРОЕКТА

1.1 Предмет

Настоящият доклад е изготвен в изпълнение на договор с предмет **„Проучване на европейските добри практики в борбата срещу сивата икономика при трудовоправните и осигурителни отношения в 6 страни-членки на ЕС: Люксембург, Португалия, Ирландия, Румъния, Латвия и Литва. Аналитичен подбор на приложими в България добри практики и разработване на стратегия за прилагането им в България“**, сключен между Българска Търговско-Промислена Палата и ДЗЗД „За прозрачна икономика“.

Договорът се финансира в рамките на проект BG051PO001-2.1.07 „Повишаване на обществената нетърпимост към неформалната икономика при трудовоправните и осигурителните отношения и превантивни действия за ограничаването ѝ“, осъществяван с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“ 2007-2013 г., съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд.

1.2 Цели и очаквани резултати

Основната цел на договора е да допринесе за запознаване с европейски „добри практики“, и прилагането им на национално ниво, като средство за борба с проявите на неформалната икономика при трудовоправните и осигурителните отношения.

Очакваните резултати от неговото изпълнение са:

1. Проучване на европейските „добри практики“ в борбата срещу неформалната икономика при трудовоправните и осигурителните отношения в Люксембург, Португалия, Ирландия, Румъния (**настоящата разработка**), Латвия и Литва и изготвяне на аналитични доклади с информация за идентифицираните „добри практики“, начините им на разпространение и прилагане в борбата срещу неформалната икономика при трудовоправните и осигурителните отношения.

2. Доклад за оценка на приложимост на идентифицираните в Люксембург, Португалия, Ирландия, Румъния, Латвия и Литва „добри практики“ в страната, съобразно специфичните условия на действащото законодателство в България.

3. Разработване на Стратегия за прилагане на „добри практики“ в борбата срещу неформалната икономика при трудовоправните и осигурителните отношения в България.

„Настоящият документ е изготвен с финансовата помощ на Европейския социален фонд. Българската търговско-промишлена палата носи цялата отговорност за съдържанието на настоящия документ и при никакви обстоятелства не може да се приема като официална позиция на Европейския съюз или Агенция по заетостта.“

Проект „Повишаване на обществената нетърпимост към неформалната икономика при трудовоправните и осигурителните отношения и превантивни действия за ограничаването ѝ“

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз

2 ДЕФИНИЦИИ И РАЗБИРАНИЯ ЗА СИВАТА ИКОНОМИКА

2.1 Дефиниции

Към момента няма общоприета формална дефиниция на феномена „сива икономика“ както в икономическата теория, така и в нормативната уредба на национално и международно ниво. В литературата, както и в ежедневни анализи и коментари, често се използват и други термини с частично или напълно идентично разбиране: „скрита икономика“, „икономика в сянка“, „сенчеста икономика“, „черен пазар“, „неформална икономика“, „неотчетена икономика“, „работа на черно“, „криминална икономика“ и др. под.

Проф. Фридрих Шнайдер от университета в Линц, който е сред най-изявените изследователи на неформалната икономика в Европа, през 2007 г. дефинира сивата икономика като „пазарното производство на стоки и услуги, които умишлено се укриват от официалните власти“¹.

През 2011 и 2013 г., в изследване на сенчестата икономика в Европа проф. Шнайдер дава сходни определения: „онези дейности и произтичащите от тях доходи, които целят да заобиколят плащането на данъци и спазването на регулации“² и „законни бизнес начинания, извършени извън обсега на държавните институции“³.

В доклад от 2012 г., екип на Световната банка дефинира сивата икономика като: „пазарно-основано производство на стоки и услуги които са като цяло законни според правната рамка, които обаче се укриват с цел избягване на плащане на данъци и осигуровки или спазване на продуктова или факторна пазарна регулация“⁴.

В поредица свои публикации, Организацията за икономическо сътрудничество и развитие (ОИСР) дава също подобна дефиниция: „заетост, или друга стопанска дейност, насочена към производство на позволени от закона стоки и услуги при които едно или повече нормативни изисквания, свързани със заетостта и процеса на производство не са спазени“.

Обобщавайки тези сходни по смисъл и разбиране дефиниции, за целите на настоящето проучване, сивата икономика може широко да бъде дефинирана като съвкупността от пазарни стопански дейности, насочени към производство и размяна на законни стоки и услуги, при които обаче се заобикалят или избягват държавна регулация, данъчно облагане или контрол.

¹ Andreas Buehn and Friedrich Schneider (2007). Shadow Economies and Corruption All Over the World: Revised Estimates for 120 Countries. *Economics: The Open-Access, Open-Assessment E-Journal*, Vol. 1, 2007-9 (Version 2).

² Schneider (2011), The Shadow Economy in Europe 2011.

³ Schneider (2013), The Shadow Economy in Europe 2013.

⁴ Truman Packard, Johannes Koettl, and Claudio E. Montenegro: *In From the Shadow: Integrating Europe's Informal Labor*, World Bank, 2012.

„Настоящият документ е изготвен с финансовата помощ на Европейския социален фонд. Българската търговско-промишлена палата носи цялата отговорност за съдържанието на настоящия документ и при никакви обстоятелства не може да се приема като официална позиция на Европейския съюз или Агенция по заетостта.“

Проект „Повишаване на обществената нетърпимост към неформалната икономика при трудовоправните и осигурителните отношения и превантивни действия за ограничаването ѝ”

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси”, съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз

Явлението може да се разгледа при използване на две гледни точки. От една страна, това е чрез анализ на последиците от подобно стопанско поведение. Най-често се прилага гледната точка на държавата (правителството), която често се приема и за синтезиран поглед на обществения интерес. Така погледната, „сивата икономика” означава по-малко от реалното отчетена стопанска активност, по-малко данъчни и други приходи в бюджета, пречки пред реализирането на регулаторни цели поради непълния обхват на прилагане на съответното законодателство от икономическите играчи „на сиво”. В терминологичен смисъл, за правителството тази икономика е „скрита”, „сенчеста”, „неотчетена”, тя не „докладва”, не се „отчита”, не присъства в „регистри”.

Другият подход налага анализ на икономическия характер на разглежданите дейности, както и причините за възникването им според създадените стимули за рационален избор на стопанските агенти. Най-общо, явлението включва всички дейности, при които не са спазени действащи регулации или не са платени всички дължими данъци и такси, определени в законодателството.

Трябва обаче да се направи важното разграничение между т.нар. „черна” и „сива” икономика. Първото понятие обозначава извършване на дейности, които са престъпление, или дейности, които прикриват или спомагат за извличане на икономически изгоди от престъпления. Доходите, извличани от подобни действия, не могат да се определят като типично икономически, или съвместими с пазарната размяна. Такива дейности например са продажбата на наркотици, трафика на хора, рекета, изнудването, кражбите и др. под. Квази-икономическите дейности, финансирани или обслужващи криминалната активност – като например прането на пари – също могат да се причислят към „черната икономика”. Редно е да се отбележи, че правителствата не могат да имат фискална (т.е. – събиране на повече бюджетни приходи) цел в борбата с „черната икономика”, защото такива дейности не могат да се извършват „на светло”; дори в определени случаи предотвратяването на някои проявления могат да намалят данъчните постъпления заради свиване на паралелните икономически дейности, финансирани от доходи от „черна икономика”.

„Сивата икономика” обаче се разглежда като междинно явление – по средата между „черната” и „светлата” (или напълно формалната). От гледна точка на отчитането за статистически цели и плащането на данъци например, и двата типа дейности имат сходни последици – т.е. остават скрити за държавните институции. Но „сивата” активност е по своята същност вид производство или размяна на стоки и услуги които, най-общо, биха могли да се извършват и напълно „на светло”. Илюстрация на това е фактът, че във всички сектори на икономиката има както напълно отчетена активност, така и „сива”, или частично декларирана, видима и обложена стопанска дейност.

„Настоящият документ е изготвен с финансовата помощ на Европейския социален фонд. Българската търговско-промишлена палата носи цялата отговорност за съдържанието на настоящия документ и при никакви обстоятелства не може да се приема като официална позиция на Европейския съюз или Агенция по заетостта.”

Проект „Повишаване на обществената нетърпимост към неформалната икономика при трудовоправните и осигурителните отношения и превантивни действия за ограничаването ѝ“

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз

Икономическата активност „на сиво“ може да бъде също разглеждана като „пълна“ и „частична“. Напълно „сиви“ са например извършването на редица услуги без предлагащият дори да е регистриран като стопански субект по смисъла на общото търговско и данъчно законодателство. В този случай цялото предприятие е „скрито“, или „неформално“. В други случаи например може отделна стопанска операция да не бъде отчетена, или да бъдат наети работници без договори. Тогава отново има цялостна „неформалност“, но по отношение на конкретната сделка. Много често обаче проявите на „сива икономика“ включват частично неотчитане на дейността, макар като цяло тя да е декларирана – такива са например отчитането на по-ниски от реалните стойности при продажби, или плащането на част от възнагражденията без отчетни документи.

За целите на настоящия анализ понятията „сива“, „неформална“, „неотчетена“, „недекларирана“ икономика ще бъдат използвани взаимнозаменяемо.

2.2 Причини за възникване на сивата икономика

Икономическата наука най-общо обяснява изборът на определено стопанско действие чрез субективната оценка и сравнение на ползите и разходите от алтернативните решения за икономическия агент. Доколкото решението за опериране в „сивата икономика“ е също резултат на избор, то факторите за възникването ѝ са илюстрирани от възприятието на субекта за това какво печели и какво губи при различно поведение на спазване на законодателството.

Най-често, ползите за икономическия субект да бъде „на сиво“ се обобщават като разходите, които иначе би понесъл, ако трябваше да оперира „на светло“. Дефинирането на причините за съществуването на сивата икономика, както и на факторите за възникването ѝ, проявленията и мащаба ѝ, може да се направи през структуриране на най-важните разходи, които спазването на законодателство налага, и които предприемачите се опитват да избегнат⁵. Тези разходи могат да се обобщят основно в следните групи:

- Свързани със задълженията за плащане на данъци, осигуровки, такси и др. Тяхното избягване предполага неотчитане на стопански операции и заетост, или деклариране на по-ниски обороти, доходи, печалби.

⁵ Фридрих Шнайдер през 2007 г. дава следните водещи причини за възникване на сива икономика:

- (1) избягване плащането на данък върху доходите, добавената стойност или други данъци;
- (2) избягване плащането на социални осигуровки;
- (3) избягване или заобикаляне на определени регулации на пазара на труда като например минимална заплата, максимален брой работни часове, стандарти за безопасност и т.н.;
- (4) избягване на необходимостта от спазване на определени административни процедури като попълване на статистически въпросници или други административни форми.

„Настоящият документ е изготвен с финансовата помощ на Европейския социален фонд. Българската търговско-промишлена палата носи цялата отговорност за съдържанието на настоящия документ и при никакви обстоятелства не може да се приема като официална позиция на Европейския съюз или Агенция по заетостта.“

Проект „Повишаване на обществената нетърпимост към неформалната икономика при трудовоправните и осигурителните отношения и превантивни действия за ограничаването ѝ“

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз

- Свързани със *съобразяването със специфични регулации* относно наемането на персонал, условия на труд и други задължения на работодателя. В общия случай, такива регулации повишават разходите за труд.
- Свързани с *продуктови/секторни регулации*. Много държави налагат значителни регулаторни ограничения и изисквания за начина, по който могат да се произвеждат и предлагат определени продукти и услуги – често мотивирани с цел защита на потребителя, опазване на здравето и сигурността и др. под. Те могат да налагат използване на определени технологии, тип помещения, условия на производство, качество на вложени материали и така нататък.
- Свързани с *преодоляване на квоти, ограничения, бариери за навлизане* и др. под. В много страни законодателството предвижда специфични ограничения за извършване на определени дейности или договаряне в определени сфери. Такива например са лицензирането на някои професии, изискванията към квалификация и образование за определени работни позиции, забраните за работа на работници от определени страни (т.е. имигранти). Резултатът от тях е, че разходите за бизнеса за тези фактори на производство са по-високи, отколкото биха били, ако те не се прилагат.
- *Административни разходи по съобразяването (compliance costs)*. Самото отчитане и документиране на спазването на регулациите представлява допълнителен разход за бизнеса.
- *„Мрежов“ ефект*. Когато сивата икономика е значителна част от икономиката или в конкретен сектор, то конкурентната среда е такава, че на практика е невъзможно да се оперира на пазара без загуби при пълно спазване на законодателството.

От друга страна, дейността в „сивата икономика“ също налага определени допълнителни разходи. Това означава, че „изсветляването“ на дейността носи ползи за икономическия агент. Най-общо, те са:

- Свързани с *потенциални санкции*. Контролът и наблюдението от държавните институции, които трябва да наложат спазването на законодателството, макар и не напълно успешен, създава риск от понасяне на санкции. Санкциите – независимо дали са финансови или други (например затваряне на бизнеса, забрана за упражняване на определена дейност) – претеглени през риска да бъдат наложени, са разход за опериращия „на сиво“.

„Настоящият документ е изготвен с финансовата помощ на Европейския социален фонд. Българската търговско-промишлена палата носи цялата отговорност за съдържанието на настоящия документ и при никакви обстоятелства не може да се приема като официална позиция на Европейския съюз или Агенция по заетостта.“

Проект „Повишаване на обществената нетърпимост към неформалната икономика при трудовоправните и осигурителните отношения и превантивни действия за ограничаването ѝ“

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз

- Свързани с *достъпа до фактори за производство*. Така например, достъпът до капитал в традиционната финансова система е по-труден за компании, които укриват част от дейността и доходите. Неспазването на трудови и осигурителни регулации отблъсква част от потенциалната работна ръка.
- Свързани с *достъп до публични услуги*. Неотчетените активи и доходи се защитават по-трудно в официалните правоохранителни институции и чрез съдебната система. Същевременно, достъпът до редица публични услуги и осигурителни права е възможен само за тези, опериращи „на светло“.
- Свързани с *допълнителни управленски разходи*. В „сивата икономика“ трябва да се създадат паралелни отчетни, финансови, счетоводни и други системи за управление, контрол и отчитане на дейността.

От гледна точка на политиката на правителствата за намаляване на сивата икономика, начините са най-общо от два типа:

- *Намаляване на ползите от опериране „на сиво“* чрез ограничаване на тежестта (разходите), създавана от пълното съобразяване със законодателството;
- *Увеличаване на разходите за опериране „на сиво“* чрез повишаване на ефективността на налаганите санкции и разширяване на достъпа до ресурси и качествени публични услуги за опериращите „на светло“.

2.3 Методи за измерване на сивата икономика

Голяма част от сивата икономика се проявява чрез недеklarираната работа, която се измерва чрез заплатите, които работниците и фирмите не декларират с цел избягване плащането на данъци или пренебрегване на трудовоправни регулации. Останалата част от сивата икономика се дължи на декларирането на по-нисък корпоративен доход чрез занижаване на приходи или завишаване на разходи⁶.

Съществуват две основни групи методи за измерване на сивата икономика: *преки* и *косвени*.

Преките методи са базирани на социологически проучвания и дават сравними данни, получени по една и съща методология, но имат склонността да подценяват дела на сенчестата икономика.

Косвените методи се базират на сравнението на макроикономически агрегати (БВП и

⁶ Schneider (2013), The Shadow Economy in Europe 2013.

други агрегати от националните сметки, потребление на електричество и транзакции в брой). Косвените методи (особено монетарните) често надценяват нивото на сивата икономика и не дават достатъчно информация за нейните социално-икономически характеристики.

Сред косвените методи за измерване на сивата икономика са:⁷

- ⇒ Метод „количество пари в обращение” - допуска, че „скритите” транзакции се извършват във формата на плащания в брой, за да останат непроследими. Високото съотношение на парите в обращение към общата парична маса в държавата е основният показател за значителен дял на сивата икономика.
- ⇒ Метод „потребление на електричество” – изследва съотношението между потреблението на електричество и еластичността на БВП в една държава, което трябва да е приблизително равно на единица. Допуска, че потреблението на електричество е индикатор за растеж на регистриран и нерегистриран БВП.
- ⇒ *Емпирични модели за анализ на сивата икономика* – базират се на структурното уравнение за измерване на корупцията и сивата икономика, което допуска, че намалението на корупционните практики съществено подобрява качеството на икономиката и незабавно рефлектира върху проявите на сива икономика. Статистическият модел *MIMIC* (multiple indicators, multiple causes) е емпиричен модел за изчисляване размера на сивата икономика, който отчита развитието на електронните разплащания на глава от населението. Основните променливи, които използва са динамиката на парите в брой и реален БВП.

2.4 Сивата икономика в трудовоправните и осигурителните отношения

Недекларираната заетост представлява значителна част от сивата икономика. Под „недекларирана” трябва да се има предвид както цялостното неотчитане на нает труд (т.е. работник без договор), така и отчитането на по-малко от реално извършеното и платеното.

Недекларираната заетост често води и до съпътстващи действия за прикриване на доходи и дейност от държавните институции, като например частично неотчитане на обороти, покупки на активи и др. под., макар те да не са основна цел за икономическия агент, избрал да оперира „на сиво”.

Европейската комисия⁸ дефинира недекларираната заетост като „всички платени дейности, които са законни по своята същност, но не са декларирани пред публичните власти,

⁷ Министерство на финансите, Кратки методологични анализи, Сивата икономика: Подходи за измерване и моделиране.

⁸ Communication of the Commission on Undeclared Work, COM (98) – 219.

Проект „Повишаване на обществената нетърпимост към неформалната икономика при трудовоправните и осигурителните отношения и превантивни действия за ограничаването ѝ“

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз

взимайки под внимание регулаторните различия между отделните страни-членки на ЕС“. Това определение изключва криминални дейности и дейности, които не трябва да бъдат декларирани пред държавните органи.

Дефиницията на недеklarираната заетост на ОИСР е подобна: „заетост, която въпреки че не е нелегална по своята същност, не е декларирана пред една или повече публични институции“⁹.

Международната организация на труда (МОТ) също разглежда недеklarираната заетост през призмата на сивата икономика. Според дефиницията на МОТ недеklarираната заетост включва „всички икономически дейности на работници, които по закон или на практика, не са формализирани“¹⁰.

Легални дефиниции на термина недеklarирана заетост на национално равнище в Европа са рядко срещани. Много европейски страни нямат формална дефиниция на недеklarирана заетост (например Унгария, Латвия, Испания). Други страни имат дефиниция в Кодекса по труда (например Франция, Литва). В някои страни като Великобритания недеklarираната заетост има различно значение за различните държавни агенции.

Съществуват четири основни категории нерегистрирана заетост – на работници с две или повече работни места, икономически неактивно население (студенти, домакини, ранно пенсионираните хора), безработни и имигранти. Обикновено сивата икономика е концентрирана в трудоинтензивни отрасли и сектори, в които има високо търсене и слабо предлагане на работна ръка.

За нуждите на настоящия анализ проявленията на сивата икономика в трудовоправните и осигурителните отношения ще бъдат разглеждани в две групи с оглед ключовите причини за възникването им:

- *Пряко свързани с фактори, създадени от данъчно-осигурителното и трудовото законодателство.* Тук се включват всички действия на икономическите агенти, които имат за основна цел да избегнат разходите, които спазването на регулациите на пазара на труда и плащането на данъци и осигуровки налагат.
- *Предизвикани от други фактори, но с проявление в сива заетост или неплащане на данъци и осигуровки.* Тук ще се разглеждат онези проявления, които са предизвикани от стремеж за заобикаляне на друг тип стопански регулации – например забрана за труд, опериране без лиценз в регулирана дейност, избягване на високи изисквания

⁹ OECD Employment Outlook 1986.

¹⁰ ILC 2002 Declaration on the informal economy.

„Настоящият документ е изготвен с финансовата помощ на Европейския социален фонд. Българската търговско-промишлена палата носи цялата отговорност за съдържанието на настоящия документ и при никакви обстоятелства не може да се приема като официална позиция на Европейския съюз или Агенция по заетостта.“

Европейски съюз

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА
„РАЗВИТИЕ НА ЧОВЕШКИТЕ РЕСУРСИ”
BG 051PO001–2.1.07

Инвестира във вашето бъдеще!

Европейски социален фонд

Проект „Повишаване на обществената нетърпимост към неформалната икономика при трудовоправните и осигурителните отношения и превантивни действия за ограничаването ѝ”

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси”, съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз

към продукти, технологии, помещения – но които имат за страничен ефект недеklarирана работа и неплащане на данъци и осигуровки.

“Настоящият документ е изготвен с финансовата помощ на Европейския социален фонд. Българската търговско-промишлена палата носи цялата отговорност за съдържанието на настоящия документ и при никакви обстоятелства не може да се приема като официална позиция на Европейския съюз или Агенция по заетостта.”

Prime Consulting

И.П.И
Институт за пазарна икономика

**Industry
Watch**
RELIABLE ECONOMIC THINKING

Стр. 13 от 101

Проект „Повишаване на обществената нетърпимост към неформалната икономика при трудоворавните и осигурителните отношения и превантивни действия за ограничаването ѝ“

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз

Раздел I. Обща информация за Румъния.

Методология на проучването и основни изследователски дейности

3 ОБЩА ИНФОРМАЦИЯ ЗА РУМЪНИЯ

Република Румъния е разположена в Югоизточната част на Европейския континент. На изток граничи с Черно море, на североизток – с Молдова и Украйна, на запад - с Унгария и Сърбия, а на юг – с България. Заема площ от 238 391 км² и е осмата най-голяма държава в Европейския съюз (ЕС). Административно страната е разделена на 41 окръга, един град със специален статут (Букурещ), 103 общини (municipii), 217 града (урбанизирани територии) и 2856 комуни (селски райони). Към 1 януари 2013 г., по данни на Евростат,¹¹ населението на Румъния наброява 20 057 458 души,¹² което я нарежда сред държавите с най-голям брой жители в Европейския съюз (7^{-мо} място). Букурещ – столицата на Румъния, с население от близо 1,9 млн. души, е шестият (след Лондон, Берлин, Мадрид, Рим и Париж) най-голям град в ЕС.

Географското разположение, което поставя страната на кръстопътя на основните търговски потоци между Западна Европа и Азия, от една страна, и от Южна и Северна Европа, от друга, е едно от ключовите предимства на Румъния. Освен това р. Дунав, част от речния канал Дунав-Рейн-Майн, минава през по-голямата част от южната ѝ граница и свързва страната със Северно море. Румъния е богата на природни ресурси (петрол, природен газ и др.), има обширни плодородни площи, огромен туристически потенциал, квалифицирана работна ръка, включително инженери и специалисти в информационно-комуникационните технологии, а законодателството ѝ благоприятства чуждестранните инвестиции.

Румъния е страна – членка на редица международни организации, измежду които Международната организация на труда (МОТ), Организацията за сигурност и сътрудничество в Европа, Съвета на Европа и др. Към ООН се присъединява чак през 1995 г.; през 2004 г., заедно с още 6 държави от Централна и Източна Европа,¹³ е приета за член на НАТО, а три години по-късно, заедно с България, става държава-членка на Европейския съюз.

Официалната валута на Румъния е леята (международен код RON, ед. *Leu*, мн. *Lei*). През 90^{-те} години на миналия век, след смяната на режима и най-вече заради неуспешните икономически реформи, инфлацията в страната достига нива от 300% годишно (1993 г.). През септември 2003 г. едно евро вече се обменя за повече от 40 000 леи. В резултат на успешните

¹¹ Eurostat, Population on 1 January: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&pcode=tps00001&plugin=1>.

¹² Според Статистическия годишник на Националния статистически институт на Румъния, населението към 1 юли 2012 г. е 21 316 420 души; за справка вж. National Institute of Statistics, *Romania in Figures 2013*; 2013. документът може да бъде изтеглен от интернет адрес: http://www.insse.ro/cms/files/publicatii/Romania%20in%20figures_2013.pdf.

¹³ България, Естония, Латвия, Литва, Словения и Словакия.

„Настоящият документ е изготвен с финансовата помощ на Европейския социален фонд. Българската търговско-промишлена палата носи цялата отговорност за съдържанието на настоящия документ и при никакви обстоятелства не може да се приема като официална позиция на Европейския съюз или Агенция по заетостта.“

парични политики от края на 90^{-те} и в първото десетилетие от ХХ век инфлацията се задържа на сравнително ниски нива, а румънската валута се стабилизира. На 1 юли 2005 г. леята е деноминирвана и от тогава 10 000 „стари“ леи се равнават на 1 „нова“ лея (RON). В края на ноември 2013 г. 1,00 евро се обменя за 4,4473 леи.¹⁴ Очакваше от 1 януари 2015 г. европейската валута да стане официално разменно средство и в Румъния, но поради икономическите затруднения, които страната изпитва през последните години, това вероятно ще се отложи до 2020 г.

3.1 Общ преглед на социално-икономическото състояние (ниво на БВП, икономически растеж, заетост, структура на икономиката, общи бюджетни показатели)

През последните 20 години Румъния извършва важни и успешни реформи и постига значителен напредък в трансформирането на националната икономика от планова в пазарна. Основната движеща сила за реформи и модернизация на държавното управление и за отваряне на икономиката е стремежът на страната към членство в Европейския съюз. На 1 януари 2007 г., заедно с България, и 3 години след останалите страни от Централна и Източна Европа, се присъединява към ЕС. Две години по-късно е засегната сериозно от глобалната финансова и икономическа криза, но благодарение на подкрепата от Световната банка, Международния валутен фонд (МВФ) и Европейската комисия и благоразумните макроикономически политики бързо се възстановява.

С разразяването на финансовата криза през 2008 г., дефицитът в бюджета нараства до 5,7% от брутния вътрешен продукт (БВП), а по текущата сметка - до 11,6% от БВП. Капиталовите потоци към Румъния рязко секват, а между август 2007 г. и януари 2009 г. обменният курс на румънската лея спрямо еврото спада с повече от 30%. С оглед избягване на произтичащите от тези обстоятелства рискове, румънското правителство търси финансова помощ от ЕС, МВФ и други финансови институции. През май 2009 г. е постигнато споразумение за предоставяне на многостранна финансова помощ в размер на 20 млрд. евро, от които 5 млрд. евро от Европейската комисия за подкрепа на платежния баланс,¹⁵ около 12,95 млрд. евро по стендбай споразумение с МВФ, заем от 1 млрд. евро от Световната банка и 1 млрд. от Европейската инвестиционна банка и Европейската банка за възстановяване и развитие.

¹⁴ European Central Bank, Euro foreign exchange reference rates: <http://www.ecb.europa.eu/stats/exchange/eurofxref/html/index.en.html>.

¹⁵ Memorandum of Understanding between the European Community and Romania; документът може да бъде изтеглен от интернет адрес: http://ec.europa.eu/economy_finance/publications/publication15409_en.pdf

Проект „Повишаване на обществената нетърпимост към неформалната икономика при трудовоправните и осигурителните отношения и превантивни действия за ограничаването ѝ“

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз

На 4 юли 2013 г., поради съществуващите все още рискове за платежния баланс, Румъния иска от ЕС трета средносрочна програма за финансова помощ¹⁶, отново заедно със стендбай споразумение с МВФ. Помощта от ЕС и МВФ се очаква да бъде само като предпазна мярка. Съгласно новото споразумение румънското правителство ще продължава да получава подкрепа за реализиране на икономическата си програма, целяща консолидиране на макроикономическата, фискалната и финансовата стабилност, повишаване устойчивостта и потенциала за икономически растеж, засилване на административния капацитет, провеждане на реформи в данъчната администрация и подобряване управлението и контрола на публичните финанси.

Благодарение на икономическите реформи Румъния изгради стабилна банкова система, а в продължение на десетилетие икономиката растеше с бързи темпове. През 2009 г. обаче, в следствие на глобалната финансова и икономическа криза, брутният вътрешен продукт се сви с 6,6% спрямо предходната година, а през 2010 г. - с 1,1% спрямо 2009 г. Едновременно с това дефицитът в бюджета и безработицата се увеличиха. През 2013 г. се очаква румънската икономика да нарасне с 2,2% спрямо предходната година (вж. Графика 1).

Графика 1. Динамика на БВП на Румъния в периода 2004-2013 г., %

В началото на първото десетилетие на XXI в. румънската икономика отчита доста високи нива на инфлация като през 2001 г. достига близо 35%. От 2006 г. ръстът в цените се задържа на нива от около 5 – 6% годишно, а най-ниската инфлация е отчетена през 2012 г. (вж. Графика 2).

¹⁶ През 2011 г. е подписано предпазно споразумение в подкрепа на платежния баланс (2011-2013); за допълнителна информация вж. страница „Финансова помощ на държавите членки“ от портала на Европейската комисия: „Financial assistance in EU Member States“, http://ec.europa.eu/economy_finance/assistance_eu_ms/romania/index_en.htm.

„Настоящият документ е изготвен с финансовата помощ на Европейския социален фонд. Българската търговско-промишлена палата носи цялата отговорност за съдържанието на настоящия документ и при никакви обстоятелства не може да се приема като официална позиция на Европейския съюз или Агенция по заетостта.“

Проект „Повишаване на обществената нетърпимост към неформалната икономика при трудовоправните и осигурителните отношения и превантивни действия за ограничаването ѝ”

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси”, съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз

Графика 2. Инфлация в Румъния в периода 2001 – 2012 г., %

Средното годишно равнище на безработицата в Румъния в периода 2000 г. - 2012 г. е около 7%, което е под средното в Европейския съюз (8,86%) през същия период. Ако през 2004 г., по данни на Евростат, без работа са били 8,0% от румънците, то техният дял през 2008 г. спада до 5,8%; през 2011 г. нараства до 7,4% и намалява до 7,0% през 2012 г. В началото на новото хилядолетие заетостта в Румъния е 69,1% и близка до средните нива в ЕС. През 2002 г. обаче относителният дял на работещите спада рязко от 68,3% до 65,3% и в следващите години се задържа на нива от около 63% - 64% - доста под средните за ЕС (68,18%).

Графика 3. Безработица и заетост в Румъния и ЕС (27) в периода 2000-2012 г., %

Финансовата криза се отразява неблагоприятно на румънските публични финанси. В

„Настоящият документ е изготвен с финансовата помощ на Европейския социален фонд. Българската търговско-промишлена палата носи цялата отговорност за съдържанието на настоящия документ и при никакви обстоятелства не може да се приема като официална позиция на Европейския съюз или Агенция по заетостта.”

Европейски съюз

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА
„РАЗВИТИЕ НА ЧОВЕШКИТЕ РЕСУРСИ“
BG 051PO001-2.1.07

Инвестира във вашето бъдеще!

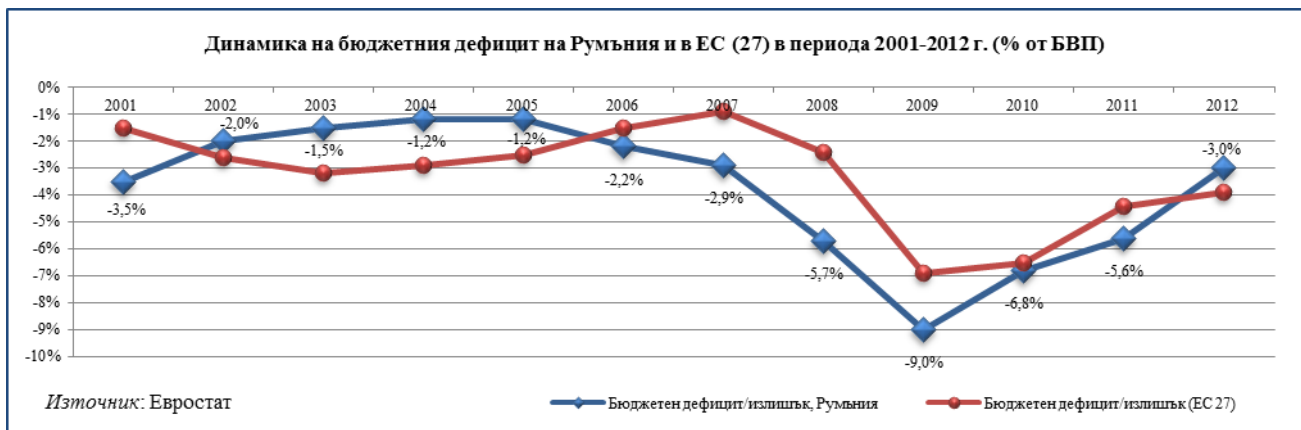

Европейски социален фонд

Проект „Повишаване на обществената нетърпимост към неформалната икономика при трудовоправните и осигурителните отношения и превантивни действия за ограничаването ѝ“

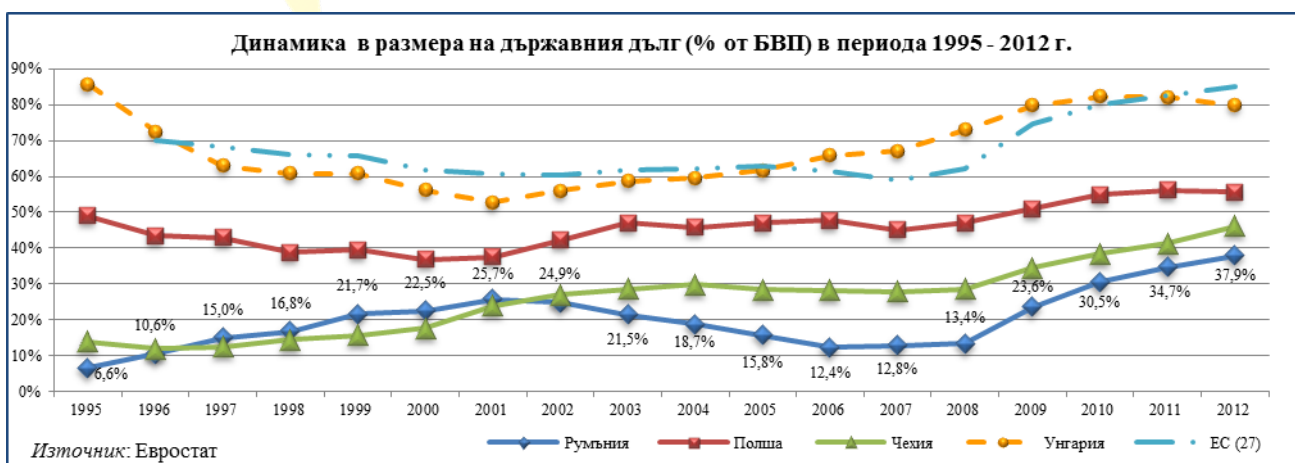
Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз

продължение на 6 години, до 2007 г., бюджетният дефицит не надхвърля допустимият по конвергентните критерии максимум. През 2008 г. обаче дефицитът достига 5,7%, а през 2009 – 9%. След получената подкрепа от Европейската комисия, Световната банка и МВФ и в резултат на провежданите икономически и структурни реформи, разликата между публичните разходи и приходи през 2010 г. се стопява до под 7%, а през 2012 г. - до 3,0% от БВП (вж. Графика 4). Очаква се през 2013 г. дефицитът още да се свие и да спадне до 1,1 % от БВП.

Графика 4. Динамика на бюджетния дефицит на Румъния и в ЕС (27) в периода 2001-2012 г., % от БВП

В периода от 2001 г. до 2007 г. държавният дълг на Румъния, спрямо брутният ѝ вътрешен продукт, устойчиво намалява (от 25,7% на 12,8%) и към онзи момент е сред най-ниските в Европейския съюз. След това обаче, в следствие на икономическата криза, забавените данъчни и икономически реформи и получената помощ, държавният дълг нараства три пъти, за да достигне 37,9% от БВП през 2012 г. Въпреки това, Румъния остава една от страните в ЕС с относително ниски нива на държавен дълг. Както се вижда от графиката по-долу, той е два пъти по-малък от този на Унгария и средния за ЕС.

Графика 5. Динамика в размера на държавния дълг на Румъния в периода 1995-2012 г. (% от БВП)

„Настоящият документ е изготвен с финансовата помощ на Европейския социален фонд. Българската търговско-промишлена палата носи цялата отговорност за съдържанието на настоящия документ и при никакви обстоятелства не може да се приема като официална позиция на Европейския съюз или Агенцията за заетостта.“

Проект „Повишаване на обществената нетърпимост към неформалната икономика при трудовоправните и осигурителните отношения и превантивни действия за ограничаването ѝ”

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси”, съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз

Независимо от относително добрите макроикономически показатели, страната се нарежда на едно от последните места в Европа по БВП на глава от населението. По данни Евростат за 2012 г., брутният вътрешен продукт на глава от населението в Румъния е бил около 49% от средния за ЕС¹⁷ като само гражданите на България са с по-слаба покупателна способност (47% от средната за ЕС). За сравнение, БВП на човек от населението в Хърватска през 2012 г. е бил 61% от средния за ЕС, в Полша и Унгария – 66%, а в останалите на държави членки – над 70%.

През 2012 г. номиналният размер на румънския БВП е 587 499,4 млн. леи, или 27 560,90 леи на глава от населението. В сравнение с 2011 г. реалният БВП нараства с 0,7%, а този на глава от населението – с 0,9%. През 2012 г. икономиката на Румъния продължава да расте и страната успява да избегне рецесията, от която е заплашена след резкия спад през 2009 г. и 2010 г. През 2012 г. услугите имат най-голям принос при формирането на БВП (45,2%), следвани от индустрията с 28,4% и от строителството с 8,6%. С най-малък принос в БВП от 5,3% е селското стопанство, горското стопанство и риболова (вж. Таблица 1).

Таблица 1. Брутен вътрешен продукт на Румъния за периода 2009 – 2012 г., млн. леи (текущи цени)

Ресурс	2009		2010		2011		2012	
	млн. леи	%	млн. леи	%	млн. леи	%	млн. леи	%
Селско стопанство, горско стопанство и риболов	32 297,8	6,5	29 874,2	5,7	36 438,6	6,6	30 897,7	5,3
Индустрия	120 637,4	24,1	148 553,1	28,4	160 927,9	28,9	167 081,0	28,4
Строителство	52 809,4	10,5	47 762,3	9,1	47 563,4	8,5	50 448,9	8,6
Услуги	245 234,5	48,9	240 207,4	45,8	242 396,9	43,5	265 375,2	45,2
Брутна добавена стойност	450 979,1	90,0	466 397,0	89,0	487 326,8	87,5	513 802,8	87,5
Нето данъци върху продуктите	50 160,3	10,0	57 296,3	11,0	69 381,6	12,5	73 696,6	12,5
БВП	501 139,4	100,0	523 693,3	100,0	556 708,4	100,0	587 499,4	100,0

Източник: National Institute of Statistics, Romania in Figures 2013

Структура на населението

По данни на Националния статистически институт (Institutul Național de Statistică) към 1 юли 2012 г. населението на Румъния е 21 316 420 души. Отрицателният естествен прираст и отрицателният външен миграционен баланс е причина в периода 1 юли 2009 г. – 1 юли 2012 г. броят на населението да спадне с около 153 500 души. Възрастовата структура отразява спецификите на демографското застаряване, резултат от намалената раждаемост, което е причина за абсолютния и относителния спад в населението на възраст от 0 до 14 години и за ръста в относителния дял на възрастното (на 60 и повече навършени години). Относителният дял на населението в трудоспособна възраст (15 – 59 години) е 64,27% (2011 г.), като броят на лицата в тази категория намалява с 224 700 души спрямо 2009 г.

¹⁷ Източник: Евростат, <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&pcode=tec00114&plugin=1>.

“Настоящият документ е изготвен с финансовата помощ на Европейския социален фонд. Българската търговско-промишлена палата носи цялата отговорност за съдържанието на настоящия документ и при никакви обстоятелства не може да се приема като официална позиция на Европейския съюз или Агенция по заетостта.”

Европейски съюз

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА
„РАЗВИТИЕ НА ЧОВЕШКИТЕ РЕСУРСИ“
BG 051PO001–2.1.07

Инвестира във вашето бъдеще!

Европейски социален фонд

Проект „Повишаване на обществената нетърпимост към неформалната икономика при трудовоправните и осигурителните отношения и превантивни действия за ограничаването ѝ”

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси”, съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз

Таблица 2. Възрастова структура на населението на Румъния за периода 2009-2011 г.

Население (01.07.2012)	2009		2010		2011	
	брой	%	брой	%	брой	%
От 0 до 14 години	3 245 775	15,12%	3 241 295	15,12%	3 213 339	15,05%
От 15 до 59 години	13 949 544	64,97%	13 837 516	64,57%	13 724 839	64,27%
На 60 и повече навършени години	4 274 640	19,91%	4 352 487	20,31%	4 416 218	20,68%
Общо	21 469 959	100,00%	21 431 298	100,00%	21 354 396	100,00%

Източник: National Institute of Statistics, Romania in Figures 2013

Следва да се има предвид, че Румъния, както повечето европейски държави, провежда реформи в пенсионната система. За последните 20 години пенсионната възраст е увеличена с 5 години като през 2010 г. тя е била 58 години за жените и 63 години за мъжете, а в периода 2011 – 2012 г. съответно - 59 години за жените и 64 – за мъжете. В резултат на тези промени броят на лицата в трудоспособна възраст намалява с по-бавни темпове, отколкото, ако не бяха извършени реформите.

През 2009 г. броят на зетите в Румъния лица е бил 9 243 000 души и до 2012 г. нараства с 20 000 до 9 263 000 човека. Близо $\frac{1}{3}$ от работещото население е заето в селското, горското и рибното стопанство (вж. Таблица 3), а малко над $\frac{1}{5}$ – в индустрията. Други сфери с относително по-висок дял в заетостта са строителството (7% - 8%), търговията и ремонта на автомобили и мотоциклети (12% - 13%) и сектора на държавно управление (около 5%).

Таблица 3. Заетост на населението по икономически сектори (2009 г. и 2012 г.)

Сектор	2009		2012	
	хил.	%	хил.	%
Селско, горско и рибно стопанство	2689	29,09%	2682	28,95%
Индустрия	2048	22,16%	1957	21,13%
Добивна промишленост	100	1,08%	82	0,89%
Преработваща промишленост	1751	18,94%	1683	18,17%
Производство и разпределение на електрическа и топлинна енергия и на газообразни горива	129	1,40%	110	1,19%
Водоснабдяване, канализация, управление на отпадъците	68	0,74%	82	0,89%
Строителство	726	7,85%	696	7,51%
Търговия, ремонт на автомобили и мотоциклети	1157	12,52%	1205	13,01%
Транспорт и складиране	455	4,92%	433	4,67%
Хотелиерство и ресторантьорство	165	1,79%	186	2,01%
Създаване и разпространение на информация и творчески продукти; далекосъобщения	123	1,33%	154	1,66%
Финансови и застрахователни дейности	122	1,32%	140	1,51%
Операции с недвижими имоти	16	0,17%	16	0,17%
Професионални дейности и научни изследвания	148	1,60%	168	1,81%

„Настоящият документ е изготвен с финансовата помощ на Европейския социален фонд. Българската търговско-промишлена палата носи цялата отговорност за съдържанието на настоящия документ и при никакви обстоятелства не може да се приема като официална позиция на Европейския съюз или Агенция по заетостта.”

Проект „Повишаване на обществената нетърпимост към неформалната икономика при трудовоправните и осигурителните отношения и превантивни действия за ограничаването ѝ”

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси”, съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз

Сектор	2009		2012	
	хил.	%	хил.	%
Административни и спомагателни дейности	150	1,62%	159	1,72%
Държавно управление; отбрана и социално осигуряване на обществения сектор	490	5,30%	466	5,03%
Образование	386	4,18%	376	4,06%
Хуманно здравеопазване и социална работа	395	4,27%	386	4,17%
Култура, спорт и развлечения	45	0,49%	60	0,65%
Други услуги	128	1,38%	179	1,93%
Общо	9243	100,00%	9263	100,00%

Източник: National Institute of Statistics, Romania in Figures 2013

Прави впечатление, че близо 37% от румънците работят в трудоинтензивни отрасли (селско стопанство и строителство), които по принцип се характеризират с по-високи нива на недеklarирана заетост. От 2009 г. до 2012 г. обаче броят на заетите, както и относителният им дял, в посочените сектори намалява. За сметка на това се увеличават работещите във водоснабдяването и канализацията, в хотелиерството и ресторантьорството, във финансови и застрахователни институции, с професионални дейности и научни изследвания – сектори, в които като цяло недеklarираният труд е с по-ниски нива.

3.2 Институционално устройство

Румъния, съгласно чл. 1 на Конституцията¹⁸, е суверенна, независима, унитарна и неделима република. Законодателната власт принадлежи на двукамарния парламент (Parlamentul), който е и върховен представителен орган на румънските граждани. С конституцията се създава Законодателния съвет (Consiliul Legislativ) като консултативен орган към парламента, който дава становища по законодателни предложения с оглед постигане на систематичност и съгласуваност в цялата нормативна база (чл. 79). Парламентът приема конституционни (constituționale), устройствени (legi organice) и обикновени (legi ordinare) закони. С конституционни закони се правят изменения на Конституцията; с устройствени се регулира изборната система, организацията, функционирането и финансирането на политическите партии и статута на депутатите (членове на долната камара; Camera Deputaților) и сенаторите (членове на Сената; Senat). С устройствени закони се урежда структурата на правителството, статутът на държавните служители, общата организация на образователната система, на местната администрация, общоприложимите трудовоправни норми, и др. Законите се обнародват от Президента (Președintele) и, съгласно чл. 78, влизат в сила 3 дни след публикуването им в официалния вестник (Monitorul Oficial), или на датата, посочена в съответния нормативен акт.

¹⁸ Constitutia din 21 noiembrie 1991; Monitorul Oficial, Partea I, nr. 233 din 21 noiembrie 1991; Legea de revizuire a Constitutiei României nr. 429/2003, Monitorul Oficial, Partea I, nr. 758 din 29 octombrie 2003.

“Настоящият документ е изготвен с финансовата помощ на Европейския социален фонд. Българската търговско-промишлена палата носи цялата отговорност за съдържанието на настоящия документ и при никакви обстоятелства не може да се приема като официална позиция на Европейския съюз или Агенция по заетостта.”

Европейски съюз

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА
„РАЗВИТИЕ НА ЧОВЕШКИТЕ РЕСУРСИ”
BG 051PO001–2.1.07

Инвестира във вашето бъдеще!

Европейски социален фонд

Проект „Повишаване на обществената нетърпимост към неформалната икономика при трудовоправните и осигурителните отношения и превантивни действия за ограничаването ѝ”

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси”, съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз

Закон № 304 от 2004 г.¹⁹ урежда принципите, структурата и организацията на румънската съдебна система. Съдебната власт се състои от Върховен касационен съд (Înalta Curte de Casație și Justiție), апелативни съдилища, трибунали, първоинстанционни и военни съдилища. Съставът и правомощията на Конституционния съд (Curtea Constituțională) са уредени в глава V на Конституцията.

Президентът следи за спазването на Основния закон и за правилното функциониране на трите държавни власти. Изпълнителната власт в Румъния се упражнява от правителството (Guvernul). Президентът, по предложение на и след консултации с най-голямата парламентарна група, предлага на законодателния орган кандидат за министър-председател (Primul-ministru), и назначава кабинета след вот на доверие от парламента. Президентът може да участва в заседанията на правителство, когато се обсъждат въпроси в областта на външната политика, отбраната, обществения ред, а при покана от министър-председателя – и при разглеждане на други теми. Правителството се състои от министър-председател, министри и други членове, и, в съответствие с одобрената от парламента управленска програма, провежда вътрешната и външна политика и осъществява общото държавно управление. Сега действащото законодателство създава длъжностите заместник министър-председател (viceprim-ministru), държавен министър (ministru de stat) и министри със специални правомощия (miniștri delegați cu însărcinări speciale). Държавният министър координира дейността на няколко министерства под прякото ръководство на министър-председателя. Съгласно чл. 108 на Конституцията, правителството приема решения (hotărâri) и наредби (ordonanțe). Решения се приемат за уреждане на материя по прилагане на закон, приет от парламента, а наредби - в изрично предвидените в законодателния акт случаи.

Структурата на румънското правителство, с мандат от началото на 2013 г. до края на 2016 г., одобрена с Решение № 45 от 2012 г. на парламента,²⁰ е представена на фиг. 1.

¹⁹ Lege nr. 304/2004 din 28.06.2004 privind organizarea judiciară; Monitorul Oficial al României nr 576 din 29.06.2004.

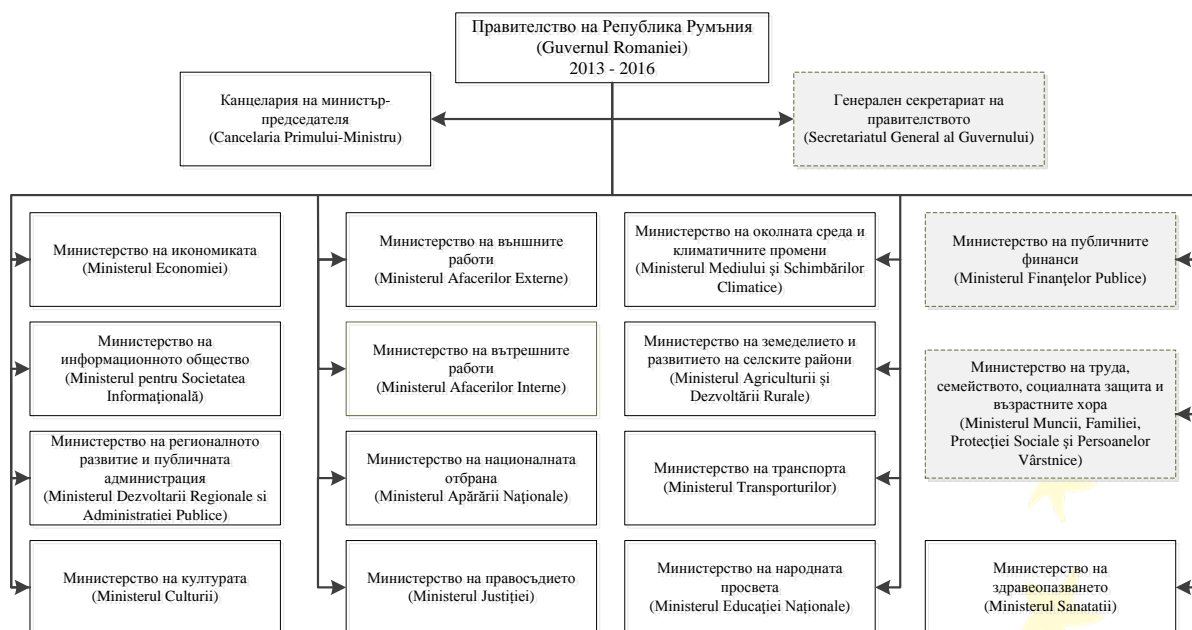
²⁰ Hotărâre nr. 45 din 21 decembrie 2012 pentru acordarea încrederii Guvernului; Monitorul Oficial nr. 877 din 21 decembrie 2012.

“Настоящият документ е изготвен с финансовата помощ на Европейския социален фонд. Българската търговско-промишлена палата носи цялата отговорност за съдържанието на настоящия документ и при никакви обстоятелства не може да се приема като официална позиция на Европейския съюз или Агенция по заетостта.”

Проект „Повишаване на обществената нетърпимост към неформалната икономика при трудовоправните и осигурителните отношения и превантивни действия за ограничаването ѝ”

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси”, съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз

Фигура 1. Структура на румънското правителство, 2013 – 2016 г.

Функциите и правомощията на две министерства и служби към тях имат отношение към регламентирането на и контрола по спазване на трудовото и социалноосигурителното законодателство, включително за превенция и борба с неформалната заетост (вж. фиг. 2). В сиво са маркирани министерствата, които имат роля в превенцията и санкционирането на неформалната икономика, включително при установяване на практики, присъщи на нерегламентираната заетост. Генералният секретариат²¹ (Secretariatul General al Guvernului) е правителствена структура, която подпомага министерския съвет във връзка с изпълнението на организационни, юридически, икономически и технически аспекти от неговата работа. Генералният секретариат е под прякото ръководство на министър-председателя и изпълнява функциите на секретариат на създадения през 2010 г. Междуведомствен комитет по недеklarирана заетост (*Comitetului interministerial pentru combaterea muncii nedeclarate*).

²¹ Интернет страница на Генералният секретариат на правителството: <http://www.sgg.ro/>.

“Настоящият документ е изготвен с финансовата помощ на Европейския социален фонд. Българската търговско-промишлена палата носи цялата отговорност за съдържанието на настоящия документ и при никакви обстоятелства не може да се приема като официална позиция на Европейския съюз или Агенцията по заетостта.”

Проект „Повишаване на обществената нетърпимост към неформалната икономика при трудовоправните и осигурителните отношения и превантивни действия за ограничаването ѝ“

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз

Фигура 2. Органи и служби, имащи пряко отношение към борбата с недеklarираната заетост в Румъния

3.2.1 Министерство на труда, семейството, социалната защита и възрастните хора

Министерството на труда, семейството, социалната защита и възрастните хора²² (Ministerul Muncii, Familiei, Protecției Sociale și Persoanelor Vârstnice) е институция на централното правителство. То провежда държавната политика в областта на заетостта, семейството, социалната защита и подкрепата на възрастните хора. В изпълнение на тези си функции, министерството: - разработва и прилага социалните публични политики и законодателство за постигане на стратегическите цели в правителствената програма, включително в областта на заетостта, здравословните и безопасни условия на труд и социална кохезия; хармонизира националното законодателство с това на ЕС и др. Министерството е управляващ орган на Секторна оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“ в Румъния. Сферата на компетентност и задачите на министерството включват: - идентифициране, разработване и провеждане на държавната политика в областта на трудовите отношения, социалното осигуряване и осигуряването на подкрепа за възрастните хора в пълно съответствие с правителствената програма и ангажиментите на Румъния, произтичащи от членството на страната в ЕС; - мониторинг на изпълнението на социалните политики; - събиране, обработка и предоставяне статистически данни за дейността на министерството; - взаимодействие с парламента, със средствата за масова информация, с Икономическия и социален съвет и с други организации; и др. Дейността на

²² Интернет страница на Министерството на труда, семейството, социалната защита и възрастните хора: <http://www.mmuncii.ro/>.

Проект „Повишаване на обществената нетърпимост към неформалната икономика при трудовоправните и осигурителните отношения и превантивни действия за ограничаването ѝ”

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси”, съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз

министерството се подпомага от агенции и служби като Националната агенция по заетостта (Agenția Națională pentru Ocuparea Forței de Muncă), Инспекцията по труда (Inspectia Muncii), Националният фонд за държавните пенсии (Casa Națională de Pensii Publice), Националната агенция за социални услуги (Agenția Națională pentru Plăți și Inspecție Socială), Националният институт за изследване на труда и социалната защита (Institutul Național de Cercetare Științifică în Domeniul Muncii și Protecției Sociale) и др.

1) Национална агенция по заетостта

Националната агенция по заетостта²³ е публична институция под юрисдикцията на Министерството на труда, семейството, социалната защита и възрастните хора с 41 териториални поделения, 8 центъра за обучение на безработни лица, 8 центъра за обучение на възрастни и с Национален център по професионално обучение. Услугите ѝ са насочени към обучение на безработни лица и работодатели. Основната ѝ мисия е повишаване на заетостта и ограничаване на безработицата. Основните цели на Агенцията са: - институционализиране на социалния диалог в областта на заетостта и професионалното обучение; - прилагане на стратегии за заетост, обучение и мерки за социална защита; и – подкрепа на безработните. За постигането им Националната агенция по заетостта: - организира, финансира и осъществява обучения на безработни лица; - предоставя услуги по ориентиране на безработни и осъществява посредничество с работодатели; - изплаща обезщетения за безработица; - изпълнява програми, финансирани от Европейския социален фонд; - разработва, въз основа на социални индикатори, определени от Министерството, годишни програми и ги представя на министъра по труда, семейството, социалната защита и възрастните хора за одобрение, и др.

2) Инспекция по труда

Инспекцията по труда²⁴ е специализирана правителствена агенция, създадена със Закон № 108/1999 г.²⁵ и осъществява дейността си под ръководството на Министерството на труда, семейството, социалната защита и възрастните хора. Тя има 41 териториални поделения в страната (във всеки окръг) и осъществява проверки за спазване на трудовото законодателство, за условията на труд, и за спазване на стандартите за здраве и безопасност на работното място. Инспекцията по труда е основната институция, натоварена да установява и регулира недеклаираната заетост в Румъния.

Съгласно чл. 6 на Закон № 108 от 1999 г., Инспекцията по труда: - предприема мерки за принудително спазване на нормативните разпоредби в областта на трудовите отношения,

²³ Интернет страница на Националната агенция по заетостта: <http://www.anofm.ro/>.

²⁴ Интернет страница на Инспекцията по труда: <http://www.inspectmun.ro/>.

²⁵ Lege nr. 108 din 16.06.1999 pentru înființarea și organizarea Inspecției Muncii; Monitorul Oficial nr. 740 din 10.10.2002.

“Настоящият документ е изготвен с финансовата помощ на Европейския социален фонд. Българската търговско-промишлена палата носи цялата отговорност за съдържанието на настоящия документ и при никакви обстоятелства не може да се приема като официална позиция на Европейския съюз или Агенция по заетостта.”

Проект „Повишаване на обществената нетърпимост към неформалната икономика при трудовоправните и осигурителните отношения и превантивни действия за ограничаването ѝ“

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз

професионалното здраве и безопасност; - предоставя информация на работодателите и наетите лица за действащото трудово законодателство; - информира компетентните органи при установено нарушение на или злоупотреба с нормативните изисквания; - изготвя предложения за подобряване на нормативната рамка в своята област на компетентност, и др. В областта на трудовите отношения задачите на Инспекцията по труда включват: - наблюдение за спазване на нормативните изисквания, и по-специално сключването, изпълнението и прекратяването на индивидуалните трудови договори; - осъществяване на контрол за спазване на правата на работещите, произтичащи от трудовото законодателство, колективните и индивидуалните трудови договори; - управлява и администрира Общия регистър на наетите лица и регистрите на дневните работници; - осъществява контрол по заетостта с оглед идентифициране на случаи на недеklarиран труд; - предоставя на териториалните инспекции по труда данни и информация, получени от работодателите на наетите лица и от „бенефициентите“ на дневни работници (вж. т. 5.2.); - регистрира колективни трудови договори, и др.

3) Национална агенция за социални услуги

Националната агенция за социални услуги²⁶ е служба към Министерството на труда, семейството, социалната защита и възрастните хора, създадена през 2008 г. Нейната основна роля е преразпределение на средствата за социално подпомагане към териториалните ѝ подразделения. Дейността ѝ е насочена към опростяване на процедурите за установяване правото на социални обезщетения и помощи и своевременното им изплащане. Социалноосигурителната система на Румъния позволява обмен на данни между двете системи на социална защита, както и с данни от други институции. Агенцията се стреми към създаването на единна система за плащане и управление на всички социални плащания, която улеснява установяването на измами при подаване на заявление за и получаване на социални помощи и обезщетения. Националната агенция за социални услуги е създавала т.нар. „семеино досие“ (dosarul familial) с информация за правата на социално подпомагане на всяко семейство и неговите членове, което позволява по-ефективно управление на социалните плащания. По този начин контролните органи имат поглед върху всички изплатени социални обезщетения и помощи и записи за получателите, което е предпоставка за идентифициране на възможни проблеми и за прилагане на политики и стратегии, адаптирани към социалната реалност.

²⁶ Интернет страница на Националната агенция за социални услуги: <http://www.prestatiiisociale.ro>.

Проект „Повишаване на обществената нетърпимост към неформалната икономика при трудовоправните и осигурителните отношения и превантивни действия за ограничаването ѝ”

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси”, съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз

4) Национален фонд за държавните пенсии

Националният фонд за държавните пенсии²⁷ е публична институция, която управлява осигурителните схеми на държавното социално осигуряване, осигуряването срещу трудови злополуки и професионални заболявания в Румъния. От фонда се изплащат пенсии и обезщетения при настъпване на риска, срещу който лицата са социално осигурени. Националният фонд има водеща роля в управлението на повечето социални плащания в страната.

5) Национален институт за изследване на труда и социалната защита

Националният институт за изследване на труда и социалната защита²⁸ първоначално е създаден с правителствено Решение № 1305 от 1996 г.²⁹, а в последствие статутът и дейността му са уредени с Решение № 1773 от 2004 г.³⁰ Основната му цел е да извършва теоретично-приложими изследвания и проучвания от национален интерес за управлението на човешките ресурси, социалното развитие и защита в страната. За постигане на тази цел са определени следните подцели: - укрепване на научната експертиза и капацитет на института в областта на труда и социалната защита; - използване на резултатите от изследователската дейност чрез предоставянето им на заинтересованите страни; - интегриране на института в научноизследователските мрежи в Румъния и ЕС с оглед подкрепа на националната политика за научни изследвания.

3.2.2 Министерство на публичните финанси

Министерството на публичните финанси³¹ (Ministerul Finanțelor Publice) е специализирана институция на централната администрация за изпълнение на правителствената програма и стратегия в областта на публичните финанси. Функциите на министерството включват: - развитие и управление на данъчните приходи, бюджета, публичните разходи, държавния дълг, вътрешния финансов контрол в публични сектор, системи за финансово управление и контрол, координация и верификация на обществените поръчки и др.; - регулация и консолидация, която осигурява правната рамка и институционалното развитие, необходими за постигане на стратегическите цели на публичните финанси; - изготвяне на краткосрочни, средносрочни и дългосрочни финансови прогнози за развитието на румънската икономика; - администриране на държавните приходи;

²⁷ Интернет страница на Националния фонд за държавните пенсии: <http://www.cnpas.org/>.

²⁸ Интернет страница на Националния институт за изследване на труда и социалната защита: <http://www.incsmps.ro>.

²⁹ Hotărâre nr. 1305 din 25.11.1996 privind înființarea Institutului Național de Cercetare Științifică în Domeniul Muncii și Protecției Sociale - I.N.C.S.M.P.S. București; Monitorul Oficial, nr 329 din 90.12.1996.

³⁰ Hotărâre nr. 1773 din 21.10.2004 privind organizarea și funcționarea Institutului Național de Cercetare Științifică în domeniul Muncii și Protecției Sociale - I.N.C.S.M.P.S.; Monitorul Oficial, nr. 1038 din 10.11.2004.

³¹ Интернет страница на Министерството на публичните финанси: <http://www.mfinante.ro>.

“Настоящият документ е изготвен с финансовата помощ на Европейския социален фонд. Българската търговско-промишлена палата носи цялата отговорност за съдържанието на настоящия документ и при никакви обстоятелства не може да се приема като официална позиция на Европейския съюз или Агенция по заетостта.”

Проект „Повишаване на обществената нетърпимост към неформалната икономика при трудовоправните и осигурителните отношения и превантивни действия за ограничаването ѝ”

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси”, съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз

- управление на държавната хазна; - управление на държавния дълг; - спазване на разпоредбите на Договора за присъединяване към ЕС в областта на финансите и данъчното облагане; - координация на бюджетните въпроси при отношенията на Румъния с ЕС; - борба с укриването на данъци чрез Националната агенция за администриране на приходите; - осъществяване на контрол за спазване на законодателството за обществените поръчки и концесии и др. Под юрисдикцията на Министерството на финансите са редица специализирани служби, банки и агенции като напр. Националната агенция за администриране на приходите (Agentia Nationala de Administrare Fiscala), румънската лотария, Eximbank Romania, и др.

Национална агенция за администриране на приходите

Националната агенция за администриране на приходите³² е създадена на 1 октомври 2003 г. със Заповед на правителството № 86 от 2003 г.³³ като второстепенен орган към Министерството на публичните финанси. В качеството си на специализиран орган на централната администрация, отговарящ за прилагането на политиката за администриране на данъците и други публични приходи, агенцията администрира държавните приходи чрез управление, събиране, контрол и сътрудничество с данъкоплатците. От присъединяването на страната към ЕС през 2007 г., Националната агенция за администриране на приходите осигурява междуобщностната обмяна на информация във връзка с данъка върху добавената стойност и акцизите. Мисията на Агенцията е осигуряване на ресурси за обезпечаване публичните разходи на обществото чрез събиране и ефикасно управление на данъците, таксите, социалноосигурителните вноски и други средства, дължими на общия консолидиран бюджет, както и подобряване взаимодействието с данъкоплатците. За реализиране на мисията си, Агенцията е идентифицирала три приоритетни сфери: 1) насърчаване на доброволното спазване на данъчното законодателство за превенция на данъчните измами, чрез диверсифициране и повишаване качеството на услугите и опростяване на някои процедури; 2) борба с измамите чрез прилагане на качествен данъчен контрол, ориентиран към сектори с преобладаващ риск за измама; и 3) висока ефективност и ефикасност при събирането на данъци, такси и социалноосигурителни вноски с оглед гарантиране необходимите приходи в бюджета.

В края на юли 2013 г. румънското правителство приема ново Решение за организацията и дейността на Националната агенция за администриране на приходите.³⁴ От тогава е закрыта Финансовата гвардия (Garda Financiară), като функциите ѝ се поемат от Генерална дирекция

³² Интернет страница на Националната агенция за администриране на приходите: <http://www.anaf.ro>.

³³ Ordonanță nr. 86 din 28.08.2003 privind reglementarea unor măsuri în materie financiar-fiscală; Monitorul Oficial nr. 624 din 31.08.2003.

³⁴ Hotărârea Guvernului Nr. 520 din 24 iulie 2013 privind organizarea și funcționarea Agenției Naționale de Administrare Fiscală; Monitorul Oficial, nr. 473 din 30 iulie 2013.

„Настоящият документ е изготвен с финансовата помощ на Европейския социален фонд. Българската търговско-промишлена палата носи цялата отговорност за съдържанието на настоящия документ и при никакви обстоятелства не може да се приема като официална позиция на Европейския съюз или Агенция по заетостта.”

Проект „Повишаване на обществената нетърпимост към неформалната икономика при трудовоправните и осигурителните отношения и превантивни действия за ограничаването ѝ“

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз

„Борба с данъчните измами“. Финансовата гвардия осъществяваше проверки за спазване на данъчното законодателство, установяваше нарушения и налагаше санкции за неспазване на разпоредбите на Данъчния кодекс.

Съгласно чл. 4 на Решението, Агенцията администрира данъците, социално-осигурителните вноски и други бюджетни приходи; провежда митническата политика и прилага митническото законодателство; осъществява контрол и прави внезапни проверки за превенция на и борба с избягване плащането на данъци, с данъчни и митнически измами; изпълнява и други функции, възложени ѝ със закон. Функционалната ѝ компетентност включва още изготвяне на предложения на нормативни актове, касаещи администрирането на публичните приходи, разработване на процедури за администриране на данъците, таксите, социалноосигурителните вноски и други бюджетни приходи, предприема действия, в съответствие със своите правомощия за превенция, установяване и санкциониране на нарушенията и уведомява прокуратурата за обстоятелствата, установени от контролните лица. Създадената през юли 2013 г. Генерална дирекция „Борба с данъчните измами“ (Direcția generală antifraudă fiscală) има териториални подразделения в цялата страна. Инспекторите от Генералната дирекция осъществяват текущи и тематични проверки за установяване и разследване на данъчни измами. Униформите, баджовете и автомобилите с отличителните им знаци, приети с Решение № 520/2013 г., са представени на фигурата по-долу.

Фигура 3. Отличителни знаци на инспекторите от Генерална дирекция „Борба с данъчните измами“

“Настоящият документ е изготвен с финансовата помощ на Европейския социален фонд. Българската търговско-промишлена палата носи цялата отговорност за съдържанието на настоящия документ и при никакви обстоятелства не може да се приема като официална позиция на Европейския съюз или Агенция по заетостта.”

Проект „Повишаване на обществената нетърпимост към неформалната икономика при трудовоправните и осигурителните отношения и превантивни действия за ограничаването ѝ”

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси”, съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз

3.3 Обобщено описание на трудовото и осигурителното законодателство (описание на ключови параметри в социалноосигурителните системи, ниво на данъци, трудови регулации и др. под., позволяващо открояване на специфики за страната)

3.3.1 Трудово законодателство

В Румъния, трудовоправните отношения са уредени със Закон № 53/2003 г. за Кодекса на труда³⁵, както и с нарочни разпоредби на правителството. Сключени са колективни трудови договори на национално ниво, както и такива за уреждане на трудовите отношения в определен отрасъл или с група работодатели.

1) Сключване на трудов договор

Индивидуалният трудов договор трябва да отговаря на минималните изисквания, съгласно разпоредбите на Кодекса на труда и на клаузите в колективните трудови договори. Кодексът на труда съдържа императивни правила, които регулират правата на наетите лица по индивидуален трудов договор като например максимална продължителност на работното време и на платения годишен отпуск, и пр.

Всеки работодател в Румъния е длъжен да съставя и съхранява общ регистър на наетите от него лица и да ги регистрира в териториалната инспекция по труда. Редът и условията за съставяне и съхранение на регистъра са уредени с Решение на правителството № 161/2006 г.³⁶ В съответствие с чл. 34 на Кодекса на труда, Общият регистър се съставя и съхранява в електронна форма и съдържа личните данни на всички работници и служители, датата на постъпване на работа, длъжността, вида на трудовия договор, и датата и причината за прекратяването му. Работодателят е длъжен да изпраща Общия регистър на наетите лица в електронна форма на териториалната инспекция по труда в срок до 20 дни от датата на назначаване на първия нает работник или служител. По искане на работник или служител, настоящ или бивш, работодателят е длъжен да издаде документ, удостоверяващ неговият/нейният трудов стаж във фирмата и извършваните от лицето дейности.

Трудовият договор може да съдържа клауза за изпитателен срок, който не може да надвишава 90 календарни дни за средните управленски длъжности, и 120 дни за ръководните позиции. Румънското трудово законодателство предвижда някои задължителни елементи, които трябва да съдържа индивидуалния трудов договор като идентификация на страните; работно място; адрес на управление на работодателя; длъжност; специфични рискове, присъщи на работното място; дата на влизане в сила на трудовия договор; продължителност

³⁵ Lege nr. 53 din 24.01.2003. Codul Muncii; Monitorul Oficial, nr. 72 din 05.02.2003.

³⁶ Hotărâre nr. 161 din 03.02.2006 privind intocmirea si completarea registrului general de evidenta a salariatilor, cu modificarile si completarile ulterioare; Monitorul Oficial, nr. 172 din 22.02.2006.

“Настоящият документ е изготвен с финансовата помощ на Европейския социален фонд. Българската търговско-промишлена палата носи цялата отговорност за съдържанието на настоящия документ и при никакви обстоятелства не може да се приема като официална позиция на Европейския съюз или Агенция по заетостта.”

Проект „Повишаване на обществената нетърпимост към неформалната икономика при трудовоправните и осигурителните отношения и превантивни действия за ограничаването ѝ“

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз

(при срочни или временни трудови договори); продължителност на отпуската, на която наетото лице има право; условията за прекратяване на трудовото правоотношение и минимален срок на предизвестие; основно и допълнително възнаграждение; нормалната продължителност на работното време; препратка към колективните трудови договори, които са приложими към условията на индивидуалния трудов договор; изпитателен срок и др.

2) Срочен трудов договор

По изключение, Кодексът на труда допуска сключването на индивидуални трудови договори за определен срок. Срочният договор се сключва в писмена форма и съдържа клауза за неговата продължителност, която не може да надвишава 24 месеца. Допустимо е да бъде удължен със съгласието на и на двете страни, но само до 24 месеца и след изтичане първоначалния срок. Работодател и наето лице могат да сключат максимум 3 поредни срочни договора, но за период не по-дълъг от 24 месеца. Кодексът допуска сключването на срочен трудов договор за полагане на труд на непълен работен ден за определен или за неопределен период.

3) Работно време

За наетите на пълен работен ден лица в Румъния, нормалната продължителност на работното време е 8 часа дневно и 40 часа седмично. По закон, максималната продължителност на работното време не може да надвишава 48 часа на седмица, включително допълнително отработените часове (с някои изключения). Полагането на труд извън нормалната продължителност на работното време се счита за допълнителен труд. Допълнителен труд не може да се възлага без съгласието на работника или служителя, освен при определени или извънредни обстоятелства като например за предотвратяване на злополуки или за отстраняване на последствията от инцидент. Работата между 22:00 ч и 06:00 ч. се счита за нощен труд и лицата, които работят през нощта имат право или на намалено работно време или на допълнително възнаграждение.

4) Почивка и отпуски

Работното време в Румъния е равномерно разпределено, по 8 часа на ден, 5 дни в седмицата, следвано от 2 почивни дни. За някои сектори и дейности, компании или професии, някои колективни или индивидуални договори, или специални закони, могат да предвиждат по-кратка или по-дълга продължителност на работното време. При заетост на 12-часов работен ден се полага 24 часа почивка.

Наетите лица имат право на обедна почивка и на дневна почивка между два работни дни като последната не може да бъде с продължителност по-кратка от 12 последователни часа. Седмичната почивка се ползва в два последователни дни (обикновено събота и неделя), а платеният годишен отпуск е в размер не по-малко от 20 работни дни. Работниците и

„Настоящият документ е изготвен с финансовата помощ на Европейския социален фонд. Българската търговско-промишлена палата носи цялата отговорност за съдържанието на настоящия документ и при никакви обстоятелства не може да се приема като официална позиция на Европейския съюз или Агенция по заетостта.“

Проект „Повишаване на обществената нетърпимост към неформалната икономика при трудовоправните и осигурителните отношения и превантивни действия за ограничаването ѝ”

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси”, съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз

Инвестира във вашето бъдеще!

служителите в Румъния имат право и на други видове отпуск като неплатен отпуск по лични причини, за професионално обучение и др., в съответствие с приложимия колективен трудов договор.

5) Минимална работна заплата

Съгласно Кодекса на труда, и в съответствие с договореното в индивидуалния трудов договор, наетото лице има право на възнаграждение. При определянето му дискриминацията въз основа на пол, сексуална ориентация, генетични особености, възраст, националност, раса, цвят на кожата, етнически произход, религия, политически възгледи, социален произход, увреждания, семейно положение или отговорност и членство в синдикални организации е забранена. Румънското правителство определя размера на минималната работна заплата с решение. Съгласно Решение № 23/2013 г.³⁷, от 1 февруари 2013 г. размерът на минималната месечна работна заплата е 750,00 RON (168,64 €) или 4,44 RON (1,00 €) на час, а от 1 юли 2013 г. – съответно 800,00 RON (179,88 €) или 4,74 RON (1,07 €) на час. През 2014 г. минималното възнаграждение ще бъде увеличено до 900,00 RON на две стъпки³⁸ – от 1 януари 2014 г. на 850,00 RON (191,13 €) месечно, или по 5,059 RON (1,14 €) на час, и от 1 юли 2014 г. - на 900,00 RON (202,37 €) или по 5,357 RON (1,20 €) за час.

6) Прекратяване на трудовия договор

Румънското законодателство допуска прекратяване на трудовия договор на следните основания: - по закон; - със съгласието на страните и от датата, за която са се споразумели; - и по решение на една от страните по трудовия договор, при условия и по ред, изрично посочени в Кодекса на труда. Прекратяването на трудовия договор от страна на работодателя е едно от обстоятелствата, изчерпателно уредени в Кодекса на труда. Изрично е забранено освобождаването на работник или служител на основание неговия пол, сексуална ориентация, генетични особености, възраст, националност, раса, цвят на кожата, етнически произход, религия, политически убеждения, социален произход, увреждания, семейно положение или отговорности, членство в синдикални организации или дейности, или за участие в стачни действия. Наетото лице не може да бъде освободено по време на отпуск поради временна нетрудоспособност (удостоверена с медицинско свидетелство), по време на бременност, по време на отпуск по майчинство, по време на отпуск за отглеждане на дете до 2 годишна възраст или, в случай на дете с увреждания - до 3 годишна възраст, по време на отпуск за полагане на грижи за болно дете до 7 годишна възраст, или в случай на дете с увреждания – до навършване на 18 годишна възраст на детето, по време на отпуск за

³⁷ Hotărâre nr. 23/2013 din 22 ianuarie 2013 pentru stabilirea salariului de baza minim brut pe tara garantat in plata; Monitorul Oficial nr. 52 din 23 ianuarie 2013.

³⁸ Hotărâre nr. 871/2013 pentru stabilirea salariului de baza minim brut pe tara garantat in plata; Monitorul Oficial, Partea I, nr. 703 din 15 noiembrie 2013.

“Настоящият документ е изготвен с финансовата помощ на Европейския социален фонд. Българската търговско-промишлена палата носи цялата отговорност за съдържанието на настоящия документ и при никакви обстоятелства не може да се приема като официална позиция на Европейския съюз или Агенция по заетостта.”

отбиване на военна служба, и др.

При прекратяване на трудовия договор по искане на работника или служителя, същият следва писмено да уведоми работодателя. Наетото лице не дължи предизвестие когато работодателят не е изпълнил задълженията си по трудовия договор. Срокът на предизвестие не може да надвишава 15 календарни дни (за наети лица на средни управленски длъжности) и 30 календарни дни (за служители на ръководни позиции).

7) Отпуски

Съгласно чл. 145, ал. 1 на Кодекса на труда, минималната продължителност на платеният годишен отпуск е 20 работни дни. Отпускът се ползва всяка година, но по изключение, може да се вземе и през следващата. Работодателят следва да разреши ползването на платения годишен отпуск до края на следващата година на всички работници и служители, които в рамките на календарната година не са ползвали целия отпуск. По време на отпуската наетото лице има право на обезщетение за ползване на годишен отпуск, което не може да бъде в размер по-малък от основното и постоянното допълнително възнаграждение за периода, съгласно индивидуалния трудов договор. Обезщетението за годишен отпуск е в размер, равен на средно дневното възнаграждение (основно и допълнително) през последните три месеца, предхождащи този, през който се ползва отпуската, умножен по дните, в които лицето не е на работа. Работодателят изплаща обезщетението най-малко 5 работни дни преди излизане на работника или служителя в отпуската.

Съгласно чл. 152 на Кодекса на труда, в случай на извънредни семейни обстоятелства, работниците и служителите имат право на платен отпуск, в допълнение на годишния. Извънредните семейни обстоятелства и броят на дните за отпуск се определят със закон, с колективни трудови договори или с правилник.

3.3.2 Здравословни и безопасни условия на труд

За разлика от повечето държави членки на ЕС, в които са създадени отделни служби или агенции за разработване на правила и стандарти за здравословни и безопасни условия на труд и за осъществяване на контрол по спазването им, в Румъния тези дейности и функции се изпълняват от няколко администрации. По принцип компетентната институция в областта на здравословните и безопасни условия на труд е Министерството на труда, семейството, социалната защита и възрастните хора. Министерството на здравеопазването отговаря за общественото здраве и за здравето на работниците и трудовата медицина, а Инспекцията по труда следи за спазване на законодателството.

Редът и условията за осигуряване на здравословни и безопасни условия на труд в Румъния са уредени в глава V. „Здраве и безопасност на работното място“ на Кодекса на

Проект „Повишаване на обществената нетърпимост към неформалната икономика при трудовоправните и осигурителните отношения и превантивни действия за ограничаването ѝ”

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси”, съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз

труда, със Закон № 319 от 14 юли 2006 г. за безопасността и здравето на работното място³⁹ и с Решение на правителството № 1425 от 2006 г.⁴⁰ с методически указания за прилагане на Закона за безопасността и здравето на работното място. В Румъния, съгласно чл. 175, ал. 2 на Кодекса на труда, работодателят е длъжен да осигури безопасни и здравословни условия на труд на всички работници и служители във всички аспекти по трудовото правоотношение.

За осигуряване на здравословни и безопасни условия на труд, работодателят предприема мерки за: - избягване на рисковете; - оценка на рисковете, които не могат да бъдат предотвратени; - адаптиране на работното място към нуждите на работника или служителя, в частност по отношение избора на работно оборудване и методи с оглед избягване и/или смекчаване на последиците от еднообразни и повтарящи се дейности и техните ефекти върху здравето; - адаптиране към технологичното развитие; - замяна на опасни с безопасни или по-малко опасни машини, съоръжения и оборудване; - инструктиране на наетите лица, и др. Работодаателят е длъжен да осигурява всички работници и служители срещу рискове от професионални злополуки и заболявания, в съответствие с приложимото законодателство.

В съответствие с чл. 180 от Кодекса на труда, работодателят е длъжен да организира обучение на наетите от него лица по здраве и безопасност на работното място. Обучението следва да се провежда регулярно, по начин, определен от работодателя съвместно с Комитета по здраве и безопасност и синдикалната организация, или с представители на работниците и служителите. Обучение се провежда на: - новоназначени лица; на лица, които сменят работното си място или естеството на работа; - и на лица, които се връщат на работа след отпуск (прекъсване) с продължителност над 6 месеца. Във всички случаи, обучението трябва да се проведе преди започване на работата.

Работниците и служителите определят представители в предприятието по здраве и безопасност на работното място. В организации с 50 и повече наети лица, представителите са членове на Съвместния комитет по здраве и безопасност на работното място (Comitetul de securitate si sanatate in munca). Представители по здраве и безопасност се избират във всички организации с персонал над 10 човека, като броят им се увеличава с нарастване броя на работниците и служителите в предприятието. Представителите по здраве и безопасност: - заедно с работодателя предприемат мерки за подобряване на здравословните и безопасни условия на труд; - участват в извършването на оценката на риска; - запознават работниците и служителите с мерките за осигуряване на здравословни и безопасни условия на труд; - уведомяват работодателя или Комитета по здравословни и безопасни условия на труд за всяко предложение за подобряване на условията на труд в предприятието; - наблюдават

³⁹ Lege nr. 319 din 14.07.2006. Legea securitatii si sanataii in munca; Monitorul Oficial, Partea I nr. 646 din 26.07.2006.

⁴⁰ Hotărâre nr. 1425 din 11.10.2006 pentru aprobarea Normelor metodologice de aplicare a prevederilor Legii securității și sănătății în muncă nr. 319/2006; Monitorul Oficial nr. 882 din 30.10.2006.

„Настоящият документ е изготвен с финансовата помощ на Европейския социален фонд. Българската търговско-промишлена палата носи цялата отговорност за съдържанието на настоящия документ и при никакви обстоятелства не може да се приема като официална позиция на Европейския съюз или Агенция по заетостта.”

Проект „Повишаване на обществената нетърпимост към неформалната икономика при трудовоправните и осигурителните отношения и превантивни действия за ограничаването ѝ”

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси”, съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз

изпълнението на плана за превенция и защита от рискове; - информират компетентните власти при неспазване на разпоредбите за здравословни и безопасни условия на труд. Представителите по здравословни и безопасни условия на труд, също така, имат право да изискат от работодателя да предприеме подходящи мерки за ограничаване на рисковете на работното място, и могат да се обръщат към компетентните власти, ако считат, че работодателят не прави достъчно, за да осигури безопасни и здравословни условия на труд.

3.3.3 Здравно и социално осигуряване

Основният нормативен акт, който урежда здравното и социално осигуряване в Румъния, е приетият през 2003 г. Данъчен кодекс.⁴¹ Той урежда принципите, условията и редът за начисляване и удържане на социалноосигурителните вноски, дължими на държавното социално осигуряване, на Националния фонд за здравно осигуряване, за осигуряване срещу безработица, срещу трудови злоупотреби и професионални заболявания, на вноските към Гаранционния фонд за възнаграденията и др. В съответствие с чл. 296.3 социалноосигурителни вноски се начисляват и удържат от: 1) доходите на резидентни (местни) лица; 2) доходите на нерезидентни лица от дейност, извършвана в Румъния; 3) от пенсиите в размер над 740,00 RON (166.39 €). Публичните институции, които изчисляват, удържат, плащат и когато е приложимо, плащат социалните вноски от името на осигуреното лице са: 1) Националната агенция по заетостта – на лица, получаващи обезщетения за безработица и други социални или здравни помощи, които произтичат от осигуряването срещу безработица; 2) Националната агенция за социални услуги – на лица, получаващи компенсация за деца до 2 годишна възраст, или в случай на деца с увреждания - до 3 годишна възраст, и на хора, имащи право на помощи за деца с увреждания на възраст от 3 до 7 години; 3) Националния фонд за държавните пенсии - на пенсионирани лица, и на такива, получаващи обезщетения за временна нетрудоспособност поради злоупотреба или професионално заболяване; 4) Националния здравноосигурителен фонд; и др.

Социалноосигурителните вноски се начисляват върху възнаграденията и надниците, получени от дейност по трудово правоотношение, върху доходи, получени от дейност като самонаето лице, върху обезщетения за отпуск по болест и временна нетрудоспособност поради трудова злоупотреба или професионално заболяване, и др. Горният праг за начисляване на социалноосигурителни вноски е петкратния размер средната брутна заплата (определя се със закона за бюджета на социалното осигуряване). Ставките за изчисляване на задължителните социалноосигурителни и здравни вноски, дължими от работодателя и от наетото лице, са определени с чл. 296-18 на Данъчния кодекс и са представени на Таблица 4.

⁴¹ Lege nr.571 din 22 decembrie 2003 privind Codul fiscal; Monitorul Oficial nr 927 din 23.12.2003.

“Настоящият документ е изготвен с финансовата помощ на Европейския социален фонд. Българската търговско-промишлена палата носи цялата отговорност за съдържанието на настоящия документ и при никакви обстоятелства не може да се приема като официална позиция на Европейския съюз или Агенция по заетостта.”

Проект „Повишаване на обществената нетърпимост към неформалната икономика при трудовоправните и осигурителните отношения и превантивни действия за ограничаването ѝ”

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси”, съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз

Таблица 4. Социалноосигурителни и здравни вноски в Румъния през 2013 г.

Социалноосигурителен риск	Работодател	2013 Наето лице	Общо
Пенсионно осигуряване – нормални условия на труд	20,8%	10,5%	31,3%
Пенсионно осигуряване – специални условия на труд	25,8%	10,5%	36,3%
Пенсионно осигуряване – специални и други условия на труд	30,8%	10,5%	41,3%
Здравно осигуряване	5,2%	5,5%	10,7%
Осигуряване срещу безработица	0,5%	0,5%	1,0%
Осигуряване срещу трудова злополука и професионално заболяване	0,15% - 0,85% ⁴²	-	0,15% - 0,85%
Вноска за покриване на обезщетение при отруск по болест	0,85%	-	0,85%
Вноска към Гаранционния фонд	0,25%	-	0,25%

Източник: Данъчен кодекс, чл. 296-18

3.3.4 Подоходно облагане

Условията и редът за облагане на доходите на физическите лица в Румъния също са уредени с Данъчния кодекс.⁴³ От 2006 г. възнагажденията от трудови правоотношения, други лични доходи и корпоративната печалба се облагат с единна ставка (плосък данък) от 16% (чл. 43). Според чл. 41 категориите доход, подлежащи на облагане с подоходен данък са: 1) доходите от дейност като самонаето лице; 2) доходите от трудово възнагаждение; 3) доходите от наем и лизинг; 4) доходите от инвестиции; 5) доходите от пенсионни плащания; 6) доходите от земеделска дейност, горско стопанство и рибовъдство; 7) доходите от награди и залагания; 8) доходите от прехвърляне на имущество; 9) доходите от други източници (застрахователни премии, от събиране на отпадъци и др.). На Таблица 5 са представени видовете доходи и ставките за облагането им през 2013 г.

Таблица 5. Ставки за облагане на доходите на физическите лица в Румъния през 2013 г.

Източник на доход	Данъчна ставка, 2013 г.
Нетно възнагаждение	16%
Нетно възнагаждение на лица на свободна практика	16%
Нетен доход от отдаване под наем	16%
Доходи от инвестиции (дивиденди, лихви и капиталови печалби)	16%
Държавна пенсия за старост	16%
Доходи от земеделска дейност	16%

⁴² Ставката се определя съобразно класът, към който се отнасят рисковете.

⁴³ Lege nr.571 din 22 decembrie 2003 privind Codul fiscal; Monitorul Oficial nr 927 din 23.12.2003.

“Настоящият документ е изготвен с финансовата помощ на Европейския социален фонд. Българската търговско-промишлена палата носи цялата отговорност за съдържанието на настоящия документ и при никакви обстоятелства не може да се приема като официална позиция на Европейския съюз или Агенция по заетостта.”

Европейски съюз

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА
„РАЗВИТИЕ НА ЧОВЕШКИТЕ РЕСУРСИ“
BG 051PO001–2.1.07

Инвестира във вашето бъдеще!

Европейски социален фонд

Проект „Повишаване на обществената нетърпимост към неформалната икономика при трудовоправните и осигурителните отношения и превантивни действия за ограничаването ѝ“

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз

Източник на доход	Данъчна ставка, 2013 г.
Доходи от залагания и награди	16% / 25%
Доходи от продажба на недвижимо имущество	3% / 2% / 1%
Други доходи	16%

Източник: Данъчен кодекс, чл. 43

Доходите от *трудовето правоотношение* са приходи в пари и/или в натура, получени от физическо лице по трудов договор. Някои видове доход се третират и облагат също като възнаградението от трудови правоотношения като например ваучери за храна, подаръци, използването на служебна кола и телефон за лични цели, и др. За възнаграждение се считат и доходите, получени за членство в акционерни дружества, и участие в управителни и надзорни съвети. Доходите от *пенсии* в Румъния също подлежат на данъчно облагане със ставка от 16%, но само суми, които надвишават 1 000,00 RON (224,86 €) на месец (чл. 69). Данъкът се начислява и плаща след удържане на задължителните социалноосигурителни вноски.

Основните категории доходи, които *не подлежат на облагане* са: обезщетения за отпуск по майчинство; обезщетения за отглеждане на дете; стимули, предоставени като помощ на семейства за отпуск за отглеждане на дете; възнаграденията на лица със сериозни увреждания на здравето; командировъчните; възнаградението за разработване и внедряване на софтуерни приложения (при определени условия); наследствата; доходите, получени от продажбата на движима собственост за лично ползване, и др.

3.4 Общ преглед на състоянието на сивата икономика (размер, динамика, основни проявления, структура)

Румъния е една от европейските държави с най-голям относителен дял на сивия сектор в БВП. Според едно от последните изследвания⁴⁴ на д-р Фридрих Шнайдер, през 2012 г. неформалната икономика е формирала 29,6% от brutния вътрешен продукт на страната, или близо 40 млрд. евро. През последните 10 години обаче дялът на сивата икономика устойчиво намалява. Ако през 2003 г. приносът на недеклаираните печалби, общото данъчно избягване и недеклаираната заетост, които се считат за проявления на сивата икономика, е бил 33,6% от БВП, то за 2013 г. се очаква да спадне под 29% (вж. Графика 6).

⁴⁴ Schneider, Friedrich (2013): *Size and Development of the Shadow Economy of 31 European and 5 other OECD Countries from 2003 to 2013: A Further Decline*; документът е достъпен на Интернет адрес http://www.econ.jku.at/members/Schneider/files/publications/2013/ShadEcEurope31_Jan2013.pdf.

„Настоящият документ е изготвен с финансовата помощ на Европейския социален фонд. Българската търговско-промишлена палата носи цялата отговорност за съдържанието на настоящия документ и при никакви обстоятелства не може да се приема като официална позиция на Европейския съюз или Агенция по заетостта.“

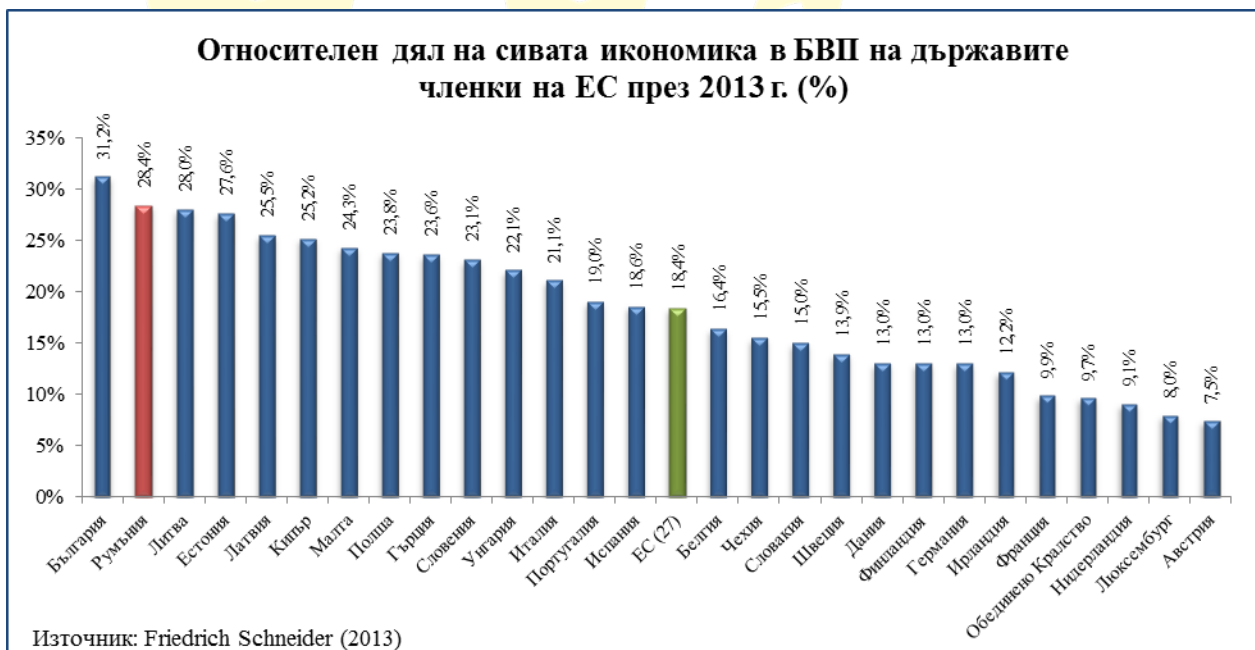
Проект „Повишаване на обществената нетърпимост към неформалната икономика при трудовоправните и осигурителните отношения и превантивни действия за ограничаването ѝ“

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз

Графика 6. Динамика на сивата икономика в периода 2003 – 2013 г. (относителен дял на сивия сектор в БВП, %)

Сред двадесетте и седем държави членки на Европейския съюз, Румъния се нарежда на второ място, след България, с най-висок дял на сивата икономика в БВП. С по-малко от 1 процентен пункт е неформалният сектор в други две Източноевропейски страни - Литва и Естония (вж. Графика 7).

Графика 7. Относителен дял на сивата икономика в ЕС, 2013 г.

„Настоящият документ е изготвен с финансовата помощ на Европейския социален фонд. Българската търговско-промишлена палата носи цялата отговорност за съдържанието на настоящия документ и при никакви обстоятелства не може да се приема като официална позиция на Европейския съюз или Агенция по заетостта.“

Проект „Повишаване на обществената нетърпимост към неформалната икономика при трудовоправните и осигурителните отношения и превантивни действия за ограничаването ѝ“

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз

Относителният дял на румънската сива икономика в националния БВП варира в зависимост от използваните методи за неговото измерване. Според Националната комисия по статистика (Comisia Națională pentru Statistică)⁴⁵ първоначално е бил сравнително малък – от около 5-10 % от БВП, но устойчиво нараства за да достигне нива от над 30 %. Най-разпространените проявления на сивия сектор в Румъния са извършването на стопанска дейност без наличието на необходимата регистрация, укриване на данъци и осигуровки и работа на „черно“. Основните предпоставки за сравнително бързото разрастване на сивата икономика в страната са: - правната несигурност поради постоянните промени в законодателството, обусловени от икономическия преход; - появата на малки по размер предприятия с временна, спекулативна дейност; - децентрализацията на някои дейности и услуги, извършвани дотогава от централното правителство, което е предпоставка за разрастване на корупцията; - толерантното отношение от страна на властите и гражданите към неспазването на правилата и др.

През 2008 г. Центърът за развитие към ОИСР публикува доклад⁴⁶ за неформалната заетост в Румъния. Според авторите този феномен, който не е нов за страната, е една от ключовите характеристики на румънския трудов пазар и е най-сериозното предизвикателство за правителството. „Втората“, или „допълнителната“ икономика съществува още от времето на плановата икономика когато се проявява под различни форми като например семейно стопанство, плащане на възнаграждения извън ведомостите за заплати, злоупотреби в държавните предприятия и др. Неформалната заетост продължава да съществува, независимо от устойчивия икономически растеж, който се наблюдава от 2000 г. насам. Счита се, че недеklarирания труд заема между 20 и 50% от общата заетост, в зависимост от използваната дефиниция. Използваната за изследването методика разграничава две групи лица, които полагат недеklarиран труд: - такива, които работят неформално поради това че нямат друга алтернатива и за които неформалният труд е начин за оцеляване, и – такива, които съзнателно избягват плащането на социални осигуровки и данъци. Към първата група се причисляват някои форми на недеklarиран труд в селското стопанство и дейността на заетите във фирмата/предприятието/стопанството членове на семейството. Към втората група се отнасят нерегистрираните предприятия, или предприятия, които не регистрират договорите с наетите от тях работници и служители, или наети без договор лица, както и икономически субекти, които не декларират целия размер на приходите си, и работници, които не обявяват целия размер на получения от тях доход, вкл. този получен в „плик“.

Три основни групи фактори могат да обяснят устойчивите проявления на неформалната заетост в Румъния. Първо, социално-икономическите процеси по време на и след прехода от

⁴⁵ Предишно наименование на Националния статистически институт

⁴⁶ OECD Development Centre, Jante Parlevliet and Theodora Xenogiani (2008) : *Report on Informal Employment in Romania*; Working Paper No. 271.

„Настоящият документ е изготвен с финансовата помощ на Европейския социален фонд. Българската търговско-промишлена палата носи цялата отговорност за съдържанието на настоящия документ и при никакви обстоятелства не може да се приема като официална позиция на Европейския съюз или Агенция по заетостта.“

Проект „Повишаване на обществената нетърпимост към неформалната икономика при трудовоправните и осигурителните отношения и превантивни действия за ограничаването ѝ“

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз

планова към пазарна икономика като реструктуриране и приватизация на държавни предприятия, ниския или отрицателния икономически растеж, безработицата, и нарастването на бедността и неравенство са сред основните причини, които принуждават хората да работят в неформалния сектор. Освен това емиграцията е допълнителна предпоставка за ориентиране към неформална заетост, тъй като много временни емигранти се завръщат в Румъния за кратко и започват работа на „черно“. На следващо място, институционални фактори като регулирането на трудовия пазар и структурата на данъчната и социалноосигурителната система също допринасят за нарастване броя на лицата, чийто труд не се недекларира. Бюрокрацията, тромавата публична администрация и корупцията също се счита, че са фактори, допринасящи за разрастване на неформалната заетост. И не на последно място, неформалната заетост в Румъния се проявява поради наличието на редица поведенчески или социални фактори като култура на неспазване на правилата, липса на доверие в публичните институции, отрицателно отношение към държавата, и ограничено разбиране или подценяване на ползите от социалното осигуряване.

В Румъния недекларираната заетост се проявява под различни форми като например скрита заетост в селското стопанство, укриване на доходи, нерегистриране на трудовите договори на наетите работници и служители, полагане/наемане на труд без трудов договор, избягване плащането на данъци и вноски към социалното осигуряване, и др. Не малка част от тези проявления са продиктувани от желанието за укриване на доходи с оглед избягване плащането на данъци и осигуровки, но други са свързани с осигуряването на средства за оцеляване. Счита се, че заетостта в неформалния сектор за посрещане на основните нужди е достигнала своя пик в края на 90^{-те} години на миналия век. Според изследването на Центъра за развитие към ОИСР Румъния е държавата в Централна и Източна Европа с най-висок размер на недекларирана заетост, следвана от България. Освен това в Румъния дялът на лицата, комбиниращи неформална с формална заетост, в сравнение с други страни като България, Чехия, Словения и Унгария, е значително по-голям.

Проявленията на неформалната заетост в Румъния се променят след 2000 г. До началото на новото хилядолетие, голяма част от недекларирания труд във формалния сектор е бил в селското стопанство. В действителност, това е сектора, който абсорбира хората, останали без работа по време на прехода към пазарна икономика и които не успяват да намерят работа другаде. Макар през последните години важноста на селското стопанство по отношение на неформалната заетост да намалява, то все още се разглежда като възможен източник на доходи за някои домакинства. В Таблица 6 е представен броят на нерегистрираните работници и служители в селското стопанство и този в останалите сектори в периода 1995 – 2005 г., както и относителния дял на нерегистрираната от общата заетост. Динамиката в броя на нерегистрираните заети лица за същия период е представена на Графика 8 по-долу.

„Настоящият документ е изготвен с финансовата помощ на Европейския социален фонд. Българската търговско-промишлена палата носи цялата отговорност за съдържанието на настоящия документ и при никакви обстоятелства не може да се приема като официална позиция на Европейския съюз или Агенция по заетостта.“

Европейски съюз

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА
„РАЗВИТИЕ НА ЧОВЕШКИТЕ РЕСУРСИ”
BG 051PO001–2.1.07

Инвестира във вашето бъдеще!

Европейски социален фонд

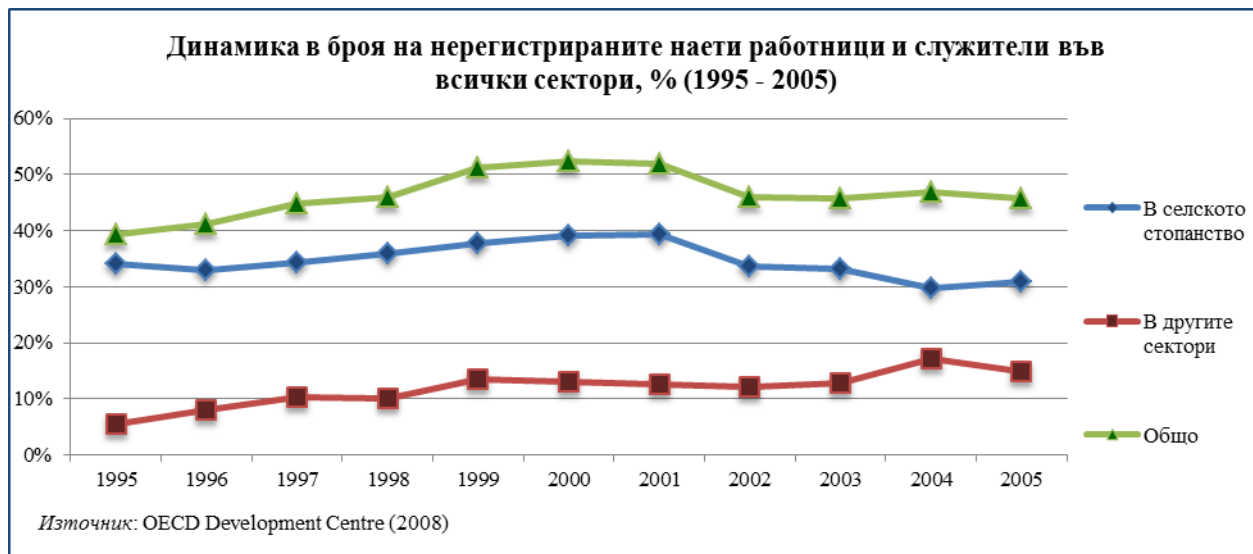
Проект „Повишаване на обществената нетърпимост към неформалната икономика при трудовоправните и осигурителните отношения и превантивни действия за ограничаването ѝ”

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси”, съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз

Таблица 6. Нерегистрирана заетост в Румъния в периода 1995 – 2005 г.

Година	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Брой нерегистрирани работници в селското стопанство (хил.)	3792	3610	3793	3883	4061	4213	4218	3109	3059	2722	2819
Брой нерегистрирани работници и служители в други сектори (хил.)	606	881	1150	1100	1467	1414	1344	1129	1169	1567	1362
Относителен дял на нерегистрираните работници в селското стопанство в общата заетост (%)	34	33	34,3	35,8	37,7	39,2	39,4	33,7	33,1	29,7	30,8
Относителен дял на нерегистрираните работници и служители в други сектори в общата заетост (%)	5,4	8,1	10,4	10,1	13,6	13,1	12,6	12,2	12,7	17,1	14,9
Относителен дял на нерегистрираните работници и служители в общата заетост (%)	39,4	41,1	44,7	45,9	51,3	52,3	52	45,9	45,8	46,8	45,7

Източник: OECD Development Centre (2008)

Графика 8. Динамика в броя на нерегистрираните наети работници и служители в периода 1995 – 2005 г.

В свое изследване⁴⁷ Националният синдикален блок (Blocul Național Sindical)⁴⁸ също разглежда нерегистрираното полагане на труд в два аспекта – като заетост в *неформалния сектор* и като *неформална заетост*. Заетостта в неформалния сектор, т.е. в нерегистрирани предприятия, във всички случаи е недеklarирана, независимо от професионалната дейност или бизнес начинанието. Неформалната заетост, от своя страна, включва всички неформални работни места независимо от това дали са във формалния или в неформалния сектор. С други думи, заетостта в неформалния сектор се разглежда в контекста на производствената единица (предприятие), докато неформалната заетост - в контекста на работата и условията на труд (място, условия и пр.). В създадена за целта диаграма, Синдикалният блок представя видовете недеklarирано полагане на труд по производствени единици и вид заетост (виж Фигура 4).

⁴⁷ Voineagu V., Pietreanu M., s.a., Pisciă S. (collaboration expert), *Economia informală și impactul ei asupra pieței muncii*, Project cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operational Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007-2013; http://ftp.bns.ro/observator/economia_informala.pdf.

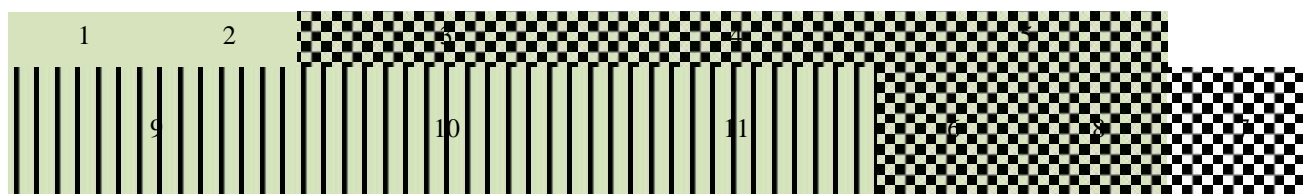
⁴⁸ Национален синдикален блок: <http://www.bns.ro>.

“Настоящият документ е изготвен с финансовата помощ на Европейския социален фонд. Българската търговско-промишлена палата носи цялата отговорност за съдържанието на настоящия документ и при никакви обстоятелства не може да се приема като официална позиция на Европейския съюз или Агенция по заетостта.”

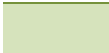

Проект „Повишаване на обществената нетърпимост към неформалната икономика при трудовоправните и осигурителните отношения и превантивни действия за ограничаването ѝ”

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси”, съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз

Фигура 4. Неформална заетост според сектора и вида заетост

Легенда:

	Клетки 1 – 6 и 8 - 11	Неформална заетост
	Клетки 3 - 8	Заетост в неформалния сектор
	Клетки 9 - 11	Неформална заетост в домакинствата

- Клетка 1:** Членове на семейства, полагащи безвъзмезден труд; формален сектор;
- Клетка 2:** Служители в предприятия от формалния сектор, чийто трудов статус не може да се определи като законен (легален);
- Клетка 3:** Самонаети лица в предприятия, спадащи към неформалния сектор;
- Клетка 4:** Собственици на предприятия, принадлежащи към неформалния сектор;
- Клетка 5:** Членове на семейства, полагащи безвъзмезден труд; неформален сектор;
- Клетка 6:** Служители в предприятия от неформалния сектор
- Клетка 7:** Служители в предприятия от неформалния сектор, които имат трудов договор (работят във формалния сектор, но работодателят спада към неформалния);
- Клетка 8:** Членове на земеделски асоциации или неземеделски кооперации, спадащи към неформалния сектор;
- Клетка 9:** Самонаети лица в домакинствата;
- Клетка 10:** Наети лица в домакинствата;
- Клетка 11:** Членове на семейства, полагащи безвъзмезден труд в домакинствата.

Според Националния синдикален блок, към март 2011 г. трудът на 2,9 млн. лица в Румъния се характеризира като неформален (нерегистриран), което представлява около 31,5% от общата заетост в страната. Значителна част от недеklarираният труд се полага в частни домакинства, където са заети около 2,2 млн. души (75,2% от общата неформална заетост). Броят на лицата, работещи в неформалния сектор е 1,2 млн. (13,1% от цялото заето население), от които малко над половин милион (42,5% от общата заетост в неформалния сектор) работят на трудов договор при нерегистрирани работодатели (клетка 7 на диаграмата). Общият брой на лицата в Румъния, полагащи недеklarиран труд или заети в неформалния сектор, вкл. такива с трудов договор с нерегистриран работодател, е 3,4 млн. (вж. Таблица 7).

„Настоящият документ е изготвен с финансовата помощ на Европейския социален фонд. Българската търговско-промишлена палата носи цялата отговорност за съдържанието на настоящия документ и при никакви обстоятелства не може да се приема като официална позиция на Европейския съюз или Агенция по заетостта.”

Европейски съюз

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА
„РАЗВИТИЕ НА ЧОВЕШКИТЕ РЕСУРСИ”
BG 051PO001–2.1.07

Инвестира във вашето бъдеще!

Европейски социален фонд

Проект „Повишаване на обществената нетърпимост към неформалната икономика при трудовоправните и осигурителните отношения и превантивни действия за ограничаването ѝ”

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси”, съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз

Таблица 7. Заето население според вида заетост (формална, неформална) и сектора (формален, неформален, домакинство), 2011 г.

	Общ брой на зетите лица, млн. души	Формална заетост, млн. души	Неформална заетост, млн. души
Общо	9 239	6 335	2 904
Формален сектор	5 840	5 819	21
Неформален сектор	1 209	514	696
Домакинства	2 190	2	2 188
В градовете	5 122	4 786	336
Формален сектор	4 398	4 381	18
Неформален сектор	644	404	239
Домакинства	80	1	79
В селата	4 117	1 549	2 568
Формален сектор	1 441	1 438	3
Неформален сектор	565	109	456
Домакинства	2 110	2	2 109

Източник: Blocul Național Sindical (2011)

Според Синдикалния блок обезпокояващ е факта, че $\frac{1}{5}$ от зетите в неформалния сектор работят в офиси, фабрики, магазини, складове, хотели, ресторанти, банки, институции и т.н., което е индикатор за неефективността на контрола за спазване на трудовото законодателство. Изчисленията показват, че ако всички лица, заети в неформалната икономика трансформират труда си във формален, общото ниво на заетост в Румъния ще се увеличи с 45%. Приходите в бюджета, и най-вече от данъка върху доходите, от пенсионните и здравните осигуровки ще се увеличат годишно с около 6% от БВП.

Освен селското стопанство, секторът, който се характеризира с неформална заетост е строителството. Икономическият растеж в периода 2003 – 2008 г., до голяма степен стимулиран от строителството и продажбата на недвижими имоти, доведе до ръст в заетостта. Според анализа на Националния синдикален блок, вероятността младежи (15 – 24 години) и възрастни над 55 години да започнат работа в сивия сектор е два пъти по-голяма отколкото тази за останалите лица. Общият профил на полагащият недеклариран труд, е мъж на около 55 годишна възраст, с ниско образование⁴⁹, зает в строителството. Данните показват, че за лицата с ниско образование има 12 пъти по-голям риск да започнат работа в неформалния сектор, докато риска за тези, завършили висше учебно заведение е със 73% по-малък.

⁴⁹ Без образование, с начално или основно образование.

„Настоящият документ е изготвен с финансовата помощ на Европейския социален фонд. Българската търговско-промишлена палата носи цялата отговорност за съдържанието на настоящия документ и при никакви обстоятелства не може да се приема като официална позиция на Европейския съюз или Агенция по заетостта.”

Европейски съюз

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА
„РАЗВИТИЕ НА ЧОВЕШКИТЕ РЕСУРСИ”
BG 051PO001–2.1.07

Инвестира във вашето бъдеще!

Европейски социален фонд

Проект „Повишаване на обществената нетърпимост към неформалната икономика при трудовоправните и осигурителните отношения и превантивни действия за ограничаването ѝ”

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси”, съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз

Таблица 8. Неформалната заетост по икономически сектори, вид сектор (формален, неформален, домакинства) и вид заетост (формална, неформална), 2011 г.

Сектор	Общо	Вид заетост		Вид сектор		
		Формална	Неформална	Формален	Неформален	Домакинства
Общо, хил. души	6 548	6 180	368	5 701	832	15
	%					
Добивна промишленост	1,3	1,4	0,2	1,5	0,3	0,0
Производство	25,7	26,8	7,3	27,1	16,8	0,0
Производство на електроенерги, газ, топлоенергия	1,5	1,6	0,0	1,5	1,1	0,0
Водоснабдяване, канализация	1,1	1,1	1,3	1,1	1,3	0,0
Строителство	10,3	8,7	37,5	8,4	23,8	0,0
Търговия	18,1	18,1	18,0	17,6	22,2	0,0
Транспорт и складово стопанство	7,0	7,1	4,4	7,2	5,6	0,0
Хотелиерство и ресторантьорство	2,4	2,4	1,4	2,4	2,1	0,0
Информация и комуникация	2,1	2,1	2,1	1,9	3,2	5,0
Финансово посредничество и застрахователна дейност	2,2	2,2	1,8	2,0	3,0	0,0
Операции с недвижими имоти	0,3	0,3	0,2	0,3	0,5	0,0
Професионални дейности, научна и развойна дейност	3,4	3,4	2,4	3,4	3,3	2,0
Дейности по административно обслужване	2,3	2,4	1,0	2,3	2,4	0,0
Държавно управление и отбрана	6,5	6,9	0,0	7,5	0,0	0,0
Образование	5,7	6,1	0,4	6,2	2,4	4,7
Хуманно здравеопазване и социална работа	6,2	6,3	3,1	6,7	2,4	0,0
Култура, спорт и развлечения	1,0	1,0	0,8	1,0	1,2	0,0
Други дейности	2,0	1,8	5,1	1,7	3,9	0,0
Дейности на частните домакинства	0,7	0,0	12,2	0,0	4,0	88,3

Източник: Blocul Național Sindical (2011)

Независимо от вида на недеklarираната заетост (в неформалния сектор или неформална заетост), най-високият дял на нерегламентирания труд се наблюдава в строителството (съответно 37,5% и 23,8%). Неформалната заетост в Румъния също е типична за търговията (18,0%), за услугите в домакинствата (12,2%) и в производството (7,3%) (вж. Таблица 8). Повече от половината от мъжете (50,5%) в тази категория работят в строителството; 17,1% са заети в търговията, 7,4% в производството и 6,1% в транспорта и складовото стопанство. От друга страна, значителна част от жените полагат недеklarиран труд в частни домакинства (36,7%), а около 1/5 от тях работят в търговията.

Неформалната заетост е сериозно предизвикателство за румънското правителство и общество. В тази връзка в края на 2010 г. е приета *Национална стратегия и План за действие за намаляване размера на недеklarираната заетост за периода 2010-2012 г.* (виж т. 5.2). Част от мерките вече са приети или изпълнени, но данни относно това кои от тях точно какъв принос имат за ограничаване на сивия сектор не са налични.

“Настоящият документ е изготвен с финансовата помощ на Европейския социален фонд. Българската търговско-промишлена палата носи цялата отговорност за съдържанието на настоящия документ и при никакви обстоятелства не може да се приема като официална позиция на Европейския съюз или Агенция по заетостта.”

Проект „Повишаване на обществената нетърпимост към неформалната икономика при трудовоправните и осигурителните отношения и превантивни действия за ограничаването ѝ“

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз

4 КРИТЕРИИ ЗА ПОДБОР НА ДОБРИ ПРАКТИКИ – ОПИСАНИЕ НА ПОДХОДА

4.1 Идентифицирани критерии

Под добра практика за целите на този доклад се разбират конкретни мерки, инициативи, дейности, съвкупност от интервенции или политики, насочени към ограничаване и/или предотвратяване на определени проявления на сивата икономика, които са приложени и работят успешно в други страни. Разглеждат се както установени във времето практики, които са доказали своя ефект, така и въведени по-скоро практики с ясно изразен потенциал за въздействие.

Подборът е извършен на базата на предварителен анализ и експертна оценка, основаващи се на набор от следните критерии:

Иновативност.

Добрата практика следва да интегрира нови елементи на интервенция за намаляване на сивата икономика, т.е. да предоставя възможност за въвеждане на нови подходи и процедури за намаляване и/или превенция на недеклаираната заетост.

Стъпвайки на задълбоченото познаване на българската правна рамка, както и на политиките на правителството в областта на борбата със сивата икономика, политиките, прилагани в други страни ще бъдат детайлно разгледани с оглед наличие на сходство с вече прилагани мерки в България. Целта е да се избягва подбор на практики, които в цялост или като отделни действия, вече са били въведени в страната. Като добри практики обаче са разгледани и такива, които съществуват или се прилагат (са прилагани) в България, но начинът им на прилагане в изследваната страна е различен/иновативен и е предпоставка за успех на практиката.

Въздействие.

Практиката следва да демонстрира положителен ефект в борбата със сивата икономика, измерен както посредством количествени, така и посредством качествени резултати. Този ефект може да бъде дефиниран като размер на оборотите, брой на заетите или данъчните постъпления, които са засегнати от конкретното проявление на сива икономика, което практиката цели да преодолее. Друг начин за измерване на въздействието е през относителният дял на успеваемостта – т.е. какъв дял от проявите практиката успява да предотврати.

Възможност за трансфериране.

Добрата практика следва да е ясно структурирана и документирана, и да може лесно да бъде повторена и адаптирана спрямо контекста на други страни. С други думи, тя може лесно да бъде пренесена от един контекст в друг, т.е. да бъде превърната в нови практики или да

“Настоящият документ е изготвен с финансовата помощ на Европейския социален фонд. Българската търговско-промишлена палата носи цялата отговорност за съдържанието на настоящия документ и при никакви обстоятелства не може да се приема като официална позиция на Европейския съюз или Агенция по заетостта.”

Проект „Повишаване на обществената нетърпимост към неформалната икономика при трудовоправните и осигурителните отношения и превантивни действия за ограничаването ѝ“

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз

бъде приспособена спрямо спецификата (законодателна, институционална и др.) на различна местна среда.

Ефективност.

За да бъде ефективна една практика, тя следва да постига целите, с които е въведена. В този смисъл, квалифицирането на една практика като добра предполага, че действителните резултати от предприетите мерки, действия или интервенции за борба със сивата икономика отговарят в значителна или пълна степен на планираните.

Ефикасност.

Позитивния ефект от прилагането на практиката следва да надхвърля разходите за нейното въвеждане и прилагане. Всяка промяна в политиката или работата на администрацията налага допълнителни разходи – както първоначални, така и в много случаи, постоянни. Тези разходи могат да са както за публичните институции, така и за частния сектор. В някои случаи те са парични, в други случаи са неяви, т.е. изразяват се в допълнително време, усилие и др. подобни. Принципно изискване за добрата публична политика изобщо е позитивният ефект да надхвърля наложените разходи. Ефикасността е съотношението между вложените ресурси и постигнатото въздействие.

Устойчивост.

Добрата практика предполага създаването на условия за трайно въздействие върху икономическите агенти. Характерно за проявите на сива икономика в областта на трудовите отношения и осигурителното законодателство е трайният характер на факторите, мотивиращи подобно поведение. Доколкото има други типове неформално поведение, което в някои страни е успешно ограничено с еднократни мерки – като например амнистии, еднократни регистрации и др. подобни – в областта на сивата заетост и свързаните с нея практики като се смятат действия, създаващи постоянни въздействия върху икономическите агенти. Същевременно, част от практиките могат да имат силен начален ефект върху сивата икономика, но да позволяват бърза „адаптация“ на икономическите агенти в заобикалянето им. Ето защо изследваните практики са анализирани в аспекта на устойчивостта им за въздействие във времето.

Възможност за повторяема употреба.

Добрата практика следва да запазва своята ефективност при всяко ново прилагане. Това означава, че механизмът на нейното въздействие не се влияе от способността на икономическите играчи да се адаптират към практиката и да се научат да я заобикалят.

4.2 Описание на начина на подбор на практиките според критериите

Подборът на добрите практики преминава през две паралелно протичащи фази. Първата

„Настоящият документ е изготвен с финансовата помощ на Европейския социален фонд. Българската търговско-промишлена палата носи цялата отговорност за съдържанието на настоящия документ и при никакви обстоятелства не може да се приема като официална позиция на Европейския съюз или Агенция по заетостта.“

Проект „Повишаване на обществената нетърпимост към неформалната икономика при трудовоправните и осигурителните отношения и превантивни действия за ограничаването ѝ“

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз

е преглед и анализ на политики, законодателство, мерки, интервенции и действия, насочени към ограничаване на сивата икономика, приложени в Румъния през последните 10 – 12 години. Едновременно с и в резултат на този преглед и анализ е направена експерта оценка (втора фаза) на това доколко разглежданите политики, интервенции и мерки отговарят на критериите за добра практика. При оценката са взети предвид липсата или наличието, както и степента на прилаганите до момента в България подходи за превенция на и борба с нерегламентирана заетост, включително институционална рамка (административни структури, натоварени с разработването на мерки за борба с нерегламентираното наемане/полагане на труд и с осъществяването на контрол за спазването им), правомощия на контролните органи, наличие, вид и размер на санкциите при установени нарушения и пр. Взети са предвид, също така, действащата нормативна уредба, правила и процедури, регламентиращи легалното наемане/предоставяне на труд, размера на социалните и здравни осигуровки и данъци, както и по-широко разпространените форми на недеklarирана заетост в България.

Подборът на практиките обаче е извършен при наличието на някои ограничения. Например за повечето от практиките не са идентифицирани данни относно разходите и необходимите ресурси за тяхното въвеждане и прилагане. Независимо от това всички практики са оценени като (потенциално) ефективни дотолкова, доколкото въвеждането им не е свързано със значителни инвестиции или ако предполагат извършването на първоначални и/или постоянни разходи, то ползите от прилагането им съществено надвишават вложените ресурси. В повечето случаи, поради самото естество на мерките, не са налични и количествени или качествени данни за резултатите от прилагането на съответната практика. Някои от идентифицираните добри практики са въведени през последните една – две години, поради което устойчивостта им е условна. Независимо от посочените ограничения, практиките са подбрани при допускането, че всички осъзнават ползите от легалното наемане/полагане на труд и негативните аспекти (рисковете), асоциирани с недеklarираната заетост, и че в съответствие с националните специфики, ще се търси подход за тяхното частично или цялостно прилагане в България.

“Настоящият документ е изготвен с финансовата помощ на Европейския социален фонд. Българската търговско-промишлена палата носи цялата отговорност за съдържанието на настоящия документ и при никакви обстоятелства не може да се приема като официална позиция на Европейския съюз или Агенция по заетостта.”

Проект „Повишаване на обществената нетърпимост към неформалната икономика при трудовоправните и осигурителните отношения и превантивни действия за ограничаването ѝ”

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси”, съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз

5 ОБОБЩЕН ДОКЛАД ЗА ИЗВЪРШЕНИТЕ ПРОУЧВАТЕЛНИ И АНАЛИТИЧНИ ДЕЙСТВИЯ

5.1 Обобщено представяне на резултатите от прегледа на други изследвания, доклади, анализи, през последните години

През юли 2008 г. Центърът за развитие към ОИСР публикува доклад за неформалната заетост в Румъния.⁵⁰ Авторите представят състоянието и развитието на трудовия пазар, на неформалния сектор и заетост, характеристиките, размера и движещите фактори за полагане/наемане на труд в разрез с установените правила и пр. Представени са и предизвикателствата пред румънското правителство в борбата с проявленията на сивата икономика в трудовоправните отношения, възможните мерки, вкл. реформи в социалноосигурителната и данъчната система, увеличаване броя на инспекциите, въвеждане на програми за социално подпомагане и др. В издание⁵¹ на *Policy Insights*⁵² от същия месец и година накратко е представено състоянието на неформалната заетост в страната. Посочени са основните причини за преминаване към или оставане в сивия сектор. Според авторите работодателите избират неформалния сектор поради високите (според тях) нива на социално осигуряване и данъчно облагане, и успяват да останат скрити от контролните органи поради използването на неадекватни механизми за санкциониране укриването на данъци. Наетите лица, от своя страна, предпочитат неформалната заетост поради това, че не правят връзка между социалноосигурителните вноски и ползите от социалното осигуряване, и в повечето случаи се оправдават с ниското качество на публичните услуги. Освен това, корупцията в публичния сектор също се счита за възпиращ фактор за преминаване към формалния сектор и заетост.

Друг цялостен преглед на неформалната заетост в Румъния е направен през 2011 г. от Националния синдикален блок.⁵³ В доклада се прави разграничение между труд в неформалния сектор и неформална заетост; представени са основните характеристики на двата вида неформалност, броя на зетите във формалната и неформалната икономика, както и този на наетите/работещите в разрез с трудовото законодателство, техния пол, възраст, образование, мотиви и икономическите сектори, където неформалността е най-широко разпространена. Представена е и корелацията между доходи и участие в сивата икономика.

В изследване, направено по поръчка на Европейската комисия относно възможността за и ползите от създаването на *Европейска платформа за сътрудничество между инспекциите*

⁵⁰ OECD Development Centre, Jante Parlevliet and Theodora Xenogiani (2008) : Report on Informal Employment in Romania; Working Paper No. 271.

⁵¹ OECD Development Centre, *The Two Faces of Informal Employment in Romania*; Policy Insights No. 70, July 2008.

⁵² Policy Insights е издание на ОИСР, в което се публикуват резултати от Работната програма на Центъра за развитие към ОИСР.

⁵³ Voineagu V., Pietreanu M., s.a., Pisciă S. (collaboration expert), *Economia informală și impactul ei asupra pieței muncii*, Project cofinantat din Fondul Social European prin Programul Operational Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007-2013

“Настоящият документ е изготвен с финансовата помощ на Европейския социален фонд. Българската търговско-промишлена палата носи цялата отговорност за съдържанието на настоящия документ и при никакви обстоятелства не може да се приема като официална позиция на Европейския съюз или Агенция по заетостта.”

Европейски съюз

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА
„РАЗВИТИЕ НА ЧОВЕШКИТЕ РЕСУРСИ“
BG 051PO001–2.1.07

Инвестира във вашето бъдеще!

Европейски социален фонд

Проект „Повишаване на обществената нетърпимост към неформалната икономика при трудовоправните и осигурителните отношения и превантивни действия за ограничаването ѝ“

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз

по труда и други институции за превенция и борба с недеklarираната заетост⁵⁴ са представени подходите за превенция на и борба с недеklarирания труд в държавите членки на ЕС. За Румъния, в контекста на взаимодействието със социалните партньори, е посочено създаването на *Социалния фонд на строителите* (Casa Socială a Constructorilor), а по отношение на двустранното и многостранно сътрудничество – подписаното на 30 септември 2010 г. тристранно споразумение между инспекциите по труда на България, Гърция и Румъния за съвместни усилия в борбата с недеklarираната заетост. Представени са и основните институции, отговорни за превенцията и ограничаването на неформалния труд – Инспекцията по труда, Министерството на труда, семейството, социалната защита и възрастните хора, Финансовата гвардия (несъщ.), Националната агенция за администриране на приходите и др.

В средата на август 2013 г. са публикувани резултатите от изследване относно ролята на националните инспекции по труда в държавите – членки на Европейския съюз, като елемент на стратегическия политически подход за борба с недеklarираната заетост.⁵⁵ За Румъния е посочено, че Инспекцията по труда отчита ръст в броя на работодателите, които не декларират наетите от тях работници и служители (от 3 442 през 2004 г. на 9 731 през 2011 г.), а така също и на работещите без трудов договор лица (от 10 446 през 2004 г. на 29 095 през 2011 г.). Едновременно с това обаче е увеличен и броят на извършените проверки – от 66 736 през 2004 на 98 498 през 2012 г. Поради икономическата криза обаче, в периода след 2008 г. е преустановено обучението на инспектори по труда за превенция и борба с недеklarираната заетост, което води до отслабване на техния капацитет. До преди това обучението е включвало курсове за видовете недеklarиран труд, трудовото законодателство и процедурите за осъществяване на проверки. Посочва се, че в Румъния всички санкции, наложени от инспекторите по труда, подлежат на обжалване от работодателя или нарушителя. Докладът за извършената проверка и приложенията към него се използват като доказателство в съда. Инспекторът няма право да дава показания, но Инспекцията по труда може да упълномощи свои юрисконсулти да представляват институцията по делото. Съдът изпраща решението и на двете страни. Тъй като делата във връзка с трудовите правоотношения са продължителни и често съдът не се произнася в срок, с протокол е създаден Съвместен комитет от инспектори по труда и съдебни служители за изработване на програми за подобряване спазването на трудовото законодателство.

Споразумението за Социалния фонд на строителите (вж. т. 5.2) е посочено в Доклада на Европейската фондация за подобряване условията на живот и труд (Ирландия) за възприетите в Европа подходи и мерки за борба с недеklarираната заетост като мярка за

⁵⁴ REGIOPLAN (2010) : *Joining up in the fight against undeclared work in Europe. Feasibility study on establishing a European Platform for cooperation between labour inspectorates, and other relevant monitoring and enforcement bodies, to prevent and fight undeclared work.* Final Report.

⁵⁵ International Labour Organization (2013) : *Labour Inspection and Undeclared Work in the EU*, Working Document Number 29.

“Настоящият документ е изготвен с финансовата помощ на Европейския социален фонд. Българската търговско-промишлена палата носи цялата отговорност за съдържанието на настоящия документ и при никакви обстоятелства не може да се приема като официална позиция на Европейския съюз или Агенция по заетостта.”

Проект „Повишаване на обществената нетърпимост към неформалната икономика при трудовоправните и осигурителните отношения и превантивни действия за ограничаването ѝ”

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси”, съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз

борба с неформалния труд в Румъния.⁵⁶ В Ръководство на Международната организация на труда с политиките и подходите за трансформиране на неформалната във формална заетост⁵⁷ участието на Румъния през 2006 г. в *Европейската мрежа срещу недеklarираната заетост* (European Network against Undeclared Work) е идентифицирано като добра практика. В рамките на този форум страните – участнички (Белгия, Германия, Италия, Румъния и Франция) обменят експертиза и опит в превенцията и ограничаването на неформалния труд.

Д-р Фридрих Шнайдер, в доклад от 2011 г. относно възможностите за борба със сенчестата икономика чрез използването на електронни платежни системи⁵⁸ посочва, че косвените мерки са едни от най-ефективните начини за ограничаване на сивия сектор. Сред тях той откроява най-вече тези, свързани с опростяване на данъчните и социалноосигурителните системи, включително чрез намаляване на данъчната тежест. През последните години в някои Източноевропейски страни като Словакия, България и Румъния е въведен плоския данък при облагането на доходите на физически и юридически лица, а ставките на социалноосигурителните вноски са намалени с оглед обезкуражаване на лицата, които избягват плащането на данъци. В Румъния е въведена система, която позволява онлайн разплащане чрез кредитни / дебитни карти, като от 2009 г. над 180 общински администрации са се включили в начинанието. През април 2011 г. румънското правителство предприема още стъпки в тази насока чрез внедряването на национален портал за плащане на данъците (<https://www.ghiseul.ro/>), като общините следва до 2 години да се включат в него и да започнат да приемат картови разплащания. Правителственият ангажимент към електронните разплащания окуражи редица предприятия и институции да монтират банкомати и ПОС устройства, и предизвика широко използване на дебитни / кредитни карти сред служителите в публичния сектор.

В изследване на Световната банка⁵⁹ от януари 2012 г. се посочва, че спазването на законодателството, уреждащо облагането на доходите на физически и юридически лица в Румъния е на незадоволително ниво. Счита се, че по-малко от 40% от двете групи данъчнозадължени лица плащат данъци, което вероятно се дължи на укриването доходи и отразява големия дял на неформалния труд в икономиката, който се оценява на около 20 – 25% от общата заетост. От началото на икономическата криза през 2008 г. е спаднало нивото на спазване на данъчното и осигурителното законодателство. Според Данъчния съвет на Румъния (Romania Fiscal Council) загубите от неплащане на данъци върху доходите поради

⁵⁶ European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions (2008): *Measures to tackle undeclared work in the European Union*.

⁵⁷ International Labour Organization (2013) : *The Informal Economy and Decent Work: A Policy Resource Guide. Supporting Transitions to Formality*.

⁵⁸ A.T.Kerney (2011), Friedrich Schneider: *The Shadow Economy in Europe, 2011. Using electronic payment systems to combat the shadow economy*.

⁵⁹ World Bank (2012) : *The Challenges to Long Run Fiscal Sustainability in Romania*; Policy Research Working Paper No. 5927, January 2012.

“Настоящият документ е изготвен с финансовата помощ на Европейския социален фонд. Българската търговско-промишлена палата носи цялата отговорност за съдържанието на настоящия документ и при никакви обстоятелства не може да се приема като официална позиция на Европейския съюз или Агенция по заетостта.”

Европейски съюз

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА
„РАЗВИТИЕ НА ЧОВЕШКИТЕ РЕСУРСИ“
BG 051PO001–2.1.07

Инвестира във вашето бъдеще!

Европейски социален фонд

Проект „Повишаване на обществената нетърпимост към неформалната икономика при трудовоправните и осигурителните отношения и превантивни действия за ограничаването ѝ“

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз

недекларирана заетост през 2009 г. са възлизали на около 1% от БВП, а тези от неплащане на социални осигуровки – на 3,3% от БВП.

В *Конвергентната програма* на Румъния⁶⁰ се посочва, че Националната агенция за администриране на приходите продължава да интензифицира усилията и действията си в борбата с избягването плащане на данъци. През 2012 г. администрацията е увеличила събираемостта с 0,4 процентни пункта от БВП в сравнение с предходната година. Сред средносрочните цели на агенцията са въвеждането и прилагането на мерки за борба с неплащането на данъци, вкл. извършване на одити на лица с високи по размер доходи и имущество, проверка на транзакции, свързани с покупко-продажбата на недвижими имоти, борба с недекларираната заетост и укриването на вноски за социално осигуряване, идентифициране на данъкоплатци, които развиват бизнес дейности без да са регистрирани, създаване на регистър на лицата, идентифицирани като рискови за данъчната система, и др.

Борбата с недекларираната заетост е един от ангажиментите на румънското правителство за подобряване функционирането на пазара на труда, поети с *Националната програма за реформи*.⁶¹ Посочва се, че през 2010 г., в изпълнение на *Националната стратегия за намаляване на случаите на недекларирана заетост за периода 2010-2012*, с Решение № 1024/2010 г. на правителството е приет и *План за действие*. За 2011 г. са планирани около 80 000 инспекции с оглед намаляване на недекларирания труд. Общият бюджет, предвиден за изпълнение на мерките от Плана за действие, възлиза на 1,441 млн. румънски леи (около 325 000 евро). През 2011 г. с приетият Закон № 52/2011 г. се регулират дейностите, извършвани от време на време от лица с едnodневен ангажимент.⁶² Законът урежда редът и условията за наемане на работници/служители за един ден за извършване на неквалифицирани дейности като по този начин същите са изключени от приложното поле на Кодекса на труда (споразумението между наетото лице и „бенефициента“ се сключва без договор за работа), и определя сферите, в които тези лица могат да извършват работа и как да я извършват (време, права, задължения, заплащане, и документи). Целта на закона е въвеждане на по-гъвкави и опростени процедури при наемането на труд за един ден, но също така и ограничаване на случаите на нелегална заетост.

В Доклада от 2012 г. за изпълнението на *Национална програма за реформи* на Румъния⁶³ отново се посочва, че през 2011 г. е приет Закон № 52/2011 г. за дейностите,

⁶⁰ Government of Romania, Convergence Programme 2013-2016, April 2013; документът може да бъде изтеглен на английски език от интернет адрес http://ec.europa.eu/europe2020/pdf/nd/cp2013_romania_en.pdf.

⁶¹ Government of Romania, National Reform Programme 2011-2013, April 2011; документът може да бъде изтеглен от интернет адрес http://ec.europa.eu/europe2020/pdf/nrp/nrp_romania_en.pdf.

⁶² Lege nr. 52/2011 din 15 aprilie 2011 privind exercitarea unor activitati cu caracter ocazional desfasurate de zilieri; Monitorul Oficial al României nr 276 din 20.04.2011.

⁶³ Government of Romania, National Reform Programme 2011-2013; Implementation Report, 15 March 2012; документът може да бъде изтеглен от интернет адрес http://ec.europa.eu/europe2020/pdf/nd/nrp2012_romania_en.pdf.

“Настоящият документ е изготвен с финансовата помощ на Европейския социален фонд. Българската търговско-промишлена палата носи цялата отговорност за съдържанието на настоящия документ и при никакви обстоятелства не може да се приема като официална позиция на Европейския съюз или Агенция по заетостта.”

Проект „Повишаване на обществената нетърпимост към неформалната икономика при трудовоправните и осигурителните отношения и превантивни действия за ограничаването ѝ“

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз

извършвани от време на време от лица с еднократен ангажимент и актове за неговото прилагане. С него се опростяват процедурите, приложими при наемането на лица за краткосрочни ангажименти с оглед гарантиране получаването на доходи от такива лица, и избягване укриването на данъци. В Доклада от 2013 г.⁶⁴ за изпълнението на ангажиментите в *Националната програма за реформи* е посочено, че за борба с нелегалната работа в Румъния, Инспекцията по труда реализира приетият през 2010 г. *План за действие*. Според данни на Инспекцията, до 12 март 2013 г. в Общия електронен регистър на наетите лица са регистрирани 5 561 673 трудови договора, от които срочни са 443 476, или 7,97% от всички трудови договори. Съветът на ЕС, по предложение на Европейската комисия, във връзка с изпълнението на *Националната програма за реформи* и *Конвергентната програма* препоръчва на Румъния в периода 2013 – 2014 г. да предприеме действия за подобряване събираемостта на данъците чрез прилагане на цялостна стратегия за спазване на данъчното законодателство и за борба с недеklarираната заетост.

5.2 Обобщено описание на извършени промени в законодателството, институционалната рамка и административните практики в областта на трудовите и данъчно-осигурителните отношения.

През последните 10 години в румънското законодателство са извършени редица промени, адресиращи, в една или друга степен, неформалната заетост и укриването на данъци и социални осигуровки. Част от промените са свързани с реформи в системата на данъчно облагане и са насочени преди всичко към разширяване на данъчната база и увеличаване събираемостта на публичните приходи. Други практики са възприети и се прилагат благодарение на доброто сътрудничество между социалните партньори, а трети – в изпълнение на приетата през 2010 г. *Национална стратегия за борба с недеklarираната заетост* и *План за действие* за нейното реализиране. Последните, както и създаденият през 2010 г. *Междудомствен комитет по недеklarирана заетост* са мерки, въведени в изпълнение на поетите от румънското правителство пред Европейската комисия ангажименти за борба с нелегалния труд. През 2009 г. Румъния и Европейската комисия подписват Меморандум за разбирателство⁶⁵ във връзка с отпусната от ЕС, МВФ и Световната банка финансова помощ в размер на 20 млрд. евро. Едно от условията по Меморандума е борба с недеklarираната заетост чрез завишаване на контролните дейности и налагане на високи административни глоби при установено нарушение на законодателството.

⁶⁴ Ministry of Foreign Affairs of Romania, Short Progress Report on the implementation of the National Reform Programme 2011-2013; 15 March 2013; документът може да бъде изтеглен от интернет адрес http://ec.europa.eu/europe2020/pdf/nd/prgreg2013_romania_en.pdf.

⁶⁵ Memorandum of Understanding between the European Community and Romania; документът може да бъде изтеглен от интернет адрес: http://ec.europa.eu/economy_finance/publications/publication15409_en.pdf.

“Настоящият документ е изготвен с финансовата помощ на Европейския социален фонд. Българската търговско-промишлена палата носи цялата отговорност за съдържанието на настоящия документ и при никакви обстоятелства не може да се приема като официална позиция на Европейския съюз или Агенция по заетостта.”

Европейски съюз

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА
„РАЗВИТИЕ НА ЧОВЕШКИТЕ РЕСУРСИ”
BG 051PO001–2.1.07

Инвестира във вашето бъдеще!

Европейски социален фонд

Проект „Повишаване на обществената нетърпимост към неформалната икономика при трудовоправните и осигурителните отношения и превантивни действия за ограничаването ѝ”

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси”, съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз

1) Социален фонд на строителите

Почти всички изследвания и проучвания за недеклаираната заетост в Румъния, както и проверките, извършвани от Инспекцията по труда показват, че строителния сектор е с най-голям относителен дял на нелегално заетите лица. През 2001 г. Manuela Sofia Stănculescu и Simone Pie, в свое изследване, осъществено с подкрепата на Програмата за развитие на ООН и на Изследователския институт за качеството на живот (Institutul de Cercetare a Calității Vieții), анализират секторното разпределение на неформалната заетост и установяват, че отраслите с най-голям относителен дял на недеклаиран труд, са търговията на дребно, транспорта и строителството. Подобни са заключенията от проверките на Инспекцията по труда в периода 2000-2006 г. От тях е видно, че икономическите сектори, които се характеризират с най-високи нива на незаконен труд, са строителството, горското стопанство, селското стопанство, текстилната индустрия и търговията на дребно. Поради тази причина в тях се извършват регулярни проверки. Широкото разпространение на недеклаираното наемане/полагане на труд се потвърждава и от синдикалните организации и от организации на работодателите в строителния сектор. Според подписаното от социалните партньори на 27 декември 2006 г. *Социално споразумение за строителния сектор 2007-2009 г. (Acordul Social Sectorial pentru Construcții 2007–2009)*⁶⁶ недеклаираната заетост заема дял от около $\frac{1}{3}$ от активната работна сила в сектора. Споразумението акцентира върху важността на съвместните действия на социалните партньори и отговорните институции за превенция и ограничаване на този проблем.

Румънската асоциация на работодателите в строителството⁶⁷ (Asociația Română a Antreprenorilor de Construcții) подписва споразумението от името на всички строителни организации. От страна на синдикатите страни по него са Националната синдикална организация на строителните и монтажни работи „Ангел Салигни“ (Federația Națională a Sindicatelor din Construcții Montaj ‘Anghel Saligny’) и Генералната федерация на синдикатите ФАМИЛИЯ (Federația Generală a Sindicatelor FAMILIA).

Социалният фонд на строителите (Casa Socială a Constructorilor) е създаден със закон през 1998 г.⁶⁸ като частна благотворителна организация, в който еднакъв принос имат представителите на синдикатите и работодателски организации от сектора на строителството и производството на строителни материали. Фондът създава благоприятна рамка за съвместни действия от социалните партньори и позволява възприемането на многостранен подход в борбата с недеклаирания труд. Членове във фонда са строителни компании и

⁶⁶ Социалното споразумение за строителния сектор 2007-2009 е публикувано в официален вестник на Република Румъния: Monitorul Oficial V nr. 9 din 20.05.2008 ; документът е достъпен и на интернет адрес: [http://www.lege-online.ro/lr-ACORD-din-2006-\(93512\).html](http://www.lege-online.ro/lr-ACORD-din-2006-(93512).html).

⁶⁷ Интернет страница на Румънската асоциация на работодателите в строителството: <http://www.araco.org/>.

⁶⁸ Legea Nr. 215/1997 de privind Casa Socială a Constructorilor; Monitorul Oficial nr. 372 din 22.12.1997; Интернет страница на Социалния фонд на строителите: <http://www.casoc.ro/>.

“Настоящият документ е изготвен с финансовата помощ на Европейския социален фонд. Българската търговско-промишлена палата носи цялата отговорност за съдържанието на настоящия документ и при никакви обстоятелства не може да се приема като официална позиция на Европейския съюз или Агенция по заетостта.”

Проект „Повишаване на обществената нетърпимост към неформалната икономика при трудовоправните и осигурителните отношения и превантивни действия за ограничаването ѝ“

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз

производители на строителни материали. Подкрепата, която работниците получават от Социалния фонд, е алтернатива при застои в дейността през зимните месеци между ноември и март, когато строителните работи съществено намаляват. Средства от фонда се изплащат, при условие че работниците са легално наети, т.е. че са сключени трудови договори с тях, регистрирани са в териториалната инспекция по труда и че дължимите от работодателя и наетото лице социалноосигурителни вноски са платени. Целта на социалните партньори, както е посочено в Споразумението, е намаляване на дела на недеklarирания труд в строителството.

Първата стъпка в схемата за подпомагане на легално заетите в строителството и производството на строителни материали лица в зимния период е създаването на Социалния фонд на строителите с отделни сметки на всеки член на фонда. Основното правило е, че нито една лична вноска не може да се прехвърли на друг член. Предприятията (работодателите) плащат 1,5% от реализирания оборот (вноската във Фонда се признава за производствен разход), а работниците внасят 1% от брутно им възнаграждение. Следващата стъпка е подписването и влизането в сила на самото Споразумение, част от което е и създаденият Постоянен комитет за равно участие в контрола на недеklarирания заетост. Членовете на Комитета, в сътрудничество с представители на Министерството на финансите и инспектори по труда, участват в представянето на отрицателните страни при нелегална работа и в идентифицирането на случаи на недеklarирания труд.

През 2008 г. Социалният фонд на строителите има вече 573 членове – юридически лица, които осигуряват около 40% от заетостта в строителството и в производството на строителни материали. Броят на компаниите, правещи вноски във Фонда нараства от 64 през 1998 г. на 175 през 2000 г., на 282 – през 2004 г. и на 322 – през 2007 г. Броят на наетите в тези компании лица, които правят вноски във фонда не е постоянен поради процеса на миграция. Първоначално броят на работниците, членувачи във Фонда се увеличава, което се дължи най-вече на структурни промени като закриване на производства, и пр. Според годишния доклад на Фонда за 2012 г.,⁶⁹ броят на правещите вноски работници в последните години намалява. През 2008 г. 84 363 лица са отделяли сума от възнаграждението си за вноска във Фонда; през 2010 г. техният брой спада на 72 025, а през 2012 г. – на 68 420. Независимо от това през 2012 г. постъпленията са били 57,19 млн. леи, като е реализиран ръст от 1,81% в сравнение с 2011 г. и 28,51% в сравнение с 2008 г. Броят на лицата, които са получили плащания от Фонда за периода от 1 ноември до 1 март постоянно нараства, като от 31 117 човека през 1998 г. той се увеличава на 110 000 през 2000 г., и на 126 000 през 2002 г. През 2004 г. получилите през зимния период средства от Фонда спада на 93 801, но през 2007 г. нараства на 102 387. През 2012 г. 39 010 лица са получили социална подкрепа от

⁶⁹ Casa Socială a Constructorilor, Raport Anual 2012; документът е достъпен на интернет адрес: http://www.casoc.ro/images/stories/rapoarte_firma/raport_csc_2012_csc.pdf.

„Настоящият документ е изготвен с финансовата помощ на Европейския социален фонд. Българската търговско-промишлена палата носи цялата отговорност за съдържанието на настоящия документ и при никакви обстоятелства не може да се приема като официална позиция на Европейския съюз или Агенция по заетостта.“

Европейски съюз

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА
„РАЗВИТИЕ НА ЧОВЕШКИТЕ РЕСУРСИ“
BG 051PO001–2.1.07

Инвестира във вашето бъдеще!

Европейски социален фонд

Проект „Повишаване на обществената нетърпимост към неформалната икономика при трудовоправните и осигурителните отношения и превантивни действия за ограничаването ѝ“

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз

Социалния фонд на строителите като средният размер на помощта е бил 1 091,30 леи (около 245,00 €)⁷⁰.

Социалният фонд на строителите създава Секретариат на цялостната система за саморегулиране в строителния сектор (Sistem de Autoreglementări Sectoriale în Construcții). Последната включва представители от Професионалния институт на строителите (Casa de Meserii a Constructorilor), Съвета за професионално обучение на строителите (Comitetul Sectorial pentru Formare Profesională în Construcții), Фонда за здравословни и безопасни условия на труд в строителството (Casa pentru Siguranța în Mediul de Muncă a Constructorilor), Съвместния комитет за работниците-мигранти (Comitetul Paritar pentru Muncitori Migranți), Съвместния комитет за борба с недекларираната заетост (Comitetul Paritar pentru Combaterea Muncii Neînregistrate), Пенсионния фонд на строителите (Casa de Pensii a Constructorilor) и др. Може да се каже, че това сътрудничество създава условия за възприемане на многостранен подход за борба с недекларираната заетост и социалното подпомагане през студения зимен сезон, когато работата е оскъдна, легално наетите лица допринасят за намаляване на нелегалния труд в строителния сектор.

След 2009 г. се подписват нови Социални споразумения за строителния сектор, като в чл. 51, ал. 1 на последния, отнасящ се за периода 2012-2013 г.,⁷¹ се посочва че за срока на преустановяване на дейността поради неблагоприятни климатични условия, за строителните компании, които са се присъединили и правят вноски във Социалния фонд на строителите, се прилагат разпоредбите на чл. 13 на Закон № 215/22.12.1997 г.⁷²

2) Данъчни реформи

През 2005 г. Румъния осъществява редица данъчни реформи в облагането на доходите на физическите и юридическите лица. Прилаганата до тогава сложна скала на прогресивно подоходно облагане, при която най-високата ставка достигаше 40%, се заменя с плосък данък от 16%. Единната ставка от 25%, с която се облагаше корпоративната печалба, също е намалена на 16%. В облагаемата основа са включени и други източници на доход, които дотогава се облагаха отделно и с доста нисък процент. Целта на реформите е разширяване на данъчната база и намаляване на ставките за облагане на доходите и печалбите с оглед справедливо и поносимо разпределение на данъчното бреме. Дивидентите, изплащани на физически лица, доходите от лихви и инвестиции се облагаха с по-ниска ставка, но от 2006 г.

⁷⁰ Посочените в настоящия раздел стойности в евро са изчислени при официалния среден обменен курс леи/евро както следва: за 2008 г. 3,6827RON за 1,00 €; за 2009 г.: 4,2373 RON за 1,00 €; за 2010 г. RON за 1,00 €; за 2011 г. 4,2379 RON за 1,00 €; за 2012 г. 4,4560 RON за 1,00 €; за 2013 г. – курс към средата на м. ноември: 4,4462 RON за 1,00 €; за справка вж. интернет страницата на Румънската централна банка: <http://www.bnro.ro/Cursul-de-schimb-3544.aspx>.

⁷¹ Acord Sectorial privind negocierea si contractarea colectiva in sectorul de constructii 2012-2013; документът е достъпен на интернет адрес: <http://www.araco.org/parteneriatsocial/ccm/2012/ACORD%20SECTORIAL.doc>.

⁷² Lege nr. 215 din 22.12.1997 privind Casa Socială a Constructorilor; Monitorul Oficial, nr. 372 din 22.12.1997.

“Настоящият документ е изготвен с финансовата помощ на Европейския социален фонд. Българската търговско-промишлена палата носи цялата отговорност за съдържанието на настоящия документ и при никакви обстоятелства не може да се приема като официална позиция на Европейския съюз или Агенция по заетостта.”

Проект „Повишаване на обществената нетърпимост към неформалната икономика при трудовоправните и осигурителните отношения и превантивни действия за ограничаването ѝ“

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз

и те се облагат със ставка от 16%. Стандартната и намалена ставка на Данъка върху добавената стойност (ДДС), съответно 19% и 9% не бяха променени до 2010 г., когато правителството увеличи първата на 24%. Понастоящем, съгласно чл. 140 на Данъчния кодекс, стандартната ставка на ДДС е 24%. С данък от 9% се облагат услугите, свързани с посещения на замъци, музеи, паметници, исторически, архитектурни и археологически забележителности, зоологически и ботанически градини, панаири, изложби и културни прояви, театри и др.; отпечатването на учебници, книги, вестници и списания, с изключение на такива, които се използват за рекламна цел; доставката на протези и ортопедични продукти; доставката на медицински продукти за хуманната и ветеринарната медицина; настаняването в хотели, включително отдаването под наем на терени за къмпинг. Със ставка от 5% се облагат сделките, свързани с отдаването под наем на жилища, когато същите са елемент от социалната политика на страната.

3) Секторни кампании на Инспекцията по труда

Инспекция по труда е специализирана правителствена агенция, създадена със закон през 1999 г. под юрисдикцията на Министерството на труда, семейството и равните възможности⁷³. Основната ѝ функция е извършване проверки за спазване на трудовото законодателство, за условията на труд, и за спазване на стандартите за здраве и безопасност. За изпълнение на функциите и задачите, Инспекцията по труда се подпомага от 41 териториални звена. В последните години глобите за недеklarиран труд са около 40% – 50% от всички наложени наказания. За по-ефективна борба с неформалната заетост се провеждат секторни инспекционни кампании (campanii sectoriale de control) като усилията се насочват към строителството, текстилната индустрия и ресторантьорството, където преобладава нелегалния труд.

Целите на регулярните проверки са: - идентифициране на работодатели, наели работници и служители в разрез с трудовоправните норми и изисквания и предприемане на мерки за ограничаване на икономическите и социални последици от нелегалния труд; - оценка на основните причини за полагане/наемане на недеklarиран труд; - налагане на санкции и предлагане на мерки за обезкуражаване нелегалното използване на труда; - обучение, предоставяне на информация и технически консултации на работодатели и наети лица, с оглед запознаването им с трудовото законодателство. Специфичните аспекти на секторните кампании са свързани с едновременното провеждане и на проверки за установяване на нарушения, и на кампании за повишаване информираността. Това включва: - идентифициране и контрол на недеklarираната заетост в сектори, където тя преобладава; - представяне на негативните аспекти и последици от недеklarирания труд чрез публикации в

⁷³ Предишно наименование на Министерството на труда, семейството, социалната защита и възрастните хора.

Проект „Повишаване на обществената нетърпимост към неформалната икономика при трудовоправните и осигурителните отношения и превантивни действия за ограничаването ѝ”

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси”, съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз

медиите на резултатите от подобни проверки, така че гражданите да са наясно, че тази форма на експлоатация е недопустима.

В последните години броят на наложените наказания за недеklarиран труд намалява, което вероятно се дължи на обстоятелството, че и работодателите, и наетите лица са запознати с ползите и за двете страни от спазване на трудовото законодателство. Последните инспекции показват, че в предприятията, в които са извършвани проверки от Инспекцията по труда намалява съотношението между нелегално и легално наети и полагащи труд работници и служители. Не трябва да се забравя обаче, че установяването и санкционирането на частично или цялостно недеklarиране на доходите е от сферата на компетентност на Финансовата гвардия (Националната агенция за администриране на приходите) и нейните контролори и в този смисъл се съвместните проверки са препоръчителни.

В Секторните кампании участват 1 500 инспектора от цялата страна като около 500 от тях са от Букурещ. В следващата таблица са представени резултатите от извършените проверки от Инспекцията по труда от 2000 до 2012 г.

Таблица 9. Резултати от проверките на Инспекцията по труда; установени случаи на недеklarиран труд, 2000-2012 г.

Показател	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Инспектирани предприятия, бр.	44 269	69 889	78 322	80 289	78 529	74 109	100 200	90 677	99 698	101 407	109 349	106 486	105 063
Предприятия, при които е установена недеklarирана заетост от всички проверени, %	9,5	12,9	4,7	5,1	4,4	4,8	7,8	8,5	8	8,4	8,5	9,1	5,7
Лица, за които е установено, че работят в разрез с трудовото законодателство, бр.	19 228	33 519	11 651	13 031	10 446	8 492	16 571	16 059	16 162	17 464	17 755	29 095	14 326
Обща стойност на наложените глоби, хил. €	947,1	2 308,6	2 021,4	2 028,9	1 713,9	2 202,6	7 167,5	7 256,6	5 123,4	5 065,8	11 405,57	23 745,12	19 581,32
Среден размер на глобата на предприятие, ползващо недеklarиран труд, €	226	256	544	495	498	625	915	942	775,31	624,16	1 297,93	2 555,20	3 261,02

Източник: Европейска фондация за подобряване на условията на живот и труд; Годишен доклад за дейността на Инспекцията по труда за 2012 г.⁷⁴

В таблицата по-долу са представени резултатите от извършените проверки през 2007 г. в секторите строителство, текстил и облекло и производство на хляб и хлебни изделия. Данните са взети от интернет страницата на Европейската фондация за подобряване на условията на живот и труд (Ирландия).

⁷⁴ Ministerul Muncii, Familiei, Protecției Sociale și Persoanelor Vârștnice, Inspectia Muncii, Raport de activitate a Inspectiei Muncii – 2012; документът може да бъде изтеглен от интернет адрес: http://www.inspectmun.ro/site/RAPORT%20ANUAL/RaportIM_2012.pdf.

“Настоящият документ е изготвен с финансовата помощ на Европейския социален фонд. Българската търговско-промишлена палата носи цялата отговорност за съдържанието на настоящия документ и при никакви обстоятелства не може да се приема като официална позиция на Европейския съюз или Агенция по заетостта.”

Проект „Повишаване на обществената нетърпимост към неформалната икономика при трудовоправните и осигурителните отношения и превантивни действия за ограничаването ѝ”

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси”, съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз

Таблица 10. Резултатите от Секторни проверки за недеklarирана заетост през 2007 г.

Показател	Строителство (2 кампании)	Текстил и облекло (1 кампания)	Хляб и хлебни изделия (1 кампания)
Инспектирани предприятия, бр.	2 777	2 350	1 087
Предприятия, при които е установена недеklarирана заетост от общо проверените, %	18,1	8,4	10,3
Среден размер на глобата на предприятие, ползващо недеklarиран труд, €	1 080	1 475	780

Източник: Европейска фондация за подобряване на условията на живот и труд

Поради ограничените финансови и човешки ресурси на Инспекцията по труда, проверките се концентрират върху икономически сектори, за които има данни за множество случаи на недеklarирана заетост. Резултатите от проверките се публикуват в интернет като един вид предупреждение към предприятията в останалите сектори. Европейската фондация за подобряване на условията на живот и труд счита, че съвместните инспекции и усилия за превенция на високите нива на недеklarирана заетост в определени сектори е един от начините за подобряване ефикасността на администрациите, имащи правомощия да санкционират недеklarирането на труда.

4) Междуведомствен комитет по недеklarираната заетост

В началото на 2010 г. с Решение № 391 на румънското правителство⁷⁵ се създава *Междуведомствен комитет по недеklarираната заетост (Comitetului interministerial pentru combaterea muncii nedeclareate)* и *Техническа работна група (Grupului tehnic de lucru)* към него. Междуведомственият комитет се състои от по двама представители (с ранг държавен секретар) от: Генералния секретариат на правителството (Secretariatul General al Guvernului), Министерството на труда, семейството и социалната защита (Ministerul Muncii, Familiei și Protecției Sociale), Министерството на публичните финанси (Ministerul Finanțelor Publice), Министерството на администрацията и вътрешните работи (Ministerul Administrației și Internelor), Инспекцията по труда (Inspeția Muncii) и Националният институт за изследване на труда и социалната защита (Institutul Național de Cercetare Științifică în Domeniul Muncii și Protecției Sociale). Генералният секретариат на правителството изпълнява функциите на секретариат на Комитета и осъществява координацията между ведомствата, представени в него.

Междуведомственият комитет: - координира всички дейности, предприети за превенция, оценка и борба с недеklarираната заетост; - предлага, разработва, прилага и наблюдава изпълнението на всички мерки за гарантиране правилното функциониране на

⁷⁵ Hotărârea nr. 391/2010 privind înființarea Comitetului interministerial pentru combaterea muncii nedeclareate și a Grupului tehnic de lucru; Monitorul Oficial, Partea I nr. 283 din 30.04.2010.

„Настоящият документ е изготвен с финансовата помощ на Европейския социален фонд. Българската търговско-промишлена палата носи цялата отговорност за съдържанието на настоящия документ и при никакви обстоятелства не може да се приема като официална позиция на Европейския съюз или Агенция по заетостта.”

Проект „Повишаване на обществената нетърпимост към неформалната икономика при трудовоправните и осигурителните отношения и превантивни действия за ограничаването ѝ“

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз

периодичните корективни действия; - координира прилагането на Годишния план за действие за наблюдение, превенция, контрол и оценка на недеklarираната заетост, изготвен от Техническата работна група; - координира дейността на Техническата работна група, която е консултативен орган, специализиран в техническите и методологични аспекти на мониторинга, превенцията, оценката и борбата с недеklarираната заетост; - координира изготвянето на годишния доклад за напредъка по наблюдение, превенция и борба с недеklarираната заетост от Техническата работна група; - координира механизма за събиране на данни и информация относно недеklarираната заетост; държавните институции, имащи ангажменти в борбата с неформалния труд следва, при поискване от Междуведомствения комитет, да представят изискваната информация и данни; - осигурява сътрудничество със социалните партньори за адекватното прилагане на мерките за намаляване размера на недеklarираната заетост; - осъществява координацията в международното сътрудничество, свързано с ограничаване на недеklarираната заетост; и др.

Техническата работна група е консултативен орган към Междуведомствения комитет, чиято роля е осигуряване на техническа и методическа подкрепа при всички дейности на Комитета и други държавни институции с ангажменти в превенцията, наблюдението, оценката и борбата с недеklarираната заетост. Съставът на групата включва представители на Генералния секретариат на правителството, на Министерството на труда, семейството и социалната защита (представява и Националния пенсионен и социалноосигурителен фонд и Националната агенция по заетостта), на Инспекцията по труда, на Министерството на публичните финанси (представява и Националната агенция за администриране на приходите) на Финансовата гвардия (несъщ.), на Генералния инспекторат на румънската полиция (Inspectoratul General al Poliției Române), на Румънската имиграционна служба (Oficiul Român pentru Imigrări), на Националния статистически институт, на Националния институт за изследване на труда и социалната защита, представители на социалните партньори и на гражданското общество.

Техническата работна провежда заседания най-малко веднъж на всеки три месеца и изготвя годишен доклад за напредъка в наблюдението, превенцията и борбата с недеklarирания труд. Тя може да дава предложения за корективни действия чрез Междуведомствения комитет. Годишните доклади, изготвени от Техническата работна група са публично достъпни на интернет страницата на румънското правителство.⁷⁶

⁷⁶ Guvernul României, Raport Anual 2011 - Monitorizarea rezultatelor controalelor privind combaterea fenomenului muncii nedeclareate din Romania; интернет адрес: <http://85.120.75.151/upload/articles/116427/raport-2012.pdf>; Guvernul României, Raport Anual 2010 - Monitorizarea rezultatelor controalelor privind combaterea fenomenului muncii nedeclareate din Romania; интернет адрес: <http://85.120.75.151/upload/articles/112719/raport2011-final.pdf>.

“Настоящият документ е изготвен с финансовата помощ на Европейския социален фонд. Българската търговско-промишлена палата носи цялата отговорност за съдържанието на настоящия документ и при никакви обстоятелства не може да се приема като официална позиция на Европейския съюз или Агенция по заетостта.”

Европейски съюз

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА
„РАЗВИТИЕ НА ЧОВЕШКИТЕ РЕСУРСИ”
BG 051PO001–2.1.07

Инвестира във вашето бъдеще!

Европейски социален фонд

Проект „Повишаване на обществената нетърпимост към неформалната икономика при трудовоправните и осигурителните отношения и превантивни действия за ограничаването ѝ”

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси”, съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз

5) **Национална стратегия за намаляване на случаите на недеklarирана заетост в периода 2010-2012 г.**

С Решение № 1024 от 2010 г.⁷⁷ румънското правителство приема *Национална стратегия за намаляване на случаите на недеklarирана заетост за периода 2010-2012 (Strategiei naționale privind reducerea incidenței muncii nedeclareate pentru perioada 2010 - 2012)* и *Национален план за действие за изпълнение на Националната стратегия (Planului național de acțiune pentru implementarea Strategiei naționale privind reducerea incidenței muncii nedeclareate pentru perioada 2010 – 2012)*. В Стратегията се посочва, че нелегалният труд е най-важният проблем в областта на трудовите отношения; дадена е дефиниция на феномена „недеklarирана заетост”, описани са негативните ефекти в краткосрочен и дългосрочен аспект за работодателите, за заетите лица, за държавния бюджет и за обществото като цяло. Акцент е поставен върху обстоятелството, че трудът може да остане недеklarиран само със съгласието на двете страни поради противоречиви практики, които притъпяват чувството на отговорност в обществото, в което значителна част от ресурсите се разпределят за социална защита. Посочва се, че основната причина за устойчивостта на феномена са непосредствените финансови ползи и за работодателя, и за работника или служителите от избягване плащането на данъци и социални осигуровки. Според документа, най-често срещаните форми на недеklarирана заетост са: - съгласие между работодателя и наетото лице последното да полага труд без сключване на индивидуален трудов договор, което не позволява на страните да се ползват от и да спазват правата и задълженията, произтичащи от трудовото законодателство; - несклучване на индивидуален трудов договор за срока на изпитание; - използване на лица за извършване на услуги и работи в домакинствата без сключен индивидуален договор; и - използване на нелегален труд или сезонни работници за по няколко дни.

В Румъния обстоятелствата, които стимулират или са предпоставка за генериране на недеklarирана заетост са: - високите нива на данъчните и социалноосигурителните ставки; - манталитета на работодателите, които използват всички възможности и средства за максимизиране на печалбите; - манталитета на работниците и служителите, които търсят начин да допълнят доходите си, които обикновено са достатъчни само за покриване на основните жизнени потребности; - непознаването на нормативните разпоредби, което има отношение и към абсолютното невежество относно последствията от извършването на трудова дейност без сключен трудов договор; - несъвършеното законодателство, регулиращо заетостта на специфични групи (напр. работници, наемани за един ден в селското стопанство и/или за извършване на сезонна работа); - наличието на категории работници, които по закон

⁷⁷ Hotărâre Nr. 1024 din 6 octombrie 2010; pentru aprobarea Strategiei naționale privind reducerea incidenței muncii nedeclareate pentru perioada 2010 - 2012 și a Planului național de acțiune pentru implementarea Strategiei naționale privind reducerea incidenței muncii nedeclareate pentru perioada 2010 – 2012; Monitorul Oficial nr. 740 din 05.11.2010; документът може да бъде изтеглен от интернет адрес <http://www.mmuncii.ro/pub/imagemanager/images/file/Legislatie/HOTARARI-DE-GUVERN/HG1024-2010.pdf>.

„Настоящият документ е изготвен с финансовата помощ на Европейския социален фонд. Българската търговско-промишлена палата носи цялата отговорност за съдържанието на настоящия документ и при никакви обстоятелства не може да се приема като официална позиция на Европейския съюз или Агенция за заетостта.”

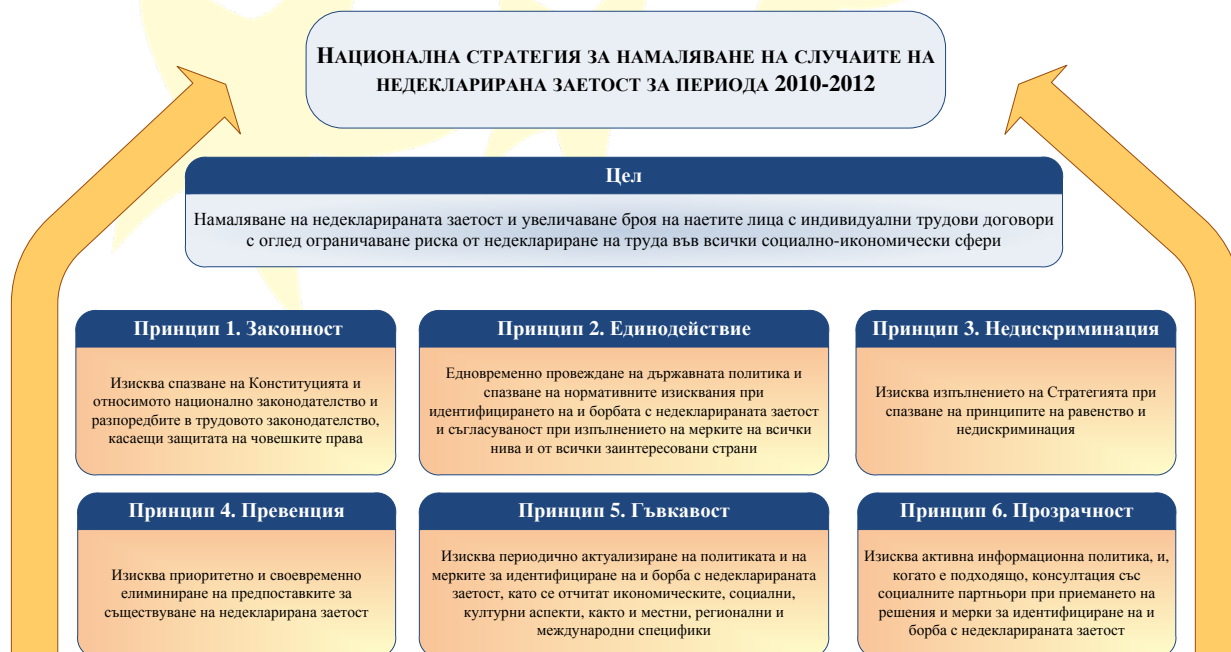

Проект „Повишаване на обществената нетърпимост към неформалната икономика при трудовоправните и осигурителните отношения и превантивни действия за ограничаването ѝ”

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси”, съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз

имат право да работят до 2 часа на ден и 10 часа на седмица; - нормативните актове, които създават излишна бюрокрация; и др. Сферите, в които се наблюдават най-големи нива на недеklarирана заетост, са строителството, дърводобива и дървопреработвателната индустрия, селското стопанство, текстилната индустрия, търговията на дребно, транспорта, производството на хляб, хлебни и сладкарски изделия, и др. Лицата, чийто труд остава извън ползрението на данъчните и социалноосигурителните власти са с ниско образование, без умения или нискоквалифицирани; безработни са и не желаят да изгубят изплащаните им социални помощи и обезщетения; често са младежи, които в повечето случаи нямат необходимия опит и не осъзнават ползите от социалното осигуряване; хора без доходи или с твърде ниски такива; работници и служители, които желаят да допълнят доходите си чрез работа на „черно“, което може да бъде определено като форма на заетост, при която лицето получава част от възнаграждението си без същото да се обявява на данъчните власти; пенсионери, чуждестранни граждани и малолетни и непълнолетни лица.

Националната стратегия за намаляване на случаите на недеklarирана заетост за периода 2010-2012 е набор от взаимосвързани дейности, насочени към установяване на и борба с недеklarирания труд и повишаване обществената информираност за негативните последици от него. Целите, принципите, приоритетите и мерките за борба с недеklarираната заетост в Румъния така, както са записани в Стратегията, са представени на фигурата по-долу и в следващите параграфи.

Фигура 5. Цел и принципи на Националната стратегия за намаляване на случаите на недеklarирана заетост в периода 2010 – 2012 г.

“Настоящият документ е изготвен с финансовата помощ на Европейския социален фонд. Българската търговско-промишлена палата носи цялата отговорност за съдържанието на настоящия документ и при никакви обстоятелства не може да се приема като официална позиция на Европейския съюз или Агенцията за заетостта.”

Проект „Повишаване на обществената нетърпимост към неформалната икономика при трудовоправните и осигурителните отношения и превантивни действия за ограничаването ѝ“

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз

Румънските власти са идентифицирали 3 приоритетни сфери, към които насочват усилията си. Първият е „*превенция на недеklarираната заетост*“ като за целта Инспекцията по труда предвижда повишаване познанията на обществото относно последствията от въвличането в практики, присъщи на недеklarираната заетост посредством: 1) провеждане на *информационни кампании* за работодатели и наети лица за обясняване на негативните ефекти от наемането и полагането на труд в разрез с нормативните изисквания; 2) организиране на *кръгли маси* в сътрудничество със синдикатите и работодатели, с участието на експерти по трудово право, социолози, икономисти, психолози, представители от Националния пенсионен и социалноосигурителен фонд, Министерството на здравеопазването, Министерството на образованието, младежта и спорта, Министерството на финансите и др. по теми, които касаят трудовоправните отношения и тяхната връзка с други социални въпроси; 3) Изготвяне на *Ръководство за инспекцията по труда за работодатели и служители* относно недостатъците на недеklarираната заетост и разпространението на Ръководството в професионални и средни училища, колежи и др.; 4) поддържане на *постоянен контакт с местните медии* с оглед формиране на отрицателно обществено отношение към недеklarирания труд; 5) на интернет страницата на Инспекцията по труда създаване на отделна *секция с информация относно действащото трудово законодателство*; 6) *радио и телевизионни дискусии* в популярни електронни медии за борбата с недеklarираната заетост; 7) провеждане на *обучение на работодателите* за техните задължения по трудовото правоотношение с наетите лица, както и за правомощията и контролната дейност на инспекторите по труда; и 8) привличане на *социалните партньори* чрез пряко сътрудничество с Инспекцията по труда или в рамките на Икономическия и социален съвет в борбата с недеklarираната заетост.

Втората приоритетна сфера в румънската Стратегия за борба с недеklarираната заетост е „*идентифициране на случаи на недеklarиран труд*“. Установяването на случаи на нелегална трудова дейност е една от основните цели на Инспекцията по труда и в тази връзка се предприемат мерки за: 1) създаване на *гореща линия* за съобщаване на случаи на недеklarирана заетост; 2) поставяне на *специални пощенски кутии* в сградите на регионалните инспекции по труда, в които заинтересовани лица могат *анонимно* да съобщават за ползване/полагане на недеklarиран труд; 3) *контролни проверки и кампанийни инспекции* в сектори, в които се наблюдават високи нива на незаконно наемане и заплащане на работници и служители; 4) извършване на *насрецини проверки* въз основа на споразумения за сътрудничество с други институции; и 5) *широко отразяване на негативните аспекти* от недеklarираната заетост чрез представяне на резултатите от извършени контролни инспекции.

Третото приоритетно направление в Стратегията е „*борба с недеklarираната заетост*“ като основните действия в тази насока са: 1) *коригиране на преките ефекти* от недеklarирания труд чрез изискване работодателите да сключат писмен индивидуален трудов

„Настоящият документ е изготвен с финансовата помощ на Европейския социален фонд. Българската търговско-промишлена палата носи цялата отговорност за съдържанието на настоящия документ и при никакви обстоятелства не може да се приема като официална позиция на Европейския съюз или Агенция за заетостта.“

Проект „Повишаване на обществената нетърпимост към неформалната икономика при трудовоправните и осигурителните отношения и превантивни действия за ограничаването ѝ”

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси”, съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз

договор с лицата, за които е установено, че трудът им не е обявен на властите; 2) извършване на *допълнителни проверки на работодателите*, при които са установени случаи на недеklarирана заетост; 3) предприемане на *мерки за спазване на трудовото законодателство* и последващ контрол за спазване на сроковете; 4) национално представяне на Стратегията чрез *реклама в радио и телевизионни канали*; 5) организиране на *пресконференции и кръгли маси* от териториалните инспекции по труда за представяне на негативните последици от недеklarирания труд; и 6) *сътрудничество с различни радио и телевизионни програми* с оглед даване на възможност на участниците на трудовия пазар да обсъждат въпроси, възникнали от практическото приложение на трудовото законодателство.

Координацията по изпълнението на Стратегията е възложено на Министерството на труда, семейството и социалната защита като за целта в нея са посочени приоритетните задачи, които трябва да бъдат изпълнени през първите 6 месеца от датата на приемане на документа. Бюджетът за реализиране на мерките от Стратегията е посочен в Плана за действие, който съдържа и отговорностите на различните заинтересовани страни (вж. Таблица 11).

Таблица 11. Национален план за действие за изпълнение на Националната стратегия за намаляване на случаите на недеklarирана заетост в периода 2010-2012 г.

Цел 1. Развитие и укрепване на институционалния капацитет на Инспекцията по труда		
Дейности	Очаквани резултати	
<p><i>А. Подобряване на законодателната рамка:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Изменение на Закон № 108/1999 г. за създаването и организацията на Инспекцията по труда - Приемане на законодателство за уреждане на сезонната заетост и труда на наетите за един ден лица <p><i>В. Подобряване на контролната дейност, чрез:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - продължаващо професионално обучение на инспекторите по труда - увеличаване броя на инспекторите по труда 	<p>Засилване на контролната дейност на Инспекцията по труда:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Реорганизация на подбора на персонал; - Създаване на специфична система за оценка изпълнението на служителите; - Увеличаване броя на проверките; - Повишаване качеството на контролната дейност; - Увеличаване броя на проверените предприятия; - Намаляване времето за извършване на отделните проверки. 	
Отговорни институции:	Бюджет (RON/€) 2010-2012	Срок
<ul style="list-style-type: none"> - Министерство на труда, семейството и социалната защита - Инспекцията по труда 	N/A	Четвърто тримесечие на 2010 г.

“Настоящият документ е изготвен с финансовата помощ на Европейския социален фонд. Българската търговско-промишлена палата носи цялата отговорност за съдържанието на настоящия документ и при никакви обстоятелства не може да се приема като официална позиция на Европейския съюз или Агенция по заетостта.”

Европейски съюз

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА
„РАЗВИТИЕ НА ЧОВЕШКИТЕ РЕСУРСИ”
BG 051PO001–2.1.07

Инвестира във вашето бъдеще!

Европейски социален фонд

Проект „Повишаване на обществената нетърпимост към неформалната икономика при трудовоправните и осигурителните отношения и превантивни действия за ограничаването ѝ”

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси”, съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз

Цел 2. Превенция на недеklarираната заетост		
Дейности	Очаквани резултати	
<p>Организиране на национални кампании за повишаване осведомеността и за промяна в нагласите към недеklarираната заетост чрез:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Изготвяне на информационни материали (плакати, флайери, брошури) – Изготвяне и разпространение на Ръководство за работодатели и работници/служители относно трудовото, социалноосигурителното и данъчното законодателство – Изготвяне на телевизионен клип с основна информация относно трудовото законодателство; – Организиране на местни информационни събития относно идентифицирането и борбата с недеklarираната заетост, с участието на публични институции, представители на гражданското общество и неправителствени организации; – Интензивни рекламни кампании по националните радио и телевизионни канали относно рисковете от недеklarирана заетост; – Публикуване на интернет страницата на инспекциите по труда наименованията на работодателите, за които е установено, че не декларират труд; – Разпространение на информация относно негативните последици на този социален, икономически и психологически феномен. 	<ul style="list-style-type: none"> – Обществена информираност и представяне в негативна светлина работодателите, които не декларират наетите от тях работници и служители; – Своевременно и ефективно информиране социалните партньори и най-вече представители на работодателите и гражданското общество за случаи на недеklarиран труд; – Промяна в нагласите на румънското общество 	
Отговорни институции:	Бюджет (RON/€) 2010-2012	Срок
– Инспекция по труда	RON 343 200,00	– ноември 2010 г.
– Териториални инспекции по труда	€ 81 523,73	– местни информационни събития – ежемесечно, от октомври 2010 г.

Цел 3. Интензифициране на проверките за борба с недеklarираната заетост		
Дейности	Очаквани резултати	
<ul style="list-style-type: none"> – Проверка за спазване на нормативните изисквания при наемането на лица и контрол за спазване на индивидуалните трудови договори; – Наблюдение за спазване на нормативните актове, уреждащи детския труд; – Наблюдение за спазване на нормативните актове, уреждащи наемането на чужденци; – Контролни дейности в сектори, за които са присъщи по-високи нива на недеklarиран труд: селско стопанство (сезонна работа), строителство, търговия (на улици и площи), туризъм (кетъринг и други услуги), недвижими имоти (отдаване под наем на физически лица) и др.; – Извършване на съвместни проверки с институции, с които Инспекцията по труда има сключени споразумения за сътрудничество 	<ul style="list-style-type: none"> – Увеличаване броя на регистрираните индивидуални трудови договори в териториалните инспекции по труда посредством намаляване на недеklarираната заетост. 	
Отговорни институции:	Бюджет (RON/€) 2010-2012	Срок
– Инспекция по труда	RON 1 098 000,00	Секторни инспекции – ежемесечно от октомври 2010 г.
– Териториални инспекции по труда	€ 260 818,92	

„Настоящият документ е изготвен с финансовата помощ на Европейския социален фонд. Българската търговско-промишлена палата носи цялата отговорност за съдържанието на настоящия документ и при никакви обстоятелства не може да се приема като официална позиция на Европейския съюз или Агенция по заетостта.”

Европейски съюз

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА
„РАЗВИТИЕ НА ЧОВЕШКИТЕ РЕСУРСИ”
BG 051PO001–2.1.07

Инвестира във вашето бъдеще!

Европейски социален фонд

Проект „Повишаване на обществената нетърпимост към неформалната икономика при трудовоправните и осигурителните отношения и превантивни действия за ограничаването ѝ”

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси”, съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз

Цел 4. Наблюдение изпълнението на Националната стратегия за намаляване на случаите на недеklarирана заетост в периода 2010 - 2012

Дейности		Очаквани резултати
1. Оценка въз основа на специфични индикатори – Контрол на наетите лица – Брой на работодатели и наети лица, върху които е осъществен контрол – Брой на работодателите, които не декларират труд; – Брой на наетите лица, които работят нелегално; – Брой на индивидуалните трудови договори, сключени след установена недеklarирана заетост; 2. Извличане на информация от контролните проверки и техния обхват и публикуването ѝ в годишния доклад за извършените действия и постигнати резултати, включително статистика за недеklarираната заетост		– Намаляване на недеklarираната заетост
Отговорни институции:	Бюджет (RON/€) 2010-2012	Срок
– Инспекция по труда – Териториални инспекции по труда	N/A	т. 1 – на тримесечие т. 2 – годишно

Цел 5. Вътрешно и международно сътрудничество

Дейности		Очаквани резултати
1. Сътрудничество с институции, имащи функции и правомощия по отношение пазара на труда с цел обмяна на информация за идентифициране на недеklarирана заетост. 2. Сключване/актуализиране на протоколи за сътрудничество с институции, участващи в идентифицирането на и борбата с недеklarираната заетост. 3. Сътрудничество с организации на работодателите и синдикатите в рамките на тристранни форуми за осигуряване на подкрепа на стратегическите елементи от борбата с недеklarираната заетост – информирание, образование и обучение, услуги по трудово посредничество. 4. Инициране и разработване на туининг програми за инспекции по труда за възприемане на добри практики в ЕС в обучението на инспектори по труд за идентифициране на и борба с недеklarираната заетост. 5. Регулярен анализ на резултатите от сътрудничеството с национални и чуждестранни институции.		– Установяване на случаи на недеklarирана заетост чрез сътрудничество с институции, имащи отношение към трудовия пазар.
Отговорни институции:	Бюджет (RON/€) 2010-2012	Срок
– Министерство на труда, семейството и социалната защита – Инспекция по труда – Териториални инспекции по труда	N/A	на шестмесечие

6) Увеличаване размера на санкциите при установени нарушения на трудовото законодателство

В Румъния от 2006 г. се прилагат специални правила за изготвянето и съставянето на електронен регистър на наетите лица, с което от една страна се цели намаляване на

“Настоящият документ е изготвен с финансовата помощ на Европейския социален фонд. Българската търговско-промишлена палата носи цялата отговорност за съдържанието на настоящия документ и при никакви обстоятелства не може да се приема като официална позиция на Европейския съюз или Агенция по заетостта.”

Проект „Повишаване на обществената нетърпимост към неформалната икономика при трудовоправните и осигурителните отношения и превантивни действия за ограничаването ѝ“

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз

бюрокрацията при регистрирането на индивидуалните трудови договори, а от друга превенция на недеklarираната заетост. Съгласно Решение № 500/2011 г. на правителството за Общия регистър на наетите лица (Registrul General de Evidență a Salariaților)⁷⁸ работодателите са длъжни да регистрират постъпилите при тях работници и служители не по-късно от деня, предхождащ този на постъпване на работа. В регистъра се вписват повечето от задължителните елементи на трудовия договор като например лични данни на наетото лице (име и фамилия, идентификационен номер, националност), дата на започване на работата, длъжност съобразно националния класификатор на професиите, вида на трудовото правоотношение, работното време, възнаграждението и бонусите, срока на предизвестие и др.

Работодател, който не регистрира наетото от него лице в законоустановения срок, се наказва с глоба в размер на 10 000 леи (2 375,00 €) за всяко нерегистрирано лице като кумулативната сума, при установени повече от 5 нерегистрирани работници и/или служители, не може да надвишава 50 000 леи (11 877,00 €). Ако работодател откаже достъп или не изпрати регистъра на инспекцията по труда, глобата е в размер от 5 000,00 (1 190,00 €) до 8 000,00 леи (1 900,00 €).

Съгласно чл. 12, ал. 2 на Решение № 500/2011 г. на румънското правителство за борба с недеklarираната заетост, Инспекцията по труда, при съмнение, че работници и служители не са вписани в Общия регистър на наетите лица, има право на достъп до базите данни на публични власти и институции, включително до информационните масиви с информация за населението, до данъчни и митнически декларации и регистри, до извършените социални плащания, и до всяка друга информация и данни за осъществяване на контролните си функции.

Санкциите за наемане на работник или служител без сключване на трудов договор, както и за други нарушения на трудовото законодателство се съдържат в Глава IV. На Кодекса на труда, озаглавена „Отговорност при нарушения“. Съгласно чл. 260, ал. 1, буква „а“, работодател, който не спазва разпоредбите, касаещи националното минимално възнаграждение, се наказва с глоба в размер от 300,00 (71,00 €) до 2 000,00 леи (475,00 €). Освен това, в съответствие с чл. 264, ал. 1, системното нарушение на разпоредбите относно законоустановения размер на минималната работна заплата се счита за криминално престъпление и се наказва с лишаване от свобода от 6 месеца до 1 година или с наказателна глоба. Установено нарушение на чл. 34, ал. 5, която задължава работодателя, при поискване от настоящ или бивш работник или служител да издаде документ, удостоверяващ продължителността на трудовия стаж, полученото възнаграждение и заеманата длъжност, се наказва с глоба в размер от 300,00 (71,00 €) до 1 000,00 леи (237,54 €).

⁷⁸ Hotărâre nr.500 din 18 mai 2011 privind registrul general de evidență a salariaților; Monitorul Oficial, Partea I nr. 372 din 27 mai 2011.

„Настоящият документ е изготвен с финансовата помощ на Европейския социален фонд. Българската търговско-промишлена палата носи цялата отговорност за съдържанието на настоящия документ и при никакви обстоятелства не може да се приема като официална позиция на Европейския съюз или Агенция по заетостта.“

Проект „Повишаване на обществената нетърпимост към неформалната икономика при трудовоправните и осигурителните отношения и превантивни действия за ограничаването ѝ“

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз

Глобата за включване на клаузи в трудовия договор, които противоречат на трудовото законодателство, е от 2 000,00 (475,00 €) до 5 000,00 леи (1 187,00 €). В края на март 2011 г., със Закон № 40/2011 г. за изменение и допълнение на Кодекса на труда,⁷⁹ се увеличава размера на глобата за наемане на лица без трудов договор, като се предвиждат вече санкции за работодатели, които нарушават разпоредбите, уреждащи временната заетост и за работници и служители, които полагат труд без трудово правоотношение. До тогава глобата за наемане на до 5 лица без индивидуален трудов договор е от 1 500,00 (356,00 €) до 2 000,00 леи (475,00 €) за всяко лице. От април 2011 г. тя се увеличава десетократно и вече е от 10 000,00 (2 375,00 €) до 20 000,00 леи (4 750,00 €) (чл. 260, ал. 1, буква „е“). Освен това, от 2011 г. наемането на повече от 5 работника или служителя, без да е сключен трудов договор с тях, се счита за криминално престъпление и се наказва с лишаване от свобода за период от 1 до 2 години (чл. 264, ал. 3 на Кодекса на труда). Закон № 40/2011 г. въвежда глоби и за работниците и служителите, които се съгласяват да работят без трудов договор. За тях глобата е в размер от 500,00 (119,00 €) до 1 000,00 леи (237,54 €). Работодател, който не спазва правилата за временна заетост се наказва с глоба от 5 000,00 (1 187,00 €) до 10 000,00 леи (2 375,00 €) за всяко лице, за което се отнася нарушението. Установяването на нарушенията се извършва от инспекторите по труда.

7) Регулиране на труда на т.нар „дневни работници“

През април 2011 г. румънският парламент приема Закон № 52/2011 г. за регулиране на дейностите, извършвани от време на време от лица с дневен ангажимент.⁸⁰ Целта на закона е въвеждане на по-гъвкави и опростени процедури при наемането на работници за конкретни дни с оглед гарантиране на доходите им, но също така и за ограничаване на случаите на нелегална заетост. Законът е изменен и допълнен със Закон № 277 от 2013 г.⁸¹

Съгласно чл. 1, по смисъла на закона „дневен работник“ е всяко физическо лице, което е способно да работи и от време на време извършва неквалифицирана дейност в полза на „бенефициента“. Дневни работници могат да бъдат както румънски, така и чуждестранни граждани. „Бенефициент“ в случая може да бъде всяко физическо или юридическо лице, вкл. собственик на семеен бизнес, в полза на когото неквалифицираният работник от време на време извършва някаква работа. Бенефициентът и дневният работник не сключват трудов договор по смисъла на румънския Кодекс на труда. Под „работа от време на време“ се има предвид дейност, която се извършва за период не по-кратък от 1 ден с продължителност 8

⁷⁹ Lege nr. 40/2011 pentru modificarea si completarea Legii nr. 53/2003 - Codul muncii; Monitorul Oficial, Partea I, nr. 225, din 31 martie 2011.

⁸⁰ Lege nr. 52/2011 din 15 aprilie 2011 privind exercitarea unor activitati cu caracter ocazional desfasurate de zilieri; Monitorul Oficial al României nr 276 din 20.04.2011.

⁸¹ Lege nr. 277/2013 din 24 octombrie 2013 pentru modificarea și completarea Legii nr. 52/2011 privind exercitarea unor activități cu caracter ocazional desfășurate de zilieri; Monitorul Oficial al României nr. 661 din 29.10.2013.

„Настоящият документ е изготвен с финансовата помощ на Европейския социален фонд. Българската търговско-промишлена палата носи цялата отговорност за съдържанието на настоящия документ и при никакви обстоятелства не може да се приема като официална позиция на Европейския съюз или Агенция по заетостта.“

Европейски съюз

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА
„РАЗВИТИЕ НА ЧОВЕШКИТЕ РЕСУРСИ“
BG 051PO001–2.1.07

Инвестира във вашето бъдеще!

Европейски социален фонд

Проект „Повишаване на обществената нетърпимост към неформалната икономика при трудовоправните и осигурителните отношения и превантивни действия за ограничаването ѝ“

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз

часа като дневният ангажимент не може да надвишава 12 часа. Непълнолетни лица на възраст на 16 и повече навършени години нямат право да работят над 6 часа на ден, съответно над 30 часа в седмицата. По изключение, малолетни на възраст между 15 и 16 години могат да полагат труд само със съгласието на своите родители или на техния законен представител, при условие че работата е подходяща за тяхното физическо състояние, умения и знания и няма да увреди здравето и личностното им развитие.

Дневните работници нямат право да работят за един и същи бенефициент в продължение на повече от 90 дни в рамките на една календарна година, а бенефициентът не може да използва труда им за извършване на дейности в полза на трети страни. Бенефициентът има право да определя дейностите, мястото им на изпълнение и тяхната продължителност и да осъществява контрол при извършване на работата. Едновременно с това, той е длъжен да съставя регистър на дневните работници в съответствие с образеца, посочен в Приложение № 1 на Закона и ежедневно да го попълва. Регистърът се съхранява в помещение на бенефициента и/или на работното място, в зависимост от ситуацията. Регистърът се води ежедневно, с изключение на периодите, когато не се наемат дневни работници и се предоставя на контролните органи при проверка. Бенефициентът регистрира дневните работници в хронологичен ред и е длъжен ежемесечно, не по-късно от 5-то число на текущия месец, да изпраща на териториалната инспекция по труда извлечение от регистъра за предходния месец. Регистърът може да бъде изпращан и по електронен път.

Бенефициентът, също така, е длъжен да обучи и да информира дневните работници относно работата, която ще извършват, както и да ги запознае с рисковете и опасностите, на които могат да бъдат изложени, както и за техните законни права. Обучението се провежда ежедневно, преди започване на работа. Работодателят следва, за своя сметка, да осигури на дневните работници работно и защитно оборудване, в съответствие с естеството на работата. Бенефициентът, съгласно разпоредбите на Закон № 52/2011 г., е длъжен да изплаща надницата на наетите работници в края на всеки работен ден. Допустимо е заплащането да се извършва след приключване на работата, но само след писмено споразумение между двете страни. Върху възнаграждението на дневния работник се дължи данък, който се удържа и плаща от бенефициента. Данъкът е в размер на 16% върху брутната сума, в съответствие с чл. 58 на Закон № 571 от 2003 г. за Данъчния кодекс. От възнаграждението на дневните работници не се удържат суми за вноски към държавното обществено осигуряване, но при желание, наетите лица имат право да се включат в схемите за пенсионно, социално и здравно осигуряване, както и за осигуряване срещу трудова злополука и професионално заболяване.

За извършената от тях работа, дневните работници имат право на възнаграждение, чийто размер се договаря с бенефициента (работодателя). Размерът на брутното възнаграждение обаче, в съответствие с чл. 9, ал. 2 на Закон № 52/2011 г., не може да бъде по-малък от 2 леи (около 0,45 €) на час и по-голям от 10 леи (около 2,25 €) на час. Сумата се

„Настоящият документ е изготвен с финансовата помощ на Европейския социален фонд. Българската търговско-промишлена палата носи цялата отговорност за съдържанието на настоящия документ и при никакви обстоятелства не може да се приема като официална позиция на Европейския съюз или Агенция по заетостта.“

Проект „Повишаване на обществената нетърпимост към неформалната икономика при трудовоправните и осигурителните отношения и превантивни действия за ограничаването ѝ“

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз

изплаща в края на всеки отработен ден преди работникът и бенефициентът да се подпишат в регистъра като последното е и доказателство, затова че възнаградението е изплатено.

Според чл. 11 на Закона за труда на дневните работници, сферите, в които е допустимо наемането на такива лица, са: селско стопанство; лов и риболов; горско стопанство, но само за сечене и извозване на дървен материал; рибно стопанство; овощарство и лозарство; пчеларство; животновъдство; представления, филми и аудиовизуални продукции, реклама, културни дейности и товаро-разтоварни работи; дейности, свързани с обработката на товари и почистване, при условие че последните са свързани с някоя от предходните сфери.

Лице, нарушило разпоредбите, уреждащи продължителността на работното време и размера на възнаградението, се наказва с глоба в размер от 4 000,00 до 10 000,00 леи (съответно от 950,00 до 2 375,00 €). Бенефициент, който не спазва разпоредбите, касаещи създаването, воденето и изпращането на регистъра, се наказва с глоба в размер от 3 000,00 до 6 000,00 леи (съответно от 712,00 до 1 425,00 €), а за неударжан и невнесен данък върху дохода – с глоба в размер на 20 000,00 леи (4 750,00 €) и забрана за наемане на дневни работници за целия период на съществуване (живот) на бенефициента. Инспекцията по труда, съвместно с Националната агенция за администриране на приходите, извършва проверки, установява нарушения и налага санкциите по този закон.

Според Годишния доклад за дейността на Инспекцията по труда за 2011 г.⁸², от началото на май 2011 г., когато влиза в сила Закон № 52/2011 г., до 31.12.2011 г. броят на юридическите лица, които съставят регистър на дневните работници, е 8 324; този на юридически лица, които са изпратили регистър на регионалните инспекции по труда, е 4 868, а регистрираните дневни работници са 2 342 010. През 2012 г.⁸³ броят на предприятията, които съставят регистър, нараства на 14 086, тези, които изпращат регистър на инспекцията по труда вече са 12 266, а общият брой на регистрираните дневни работници към 31.12.2012 г. нараства три пъти и достига 6 406 375. Следва да се има предвид, обаче че едно лице може да бъде вписано в повече от един регистър предвид обстоятелството, че работникът може да извършва работа за един работодател (бенефициент) за период не по-дълъг от 90 дни в рамките на календарната година. Сферите, в които са били наети дневни работници през 2011 г. и 2012 г. са представени в таблицата по-долу, а ръстът в заетостта, или „изсветляването“ на труда им – на Фигура 6.

⁸² Ministerul Muncii, Familiei, Protecției Sociale Și Persoanelor Vârștнице, Inspectia Muncii, Raport de activitate a Inspectiei Muncii – 2011; документът може да бъде изтеглен от интернет адрес: http://www.inspectmun.ro/site/RAPORT%20ANUAL/RaportIM_2011.pdf.

⁸³ Ministerul Muncii, Familiei, Protecției Sociale Și Persoanelor Vârștнице, Inspectia Muncii, Raport de activitate a Inspectiei Muncii – 2012; документът може да бъде изтеглен от интернет адрес: http://www.inspectmun.ro/site/RAPORT%20ANUAL/RaportIM_2012.pdf.

„Настоящият документ е изготвен с финансовата помощ на Европейския социален фонд. Българската търговско-промишлена палата носи цялата отговорност за съдържанието на настоящия документ и при никакви обстоятелства не може да се приема като официална позиция на Европейския съюз или Агенция по заетостта.“

Европейски съюз

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА
„РАЗВИТИЕ НА ЧОВЕШКИТЕ РЕСУРСИ“
BG 051PO001–2.1.07

Инвестира във вашето бъдеще!

Европейски социален фонд

Проект „Повишаване на обществената нетърпимост към неформалната икономика при трудовоправните и осигурителните отношения и превантивни действия за ограничаването ѝ“

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз

Таблица 12. Категория на ангажираност на регистрираните дневни работници към 31.12.2011 г. и 31.12.2012 г.

Стопанска категория	Брой регистрирани дневни работници към 31.12.2011 г.	Брой регистрирани дневни работници към 31.12.2012 г.
Селско стопанство	891 967	1 840 391
Лов и риболов	4 942	24 445
Горско стопанство (сеч и извозване на дървен материал)	305 681	836 671
Рибно стопанство	8 776	18 377
Овощарство и лозарство	473 225	1 109 793
Пчеларство	4 574	5 367
Животновъдство	59 515	164 504
Представления (събития)	96 847	271 021
Товаро-разтоварни работи	94 690	266 195
Поддръжка и чистота	132 235	430 832
Други, непопадащи в някоя от горните категории	269 558	1 438 779
Общо	2 342 010	6 406 375

Източник: Raport de activitate a Inspecției Muncii – 2011, 2012.

Фигура 6. Ръст в броя на регистрираните дневни работници в периода 31.12.2011 г. – 31.12.2012 г.

8) Публикуване на интернет страницата на териториалните инспекции по труда на именованията на работодателите, за които е установено, че не декларират труд

В изпълнение на мерките, заложили в *Националния план за действие* за изпълнение на ангажиментите, поети с *Национална стратегия за намаляване на случаите на недеklarирана заетост за периода 2010-2012*, териториалните инспекции по труда в Румъния публикуват

“Настоящият документ е изготвен с финансовата помощ на Европейския социален фонд. Българската търговско-промишлена палата носи цялата отговорност за съдържанието на настоящия документ и при никакви обстоятелства не може да се приема като официална позиция на Европейския съюз или Агенция по заетостта.”

Проект „Повишаване на обществената нетърпимост към неформалната икономика при трудовоправните и осигурителните отношения и превантивни действия за ограничаването ѝ”

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси”, съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз

информация на своите интернет страници за негативните последици от недеklarираната заетост. Повечето от тях поддържат и публичен регистър с наименованията на работодателите, за които е установено, че не са обявили пред властите наетите от тях работници и служители. Например, териториалната инспекция по труда за област Калараш (Călărași) на своята интернет страница в *html* формат е обявила фирмите, които са нарушили разпоредбите на трудовото законодателство, броят на установените лица без трудов договор във всяка фирма и размера на наложените санкции (вж. <http://www.itmcalarasi.ro/?q=munca-nedeclarata-2013>). Скрийншот от сайта с установените нарушения е представен по-долу.

ITM Călărași
INSPECTORATUL TERITORIAL DE MUNCĂ AL JUDEȚULUI CALĂRAȘI

[Legislație](#)
[Despre noi](#)
[Contact](#)

Acasă > Angajatori sancționați pentru munca nedeclarată

Informații de interes public

- Anunțuri
- Comunicate de presă
- Venituri salariați
- Bilanț
- Executare silită
- Concurs
- Debitori
- Selecția și plasarea forței de muncă în străinătate

Angajatorii sancționați de către inspectorii de muncă din cadrul ITM Călărași pentru primirea la muncă a unor persoane fără forme legale de angajare în anul 2013

Januarie 2013

Nr. Crt	Denumire angajator	Nr. persoane depistate	Valoare amenda
1	SC PROCERA AGROCHIMICALS ROMANIA SRL - Fundulea	3	30000
1	SC MADYBOG TRANS SRL - Rasa	3	30000
2	SC IRIMIA SRL - Vilcelele	1	10000

Sănătate și securitate în muncă

- Program cadru
- Tematică de control
- Autorizare SSM
- Documente ce pot fi solicitate angajatorilor
- Ghid cercetare accident
- Servicii externe

Accesul liber la informație

- Legea nr. 544/2001
- Ghid
- Listă documente
- Cerere tip

Aprilie 2013

Nr. Crt	Denumire angajator	Nr. persoane depistate	Valoare amenda
1	SC AC ȘI AȚĂ SRL - Călărași	1	10000
2	SC CONSTRUCT METAL IMPEX SRL - Călărași	2	20000
3	SC NAIMAN MOTORS SRL - Călărași	1	10000
4	SC VOIŢA OVIDIU SRL - Frâsinet	3	30000

• Intrebări frecvente

Formulare utile

- Formular cerere parolă
- Adresă înaintare depunere Registru

Accesul liber la informație

- Legea nr. 544/2001
- Ghid
- Listă documente
- Cerere tip

Mai 2013

Nr. Crt	Denumire angajator	Nr. persoane depistate	Valoare amenda
1	II ENE I.R. GHEROGHE - Lupșanu	2	20000
2	SC MADYBOG TRANS SRL - Rasa	3	30000
3	SC MARISAB SRL - Călărași	1	10000
4	II RADU GH. GABRIELA - Jegălia	1	10000
5	SC SMARTECH SRL - Călărași	1	10000

• Intrebări frecvente

Formulare utile

- Formular cerere parolă
- Adresă înaintare depunere Registru

„Настоящият документ е изготвен с финансовата помощ на Европейския социален фонд. Българската търговско-промишлена палата носи цялата отговорност за съдържанието на настоящия документ и при никакви обстоятелства не може да се приема като официална позиция на Европейския съюз или Агенция по заетостта.”

Проект „Повишаване на обществената нетърпимост към неформалната икономика при трудовоправните и осигурителните отношения и превантивни действия за ограничаването ѝ”

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси”, съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз

ITM Călărași
INSPECTORIATUL TERITORIAL DE MUNCA AL JUDEȚULUI
CALĂRAȘI

Legislația Despre noi Contact

Acasă » Angajatori sancționați pentru munca necolectată

Informații de interes public

- Anunțuri
- Comunicate de presă
- Venituri salariale
- Bilanș
- Execuție silită
- Concurs
- Debitori
- Soluții și plașarce forței de muncă în străinătate
- Ordine de plată

Inspectoratul Teritorial de Muncă

- Activitatea instituției
- Organigrama
- R.O.F.
- Codul de conduită
- Declarații de avere și interese
- Localizare pe hartă
- Glossar

Accesul liber la informație

- Legea nr. 544/2001
- Ghid
- Listă documente
- Cerere tip

Angajatorii sancționați de către Inspectorii de muncă din cadrul ITM Călărași pentru primirea la muncă a unor persoane fără forme legale de angajare în anul 2011

Februarie 2011

Nr.ort	Denumire angajator	Nr. persoane depistate	Valoare amendă
1	SC AL CRIS GRUP SRL	1	3000
2	SC OMAR & LOD SRL	1	3000
3	SC TIPART IMPEX SRL	2	6000
4	SC FUTURE OF SHOPPING SRL	1	3000
5	SC DECOMIR SRL	1	3000
6	SC INTELROM SRL	1	3000
7	SC TOS SRL	1	3000
8	SC VERONICA COM IMPEX SRL	1	3000
9	SC ELITE CARS SRL	1	3000
10	SC OPTIVIG PROD SRL	1	3000
11	SC AUTO WERESINICO SRL	2	6000
12	SC CRISTI TRANS SRL	1	3000
13	SC AGROTECH PROD COM SRL	1	3000
14	SC SILVA COM DANUBIUS SRL	1	3000
15	SC GUT SRL	3	9000
16	SC AC SI ATA SRL	2	6000
17	SC SALCAR PROD SRL	10	30000
18	SC SID AGRA SRL	1	3000
19	SC FRESH FLOWERS SRL	1	3000
20	SC COMPANY G.D.G. SRL	1	3000
21	SC SERCAD COM SRL	1	3000
22	SC METAL PROD SRL	2	6000
23	SC ALEXA EXPREST SRL	2	6000
24	SC RADKON TRADE SRL	2	6000
25	SC FREEMAR SRL	2	6000

Sănătate și securitate în muncă

- Program cadru
- Tematică de control
- Autorizare SSH
- Documente ce pot fi solicitate angajatorilor
- Ghid cercetare accident
- Servicii externe

Relații de muncă

- Muncă necolectată
- H.G. 500/2011
- Contracte colective
- Prindere cartote de munca
- Cartote de muncă închise și reînchise

Revizii

- Revizii HG 500/2011
- Întrebări frecvente

Formulare utile

- Formular cerere permis
- Adresa înscutură depunere Rogativă

Началната страница на териториалната инспекция по труда за област Гюргево (Giurgiu)⁸⁴ представя отрицателните последствия за работодателя и наетите лица от недеклариране на труда. Списък с предприятията от област Сибиу (Sibiu), за които е установено, че ползват недеклариран труд е публикуван на адрес <http://www.itmsibiu.ro/index.php?page=muncalanegru>, а за област Муреш (Mureș) – на <http://www.itmmures.ro/relatii.html> (вж. скрийншота по-долу, дясна секция – „Munca fără forme legale”).

⁸⁴ Интернет адрес на Териториалната инспекция по труда на област Гюргево: <http://www.itmgiurgiu.ro/>.

“Настоящият документ е изготвен с финансовата помощ на Европейския социален фонд. Българската търговско-промишлена палата носи цялата отговорност за съдържанието на настоящия документ и при никакви обстоятелства не може да се приема като официална позиция на Европейския съюз или Агенция по заетостта.”

Европейски съюз

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА
„РАЗВИТИЕ НА ЧОВЕШКИТЕ РЕСУРСИ“
BG 051PO001–2.1.07

Инвестира във вашето бъдеще!

Европейски социален фонд

Проект „Повишаване на обществената нетърпимост към неформалната икономика при трудовоправните и осигурителните отношения и превантивни действия за ограничаването ѝ“

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз

	<p>Ministerul Muncii, Familiei, Protecției Sociale și Persoanelor Vârștnice INSPECȚIA MUNCII</p> <p>INSPECTORATUL TERITORIAL DE MUNCĂ ~ MUREȘ ~</p>						
<p>Pagina principală</p>	<p>Legislația aferentă</p>	<p>Despre noi Declarații</p>	<p>Descărcări programe</p>	<p>Informații publice</p>	<p>Informații angajator</p>	<p>Informații angajat</p>	<p>Comunicate Rapoarte</p>
<p>Informații activitate compartiment corp control relații de muncă</p>				<p>Munca fără forme legale</p>			
<p> Anunț respectare salar minim brut pe țară</p> <p> Formular pentru sesizări/reclamații privind relațiile de muncă</p> <p>Campanie controale în construcții august 2013</p> <p>Campanie controale - la textile, confecții, pielărie și încălțăminte 27-28.02.2013</p> <ul style="list-style-type: none"> Raport activitate pe luna octombrie 2013 Raport activitate pe luna septembrie 2013 Raport activitate pe luna August 2013 Raport activitate pe luna Iulie 2013 Raport activitate pe săptămâna 16-20 mai 2011 Raport activitate pe săptămâna 9-13 mai 2011 				<ul style="list-style-type: none"> • <i>Angajatori depistați și sancționați pentru muncă fără forme legale pe luna decembrie 2012</i> • <i>Angajatori depistați și sancționați pentru muncă fără forme legale pe luna noiembrie 2012</i> • <i>Angajatori depistați și sancționați pentru muncă fără forme legale pe luna octombrie 2012</i> • <i>Angajatori depistați și sancționați pentru muncă fără forme legale pe luna august 2011</i> • <i>Angajatori depistați și sancționați pentru muncă fără forme legale pe luna iulie 2011</i> • <i>Angajatori depistați și sancționați pentru muncă fără forme legale pe luna iunie 2011</i> • <i>Angajatori depistați și sancționați pentru muncă fără forme legale pe luna mai 2011</i> • <i>Angajatori depistați și sancționați pentru muncă fără forme</i> 			

5.3 Анализ и типология на проучените промени, политики, практики (според специфичните фактори за формализиране на заетостта, чрез които влияят, областта от осигурителните и трудовите отношения, в която въздействат, избраният правен и административен механизъм за реализация)

В литературата и практиката се разграничават два основни подхода за превенция и борба с недеklarираната заетост – *възпиращ* и *насърчаващ*. Първият подход, който е и по-широко прилаган, се изразява в предприемане на конкретни мерки за установяване и санкциониране неспазването на нормативните и регулаторните изисквания и правила. Другият подход е свързан с промяна в поведението на икономическите субекти чрез насърчаване спазването на трудовото, социалноосигурителното и данъчното законодателство и повишаване на данъчния морал.

Като цяло усилията за борба с недеklarираната заетост са доминирани от *възпиращия* (негативен) подход. Той се базира на разбирането, че тези, които не спазват правилата, са „рационални икономически субекти“, които ще избягват данъчните плащания дотогава, докато ползите от избягването надвишават очакваните разходи, ако бъдат хванати в нарушение и впоследствие санкционирани за това. Затова целта на прилаганите мерки е възпиране на такива практики чрез промяна в съотношението разходи/ползи за тези, които не сключват договор с наетите лица, не плащат дължимите данъци и осигуровки и/или извършват друго нарушение на трудовото законодателство. Възпиращият ефект се постига чрез увеличаване на реалните или очакваните рискове и разходи, асоциирани с наемането на

„Настоящият документ е изготвен с финансовата помощ на Европейския социален фонд. Българската търговско-промишлена палата носи цялата отговорност за съдържанието на настоящия документ и при никакви обстоятелства не може да се приема като официална позиция на Европейския съюз или Агенцията по заетостта.“

Проект „Повишаване на обществената нетърпимост към неформалната икономика при трудовоправните и осигурителните отношения и превантивни действия за ограничаването ѝ“

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз

недеклариран труд посредством: 1) подобряване установяването на нерегламентирана заетост (напр. обмен на данни и информация между държавни институции и агенции, съвместни стратегии и проверки и пр.) и 2) повишаване размера на санкциите за установено нарушение.

Подходът за насърчаване спазването на правилата се базира на вярването, че наказанието е по-неефективен метод в сравнение с позитивните. Мерките, прилагани в рамките на втория подход, могат да бъдат обособени в три групи: превантивни, насочени към легализиране на недекларираната заетост и към промяна в нагласите. Превантивни са мерките, целящи недопускане или предотвратяване на нарушения на законодателството още при възникване на трудовоправните отношения. Такива мерки могат да бъдат свързани с опростяване на нормативни правила и процедури, въвеждане на нови категории труд, оказване на подкрепа и съвети на бизнеса, въвеждане на преки и косвени данъчни стимули, програми в подкрепа и развитие на малки предприятия, прилагане на облекчена процедура за преминаване от недекларирана заетост към заетост като самонаето лице и др.

Мерките за трансформиране на трудовия статус включват всеобщии амнистии или амнистии за отделни лица, предоставяне на съвети и подкрепа на субекти, които желаят да формализират своята дейност, въвеждане на целенасочени преки или косвени данъчни стимули, които биха насърчили и работодателите, и зетите лица да преминат от недеклариран към деклариран труд, и др. Третия метод за насърчаване спазването на законовите разпоредби е повишаване на данъчния морал, където мерките могат да включват обучение и повишаване на осведомеността относно ползите от декларираната заетост, и увеличаване усещането за данъчна, процедурна и редистрибутивна справедливост.

Въз основа на извършения преглед на трудовото, социалноосигурителното и данъчното законодателство, на направените през последните години изменения и допълнения в него и установените практики може да се каже, че румънското правителство прилага и възпиращи, и насърчителни мерки за борбата с недекларираната заетост. Тя се осъществява предимно чрез прилагането на съвместни/национални стратегии, споделяне на информация, проверки, увеличаване на санкциите при установени нарушения и повишаване обществената информираност относно негативните последици от нелегалния труд.

Възпиращи мерки

През 2010 г. за подобряване съгласуваността и координацията при планирането и прилагането на мерки за ограничаване на сивия сектор в трудовоправните и осигурителните отношения в Румъния е създаден Междудевомствения комитет по недекларирана заетост. Неговите членове – представители на Министерството на труда, семейството, социалната защита и възрастните хора, на Министерството на публичните финанси, от Генералния секретариат на правителството, от Министерството на администрацията и вътрешните

„Настоящият документ е изготвен с финансовата помощ на Европейския социален фонд. Българската търговско-промишлена палата носи цялата отговорност за съдържанието на настоящия документ и при никакви обстоятелства не може да се приема като официална позиция на Европейския съюз или Агенция по заетостта.“

Проект „Повишаване на обществената нетърпимост към неформалната икономика при трудовоправните и осигурителните отношения и превантивни действия за ограничаването ѝ“

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз

работи и други централни ведомства обединяват усилията си и споделят наличната във всяка институция информация за предприемане на адекватни и съгласувани мерки за наблюдение, превенция, оценка и борба с недеklarираната заетост. Наличието на актуални данни и информация относно размера, проявленията и мотивите за недеklarиране на труда е ключова предпоставка за формулиране и прилагане на ефективни мерки за ограничаване на този феномен. В този смисъл може да се приеме, че мярката (създаване на междуведомствен орган за борба с недеklarираната заетост) има индиректен възпиращ ефект. Компетентността на Междуведомствения комитет не е ограничена нито по отношение на икономическите сектори в страната, нито спрямо териториалното приложение на обсъжданите подходи и мерки.

През 2010 г. е приета и *Националната стратегия за намаляване на случаите на недеklarирана заетост за периода 2010-2012* и *Национален план за действие за нейното реализиране*. Също както създаването на Междуведомствения комитет, тази практика може да се разглежда като подход за обединяване на усилията за ограничаване на сивия сектор, и едновременно с това, предвид включените в Плана за действие мерки, и като начин за промяна на обществените нагласи към недеklarирането на труда. Планът за действие съдържа мерки за период от 3 години, които като цяло, се прилагат на територията на цялата страна и във всички икономически сектори.

През 2011 г. румънското правителство увеличава размера на санкциите при установени нарушения на трудовото законодателство, в частност при полагане/наемане на труд без сключване на индивидуален трудов договор. Тази мярка също се счита за такава с възпиращ ефект дотолкова, доколкото при установено нарушение отношението разходи/ползи от укриването на данъци и осигуровки и за работодателя, и за наетите лица се променя. Мярката е приета с нормативен акт, не е ограничена във времето и касае всички икономически субекти на територията на Румъния, развиващи дейност във всички стопански сектори.

Насърчителни мерки

Закон № 52/2011 г. за регулиране на дейностите, извършвани от време на време от лица с дневен ангажимент може да се разглежда като мярка, която има едновременно и насърчителен, и възпиращ ефект. Насърчителна е дотолкова, доколкото бенефициентите (работодателите) на дневни работници имат полза от формализиране на заетостта поради това, че разходите за дневен труд се включват в общата сума на тези за дейността, и се приспадат от облагаемата печалба. Едновременно с това самото наемане, регистриране и изплащане на възнаграждение на дневните работници е сравнително просто и не е свързано с обременителни процедури като сключване на индивидуален трудов договор, спазване на множество регулации, регистриране на договора в Общия регистър на наетите лица и пр. Данните в годишните доклади за дейността на Инспекцията по труда за 2011 г. и 2012 г. показват, че през първата година от влизането в сила на закона са регистрирани над 2 000 000 дневни работници, а през 2012 г. техният брой трикратно се увеличава. Може да се счита, че

„Настоящият документ е изготвен с финансовата помощ на Европейския социален фонд. Българската търговско-промишлена палата носи цялата отговорност за съдържанието на настоящия документ и при никакви обстоятелства не може да се приема като официална позиция на Европейския съюз или Агенция по заетостта.“

Проект „Повишаване на обществената нетърпимост към неформалната икономика при трудовоправните и осигурителните отношения и превантивни действия за ограничаването ѝ“

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз

мярката има и възпиращ ефект, тъй като санкциите при установено нарушение са от 700,00 до 4 750,00 евро (при минимална работна заплата от 190,00 € от 01.07.2013 г.), в зависимост от нарушението. Редът и условията за наемане на дневни работници са уредени с нормативен акт на румънския парламент, приложими са на територията на цялата страна, но само за посочените в закона икономически сфери (селско и горско стопанство, животновъдство, овощарство и лозарство, товаро-разтоварни дейности и др.).

Създаденият през 1998 г. Социален фонд на строителите може да се разглежда като мярка с превантивен ефект, свързана с въвеждането на преки и косвени данъчни стимули. Работниците, правещи вноски във Фонда, имат стимул да работят легално, защото през зимните месеци, когато строителният отрасъл е в застои, запазват работата си и получават плащания, които, в една или друга степен, им дават възможност да покриват основните си жизнени потребности и да не разчитат на социални плащания от държавата. Работодателите също имат полза от членството във Фонда. Изплащането на средства от него насърчава работниците да не търсят друга работа през зимните месеци и, след възобновяване на строителните дейности през пролетта работодателите не трябва да търсят и наемат нови лица. Освен това вноските към Фонда се признават за производствени разходи, което е допълнителен стимул за участие в схемата. Социалният фонд на строителите е създаден с нормативен акт; съществуването му не е ограничено във времето, а взаимоотношенията между Фонда и неговите членове се уреждат с т.нар. Социални споразумения. От „услугите на фонда“ могат да се възползват само строителни компании и предприятия, произвеждащи строителни материали от цялата страна.

Въвеждането на плоския данък и намаляването на ставката за облагане на личните и корпоративни доходи също е мярка, която би следвало да има насърчителен ефект за лицата, които желаят да „изсветлят“ приходите и дейността си. С нея, също както с увеличаването на размера на санкциите при установени нарушения на трудовото законодателство, се цели промяна в съотношението разходи/ползи за стопанските субекти. За разлика от налагането на по-големи глоби при установени нарушения обаче, с намаляване на данъчната ставка се увеличават ползите от легалното извършване на дейност/труд. Мярката касае всички икономически сектори и е приложима за предприятията и гражданите, извършващи дейности и работещи на територията на цялата страна.

Публичното оповестяване на фирмите, които наемат работници и служители, без да сключат индивидуален трудов договор с тях, както и размера на наложените санкции също може да се разглежда и като възпираща, и като насърчителна мярка. Дотолкова, доколкото може да се допусне, че нито един работодател не би желал да бъде считан за некоректен, може да се счита, че практиката стимулира спазването на трудовото законодателство. Освен това, при равни други условия, коректните работодатели имат шансове да привлекат по-висококвалифицирани работници и служители дотолкова, доколкото последните биха

„Настоящият документ е изготвен с финансовата помощ на Европейския социален фонд. Българската търговско-промишлена палата носи цялата отговорност за съдържанието на настоящия документ и при никакви обстоятелства не може да се приема като официална позиция на Европейския съюз или Агенция по заетостта.“

Проект „Повишаване на обществената нетърпимост към неформалната икономика при трудовоправните и осигурителните отношения и превантивни действия за ограничаването ѝ“

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз

предпочели да предоставят труда и уменията си на фирма или предприятие, което спазва трудовото законодателство и техните трудови права ще бъдат защитени от закона.

5.4 Анализ и подбор на проучени практики според избраните в т. 4 критерии

В настоящата подточка са описани идентифицираните добри практики за борба с нерегламентираната заетост в Румъния и е направен анализ въз основа на посочените в т. 4 критерии за подбор. За всяка практика са посочени характеристиките ѝ, заради които е избрана за добра.

Практика № 1.	Социален фонд на строителите
	<p>Практиката като цяло може да се определи като <i>иновативна</i> дотолкова, доколкото средствата за социална подкрепа се изплащат от частен осигурителен фонд, и държавата няма участие в него. В рамките на проучването на нормативната уредба и практики за борба с недеklarираната заетост в Румъния не са идентифицирани данни за броя на „изсветлените“ работни места от създаването на фонда. Дотолкова, доколкото броят на членуващите във фонда работници и служители от неговото създаване постоянно нараства (с изключение на последните години) може да се допусне, че практиката оказва <i>положително въздействие</i> за ограничаване на сивата икономика в трудовоправните отношения в румънския строителен сектор.</p> <p>Социалният фонд на строителите е създаден с нормативен акт, а споразуменията между социалните партньори, както и докладите за дейността и управлението на фонда от 2002 г. насам са достъпни в интернет. В този смисъл практиката позволява задълбочено изучаване, и прилагане в други държави съобразно националните специфики (<i>възможност за трансферирание</i>).</p> <p>Фондът е създаден с цел ограничаване на нелегалния труд в строителния отрасъл чрез предоставяне на социална подкрепа през зимните месеци на работници и служители със сключен индивидуален трудов договор. Дотолкова, доколкото от създаването на Фонда броят на членовете постоянно се увеличава (с изключение на последните години) може да се приеме, че практиката е <i>ефективна</i>. Може да се допусне, че е и <i>ефикасна</i>, защото е частно начинание, несубсидирано от държавата и ако разходите за социална подкрепа и управление на фонда превишават приходите от вноски, съществуването му би било икономически неоправдано.</p> <p>Условно може да се допусне, че мярката е <i>устойчива</i> поради увеличението в броя на лицата, членуващи във фонда и приходите от вноски. Устойчивостта ѝ е условна дотолкова, доколкото зависи от съотношението на изплащаните през съответната година компенсации при застой на строителните дейности, правото и размера на обезщетенията за безработица и/или (пропуснатите) ползи от работа на черно. Социалният фонд на строителите може да се приеме за мярка, която позволява <i>повторяема употреба</i> тъй като е създаден през 1998 г. и от тогава, като цяло, се наблюдава увеличение в броя на членовете и приходите от вноски.</p>

“Настоящият документ е изготвен с финансовата помощ на Европейския социален фонд. Българската търговско-промишлена палата носи цялата отговорност за съдържанието на настоящия документ и при никакви обстоятелства не може да се приема като официална позиция на Европейския съюз или Агенция по заетостта.”

Проект „Повишаване на обществената нетърпимост към неформалната икономика при трудовоправните и осигурителните отношения и превантивни действия за ограничаването ѝ“

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз

Практика № 2. Междуведомствен комитет по недеklarираната заетост

Само по себе си, сформирването на междуведомствен орган за борба със сивата икономика или с недеklarираната заетост не е иновативен подход за превенция и борба с тях. Обаче, в страни, които се характеризират със сравнително високи нива на сивия сектор, създаването на междуведомствен комитет към правителството, в който участват високопоставени държавни служители (държавни секретари) от ключовите министерства в случая може да се разглежда от една страна като *иновативен* подход за борба с нелегалния труд, а от друга като израз на решителността на правителството да се бори с феномена. Трудно могат да се определят преките ефекти (*въздействие*) от дейността на Комитета върху борбата с недеklarираната заетост. Независимо от това, може да се допусне, че косвените ползи са резултат от обмяната на информация между ведомствата, ангажирани с превенцията и ограничаването на нелегалния труд и съгласуваността в контролните действия.

Междуведомственият комитет по недеklarирана заетост е създаден с нормативен акт на правителството, а докладите за дейността на Техническата работна група към него са публично достъпни. В този смисъл може да се каже, че материали и документи във връзка с прилагане на практиката са налични и има възможност за по-задълбочено изучаване и прилагане в други държави, съобразно националните институционални и законодателни особености (възможност за *трансферирание*).

Ефективността, също както въздействието, трудно може да бъде измерена. Следва да се има предвид обаче, че размера на сивия сектор в БВП на Румъния устойчиво намалява през последните 10 - 12 г. и от 29,80% през 2010 г. се очаква да спадне до 28,40% през 2013 г. Може да се допусне, че намалението, освен всички останали фактори (вкл. спад в икономическата активност поради кризата), в една или друга степен се дължи на съвместните усилия на представените в Междуведомствения комитет по недеklarирана заетост държавни институции. Също така, може да се допусне, че практиката е и *ефикасна* дотолкова, доколкото разходите за провеждане на заседания на Комитета и на Техническата работна група, мониторинга, анализа и оценката на информацията относно недеklarираната заетост в страната, обмяната на данни, консултациите и др. дейности, не надвишават ползите от формулирането и прилагането на адекватни и целенасочени мерки.

В състава на Междуведомствения комитет по недеklarирана заетост участват всички ключови министерства и ведомства, които са ангажирани с борбата с неформалната икономика. Обмяната на актуална информация между тях е предпоставка за формулиране и предприемане на целенасочени и гъвкави мерки за адресиране на разнообразните проявления на сивия сектор в трудовоправните и осигурителните отношения. В този смисъл може да се приеме, че практиката е *устойчива*. Поради същите причини практиката (създаване на междуведомствен орган за борба с недеklarирания труд) е подходяща за *повторяема употреба*.

„Настоящият документ е изготвен с финансовата помощ на Европейския социален фонд. Българската търговско-промишлена палата носи цялата отговорност за съдържанието на настоящия документ и при никакви обстоятелства не може да се приема като официална позиция на Европейския съюз или Агенция по заетостта.“

Проект „Повишаване на обществената нетърпимост към неформалната икономика при трудовоправните и осигурителните отношения и превантивни действия за ограничаването ѝ“

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз

Практика № 3.	Национална стратегия за намаляване на случаите на недеklarирана заетост в периода 2010-2012 г.
<p>По принцип борбата със сивия сектор, вкл. с проявленията му в трудовоправните и социалноосигурителните отношения изисква прилагането на различни мерки (данъчни стимули, санкции, промяна в нагласите и др.). В повечето случаи подобни мерки се прилагат отделно от националните администрации, в съответствие с техните компетенции и правомощия. В този смисъл приемането на стратегически документ с разнообразни мерки, и тяхното съгласувано прилагане може да се разглежда като <i>иновативен</i> подход в борбата с недеklarираната заетост. Също както при създаденият Междуведомствен комитет, може да се допусне, че намаляването на относителния дял на сивия сектор в БВП на Румъния през последните години, в една или друга степен се дължи на систематизираното и целенасочено прилагане на разнообразни мерки за ограничаване на недеklarирания труд в страната (<i>положително въздействие</i>).</p> <p>Данни за резултатите от мерките, прилагани в изпълнение на Националната стратегия за намаляване на случаите на недеklarирана заетост в периода 2010-2012 г. са публикувани на интернет страниците на отделните териториални инспекции по труда. В общия случай, в резултат на завишения брой проверки се наблюдава увеличение в броя на установените случаи на работа без трудов договор, съответно на наложените санкции и нарастване на броя на регистрираните индивидуални трудови договори в Общия регистър на наетите лица. В този смисъл може да се приеме, че мярката е <i>ефективна</i>. Общият бюджет за изпълнение на мерките в Плана за действие за реализиране на Стратегията възлиза на 1 441 200,00 RON, или около 335 200,00 €. По данни на териториалната инспекция по труда за област Калараш общият размер на наложените глоби на работодатели в областта, които не са сключили договор с наетите от тях работници и служители за периода 2011 – 2013 г. е близо 1 900 000,00 RON или около 434 000,00 €, т.е. повече от средствата, предвидени за изпълнение на Стратегията. В този смисъл, и дотолкова, доколкото в Румъния има 41 окръга, съответно териториални инспекции по труда, може да се допусне че практиката е и <i>ефикасна</i>.</p> <p>Планът за действие за реализиране на Стратегията съдържа мерки от различно естество, вкл. за институционално укрепване на Инспекцията по труда, увеличаване броя на проверките, информационни кампании, междуинституционално сътрудничество и може да се допусне, че тяхното комбинирано прилагане е предпоставка за създаването на условия за трайно въздействие върху икономическите агенти (<i>устойчивост</i>). По същата причина, дотолкова, доколкото мярката е запазила своята ефективност в периода на действие, може да се каже, че позволява <i>повторяема употреба</i>. Националната стратегия за намаляване на случаите на недеklarирана заетост в периода 2010-2012 г. и Националният план за действие за реализирането ѝ са приети с нормативен акт на правителството, а резултатите от</p>	

“Настоящият документ е изготвен с финансовата помощ на Европейския социален фонд. Българската търговско-промишлена палата носи цялата отговорност за съдържанието на настоящия документ и при никакви обстоятелства не може да се приема като официална позиция на Европейския съюз или Агенция по заетостта.”

Европейски съюз

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА
„РАЗВИТИЕ НА ЧОВЕШКИТЕ РЕСУРСИ“
BG 051PO001–2.1.07

Инвестира във вашето бъдеще!

Европейски социален фонд

Проект „Повишаване на обществената нетърпимост към неформалната икономика при трудовоправните и осигурителните отношения и превантивни действия за ограничаването ѝ“

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз

прилагането на (част от) мерките са публикувани в годишните доклади за дейността на Инспекцията по труда и на интернет страниците на териториалните инспекции по труда, което позволява задълбоченото ѝ изучаване и дава възможност за прилагане на практиката в други държави, съобразно националните специфики (*възможност за трансфериране*).

Практика № 4. Увеличаване размера на санкциите при установени нарушения на трудовото законодателство

По принцип, увеличаването на размера на санкциите при установени нарушения на трудовото, социалноосигурителното и/или данъчното законодателство широко се прилага във всички държави. В този смисъл, като цяло не може да се говори за иновативност на практика, но за Румъния специално, предвид това, че глобата за наемане на повече от 5 лица без сключване на трудов договор се увеличава десетократно през 2011 г. (съответно от 1 500,00 от 2 000,00 на от 10 000,00 до 20 000,00 леи) може да се приеме, че за страната е *иновативен* подход за борба с недеklarирания труд. Освен това, от 2011 г. наемането на повече от 5 работника или служителите, без сключен трудов договор с тях, се счита за криминално престъпление и може да се накаже с лишаване от свобода за период от 1 до 2 години. От 2011 г., за първи път в румънското трудово законодателство е въведена и глоба за работниците и служителите, които се съгласяват да работят без трудов договор. За тях наказанието е в сравнително по-малки размери – от 500,00 до 1 000,00 леи, която сума е близка до размера на минималната работна заплата.

В резултат на увеличаване размера на санкциите се увеличава и абсолютният размер на наложените глоби, а от там и на приходите в бюджета. При равни други условия, мярката би следвало да има възпиращ ефект за работодателите и наетите лица дотолкова, доколкото се променя съотношението разходи/ползи при установено недеklarиране на труда (*положително въздействие*). Санкциите са увеличени със Закон за изменение и допълнение на Кодекса на труда, което, при нужда, позволява задълбочено изучаване на мярката. Това я прави приложима в други държави, съобразно националното законодателство и специфики (*възможност за трансфериране*).

Мярката е *ефективна*, защото в резултат на промененото съотношение разходи/ползи от укриване на данъци и осигуровки и работодателите, и работниците имат по-голям стимул да работят на светло; освен това се увеличават приходите в бюджета и в социалния и здравен фонд. Увеличаването размера на санкциите за установено нарушение на трудовото законодателство може да се приеме за ефикасен подход, доколкото разходите за налагане и събиране на глобите и в по-малък и в по-големия размер би следвало да са еднакви.

Може да се допусне, че за известен период мярката ще е *устойчива*. Устойчивостта в случая зависи от съотношението между разходите и ползите, които неизрядните лица правят или получават в резултат от недеklarирането на заетостта; при запазване размера на приходите

“Настоящият документ е изготвен с финансовата помощ на Европейския социален фонд. Българската търговско-промишлена палата носи цялата отговорност за съдържанието на настоящия документ и при никакви обстоятелства не може да се приема като официална позиция на Европейския съюз или Агенция по заетостта.”

Европейски съюз

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА
„РАЗВИТИЕ НА ЧОВЕШКИТЕ РЕСУРСИ”
BG 051PO001–2.1.07

Инвестира във вашето бъдеще!

Европейски социален фонд

Проект „Повишаване на обществената нетърпимост към неформалната икономика при трудовоправните и осигурителните отношения и превантивни действия за ограничаването ѝ”

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси”, съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз

от и разходите за дейността и размера на заплатите, мярката би следвало да е устойчива. През 2011 г. са увеличени санкциите за ползване на труд без индивидуален трудов договор и за изплащане на възнаграждение в размер, по-малък от законоустановения. В този смисъл целта на мярката е ограничаване броя на работниците, които работят без трудово правоотношение и/или получават ниски заплати. Може да се допусне, че работодателите, с оглед избягване плащането на големи глоби, а в определени случаи и лишаване от свобода, ще предпочетат да сключват договор с наетите от тях лица при спазване на трудовото законодателство, което предопределя мярката като позволяваща *повторяема употреба*.

Практика № 5. Регулиране на труда на т.нар „дневни работници”

Нормативното регулиране на наемането, регистрирането, възнаграждението и продължителността на трудовия ангажимент на сезонни работници и на лица с ниска квалификация, които работят от време на време, може да се разглежда като *иновативна мярка* за борба с недеklarираната заетост. Практиката е въведена през 2011 г. със закон. За 8 месеца са регистрирани над 2 000 000 дневни работници, а през 2012 – над 6 000 000,00. Поради тази причина може да се приеме, че законът оказва положително *въздействие* в борбата с недеklarираната заетост. Освен това, в резултат на регистрирането и обявяването пред властите на наетите дневни работници се увеличават приходите в бюджета, тъй като работодателят (бенефициентът) е длъжен да удържа и внася данък в размер на 16% върху начислената и изплатена брутна надница на наетите лица.

Практиката може да бъде приложена в други държави, съобразно националните особености (*възможност за трансфериране*). Тя е въведена със закон, което позволява задълбоченото ѝ изучаване. Същият урежда условията и редът за наемане, регистриране, определяне на възнаграждението и продължителността на труда, сферите, в които могат да полагат труд наетите дневни работници, както и правата и задълженията на двете страни. Може да се приеме, че мярката е *ефективна* дотолкова, доколкото броят на регистрираните дневни работници се увеличава три пъти за периода от края на 2011 г. до края на 2012 г. Също така, може да се допусне, че практиката е и *ефикасна* дотолкова, доколкото разходите и необходимите ресурси за администриране на информацията и приходите от данъци не би следвало да надвишават постъпленията от удържания налог върху надницата. Например, ако за 2012 г. са регистрирани 6 000 000 лица, и всяко от тях е работило само 1 ден (8 часа) и му е изплатено възнаграждение в минимално допустимия размер (2,00 леи), то приходите от платените данъци биха били над 15,300 млн. леи (около 3,500 млн. €) годишно.

На този етап може да се приеме, че мярката е *устойчива* дотолкова, доколкото от въвеждането ѝ се наблюдава трайна тенденция на ръст в броя на регистрираните дневни работници. Устойчивостта и е условна донякъде, защото при извършения преглед на нормативни актове, доклади и други документи не е идентифицирана информация, която да

“Настоящият документ е изготвен с финансовата помощ на Европейския социален фонд. Българската търговско-промишлена палата носи цялата отговорност за съдържанието на настоящия документ и при никакви обстоятелства не може да се приема като официална позиция на Европейския съюз или Агенция по заетостта.”

Европейски съюз

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА
„РАЗВИТИЕ НА ЧОВЕШКИТЕ РЕСУРСИ”
BG 051PO001–2.1.07

Инвестира във вашето бъдеще!

Европейски социален фонд

Проект „Повишаване на обществената нетърпимост към неформалната икономика при трудовоправните и осигурителните отношения и превантивни действия за ограничаването ѝ”

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси”, съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз

показва, че икономическите субекти са се адаптирали към нея и са намерили начин да я заобикалят. Освен това глобите при установено нарушение на разпоредбите на закона са сравнително големи - до 20 000,00 леи, (4 750,00 €) и забрана за наемане на дневни работници, а бенефициентите в действителност нямат преки разходи (социални и здравни осигуровки), свързани с декларирането на труда (*възможност за повторяема употреба*).

Практика № 6. Публикуване на интернет страницата на териториалните инспекции по труда на именованията на работодателите, за които е установено, че не декларират труд

Иновативен аспект на практиката е използването на психологически подход („удар по репутацията“) за ограничаване на недеklarирания труд. Трудно може да се измери прякото *въздействие* от публичното оповестяване на некоректните работодатели, но може да се допусне, че някои от тях ще се въздържат от нерегламентирани практики, за да бъдат привлекателни за по-високо квалифицирани работници и служители, и оттам – да повишат конкурентоспособността си. Практиката е въведена в изпълнение на една от мерките, заложи в *Националния план за действие* за реализиране на *Националната стратегия за намаляване на случаите на недеklarирана заетост в периода 2010-2012 г.* Не са идентифицирани специални насоки и/или правила относно прилагането ѝ; всяка териториална инспекция по труда публикува информацията на своята интернет страница по начин, който е сметнала за подходящ. Независимо от това, мярката може да бъде адаптирана и приложена в други страни, съобразно националните специфики (*възможност за трансфериране*).

Също както *въздействието*, трудно може да се измери *ефективността* на мярката. Но може да се допусне, че е *ефикасна*, защото не е свързана с разходването на значителни по размер публични средства и ресурси. Практиката е и *устойчива*, защото нарушителите няма как да я заобиколят – публикуването на информацията не зависи от тях. На този етап е трудно да се предвиди дали практиката ще запази своята ефективност (ако има такава) във времето, както и как ще се отрази върху поведението на работодателите и настоящите и бъдещи работници и служители (*възможност за повторяема употреба*).

“Настоящият документ е изготвен с финансовата помощ на Европейския социален фонд. Българската търговско-промишлена палата носи цялата отговорност за съдържанието на настоящия документ и при никакви обстоятелства не може да се приема като официална позиция на Европейския съюз или Агенция по заетостта.”

Проект „Повишаване на обществената нетърпимост към неформалната икономика при трудовоправните и осигурителните отношения и превантивни действия за ограничаването ѝ”

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси”, съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз

Раздел II. Описание на идентифицирани добри практики

1 ОПИСАНИЕ НА ДОБРИТЕ ПРАКТИКИ В ОБЩ (СТАНДАРТИЗИРАН) ФОРМАТ

Практика № 1. Социален фонд на строителите

Име (BG/ROM)	Социален фонд на строителите Casa Socială a Constructorilor
Кратко описание и предистория	<p>Социалният фонд на строителите (<i>Casa Socială a Constructorilor</i>) е създаден със закон през 1998 г.⁸⁵ като частна благотворителна организация, в който еднакъв принос имат представителите на синдикатите и работодателски организации от сектора на строителството и производството на строителни материали. Фондът създава благоприятна рамка за съвместни действия от социалните партньори и позволява възприемането на многостранен подход в борбата с недеklarирания труд. Членове във фонда са строителни компании и производители на строителни материали. Подкрепата, която работниците получават от Социалния фонд, е алтернатива при застой в строителството през зимните месеци между ноември и март, когато обема на строителната дейност съществено намалява. Средства от фонда се изплащат, при условие че работниците са легално наети, т.е. че са сключени трудови договори с тях, регистрирани са в териториалната инспекция по труда и че дължимите от работодателя и наетото лице социалноосигурителни вноски са платени. Основното правило е, че нито една лична вноска не може да се прехвърли на друг член. Предприятията (работодателите) плащат 1,5% от реализирания оборот (вноската във Фонда се признава за производствен разход), а работниците внасят 1% от brutното им възнаграждение.</p> <p>През 2008 г. Социалният фонд на строителите има 573 членове – юридически лица, които осигуряват около 40% от заетостта в строителството и в производството на строителни материали. Според годишния доклад на Фонда за 2012 г., броят на правещите вноски работници в последните години намалява. През 2008 г. 84 363 лица са отделяли сума от възнаграждението си за Фонда; през 2010 г. техният брой спада на 72 025, а през 2012 г. – на 68 420. Независимо от това през 2012 г. постъпленията са били 57,19 млн. леи, като е реализиран ръст от 1,81% в сравнение с 2011 г. и 28,51% в сравнение с 2008 г. Броят на лицата, които са получили плащания от Фонда за периода от 1 ноември до 1 март постоянно нараства, като от 31 117 човека през 1998 г. той се увеличава на 110 000 лица през 2000 г., и на 126 000 през 2002 г. През 2004 г. получилите през зимния период средства от Фонда спада на 93 801, но през 2007 г. нараства на 102 387. През 2012 г. 39 010 лица са получили социална подкрепа от Социалния фонд на строителите като средният размер на помощта е бил 1 091,30 леи (около 245,00 €).</p>
Декларирана цел	Социалният фонд на строителите е създаден за подкрепа на заетите в строителния отрасъл лица през зимните месеци и за ограничаване на недеklarирания труд в сектора.
Организация,	Взаимодействието между социалните пратньори във връзка с членството във фонда формално се урежда със Социалното споразумение за строителния сектор 2007-2009 г.

⁸⁵ Lege Nr. 215/1997 de privind Casa Socială a Constructorilor; Monitorul Oficial nr. 372 din 22.12.1997; Интернет страница на Социалния фонд на строителите: <http://www.casoc.ro/>.

“Настоящият документ е изготвен с финансовата помощ на Европейския социален фонд. Българската търговско-промишлена палата носи цялата отговорност за съдържанието на настоящия документ и при никакви обстоятелства не може да се приема като официална позиция на Европейския съюз или Агенция по заетостта.”

Проект „Повишаване на обществената нетърпимост към неформалната икономика при трудовоправните и осигурителните отношения и превантивни действия за ограничаването ѝ”

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси”, съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз

въввела практиката	<p>(Acordul Social Sectorial pentru Construcții 2007–2009). След 2009 г. се подписват нови споразумения, като последното е за периода 2012-2013 г. Страни по споразумението са Румънската асоциация на работодателите в строителството (Asociația Română a Antreprenorilor de Construcții) и Генералната федерация на синдикатите ФАМИЛИЯ „Ангел Салигни” (Federația Generală a Sindicatelor FAMILIA „Anghel Saligny”). Социалният фонд на строителите се управлява от секретариата към него. Законът за Социалния фонд на строителите е приет от румънския парламент.</p> <p>1) Социален фонд на строителите Адрес: Str. Episcopul Timus nr. 25, Bucuresti, sector 1, cod postal 011611, Romania Тел.: (+40) 21 317 89 02; 21 316 83 42; 21 317 62 35; факс: (+40) 21 300 80 23 E-mail: office@casoc.ro; интернет адрес: http://www.casoc.ro</p> <p>2) Румънска асоциация на работодателите в строителството Адрес: Str. Alexandru Papiu Ilarian nr.17 et.2, Bucuresti, Sector 3, cod postal 031691, Romania Тел.: (+40) 21 316 78 96; 21 316 78 97; факс: (+40) 21 312 96 26 E-mail: contact@araco.org; интернет адрес: http://www.araco.org</p> <p>3) Генерална федерация на синдикатите ФАМИЛИЯ „Ангел Салигни” Адрес: Mrs. Church Street no. 3 Bucharest, Romania Тел.: (+40) 21 312 38 86; 21 313 95 82; 21 315 67 68 E-mail: office@fgs.ro; интернет адрес: http://www.fgs.ro</p> <p>4) Парламент Камара на депутатите (долна камара); Комисия по труда и социалната защита (Comisia pentru muncă și protecție socială) Адрес: Palatul Parlamentului, str.Izvor nr.2-4, Sector 5, București, Romania Тел.: (централа) (+40) 21 316 0300; 21 414 1111 E-mail: cp07@cdep.ro; интернет адрес: http://www.cdep.ro/pls/parlam/structura.co?idl=1&idc=7</p>
Правна форма	Социалният фонд на строителите е създаден със Закон № 215 от 1997 г., приет от румънския парламент. Участието на социалните партньори в него се урежда със Социални споразумения за строителството.
Вложени ресурси	Средствата във фонда се набират от вноски на членуващите в него предприятия (работодатели) в строителния сектор и наетите от тях работници. Вноската е в размер на 1,5% от реализирания оборот за предприятията, и 1% от размера на брутното възнаграждение за наетите лица. Управлението и администрирането на фонда е свързано с постоянни разходи като режийни, възнаграждения за служителите в секретариата към него и пр.
Описание на основните ефекти и взаимодействия в резултат от въвеждането на практиката	<p>Ползите за работодателите от членството във Фонда са в няколко аспекта. От една, с подкрепата от фонда работниците са стимулирани да останат на работа в предприятието, което спестява на работодателя време и разходи за освобождаването им и търсенето и наемането на нови лица през пролетта; от друга страна разходите, извършени за вноски във Фонда се признават за оперативен разход за дейността, т.е. приспадат се от приходите, и се намалява размера на облагаемата печалба.</p> <p>Ползите за работниците също са в няколко аспекта. От една страна получаваната от Фонда подкрепа им позволява да запазят работата си през зимните месеци и им осигурява доходи за покриване на основните разходи за живот. От друга страна, членството във Фонда и получаваната от него подкрепа има ползи и от психологическа гледна точка, защото на заетото в строителството лице му се спестява стреса при напускане на работа,</p>

“Настоящият документ е изготвен с финансовата помощ на Европейския социален фонд. Българската търговско-промишлена палата носи цялата отговорност за съдържанието на настоящия документ и при никакви обстоятелства не може да се приема като официална позиция на Европейския съюз или Агенция по заетостта.”

Европейски съюз

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА
„РАЗВИТИЕ НА ЧОВЕШКИТЕ РЕСУРСИ”
BG 051PO001–2.1.07

Инвестира във вашето бъдеще!

Европейски социален фонд

Проект „Повишаване на обществената нетърпимост към неформалната икономика при трудовоправните и осигурителните отношения и превантивни действия за ограничаването ѝ”

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси”, съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз

	<p>после от безработицата и при търсенето на нова работа.</p> <p>Държавата, и обществото като цяло, също имат полза от съществуването на Социалния фонд на строителите. Бюджетът на държавното обществено осигуряване е облекчен, защото не се правят разходи за социални плащания, които биха били дължими, ако лицата, заети в строителния отрасъл останат без работа през зимата. От друга страна, поради условието за легална заетост в строителния сектор, от която произтича правото на подкрепа от Фонда на строителите е предпоставка за ограничаване на недеklarирания труд, а оттам – и за увеличаване размера на постъпленията в социално- и здравноосигурителния фонд и държавния бюджет.</p>
Резултат	<p>Участието във Фонда е доброволно. Може да се допусне, че съществуването му е оказало положително въздействие в предотвратяването на недеklarирания заетост, защото броя на членуващите в него предприятия и работници устойчиво нараства през годините. През последните години обаче се наблюдава спад в броя на неговите членове, което може да се дължи на намаления обем строителни дейности, а оттам – и на по-малкия брой заетите в този сектор лица.</p>
Ефекти върху ключови партньори и участници на пазара	<p>Ефектите за държавата от съществуването на Социалния фонд на строителите като цяло са само положителни. Тя не извършва разходи за администриране на информация и за социални плащания. За работодателите ефектите също са положителни, защото разходите за вноски се признават за оперативен разход; подкрепата на работниците от Фонда е инструмент да ги задържат на работа или да ги компенсират поради намаления размер на приходите от дейността; спестяват си разходи и време, които биха извършили във връзка с освобождаването и наемането на работна ръка. Ефектите за работниците също са положителни. Средният размер на обезщетенията през 2012 г. е бил 1 091,30 леи (около 245,00 €), което е малко над законоустановения размер на минималната месечна работна заплата (700,00 леи/157,10 €). Макар сумата да не е голяма, тя им позволява да запазят работата си през зимата. Полза за работниците е и това, че средствата за подкрепа се осигуряват не само от личните вноски, но и от вноските на работодателя, чийто размер се определя от реализирания оборот</p>
Контакти с релевантни институции	<p>1) <i>Социален фонд на строителите</i> Адрес: Str. Episcopul Timus nr. 25, Bucuresti, sector 1, cod postal 011611, Romania Тел.: (+40) 21 317 89 02; 21 316 83 42; 21 317 62 35; факс: (+40) 21 300 80 23 E-mail: office@casoc.ro; интернет адрес: http://www.casoc.ro</p> <p>2) <i>Румънска асоциация на работодателите в строителството</i> Адрес: Str. Alexandru Papiu Ilarian nr.17 et.2, Bucuresti, Sector 3, cod postal 031691, Romania Тел.: (+40) 21 316 78 96; 21 316 78 97; факс: (+40) 21 312 96 26 E-mail: contact@araco.org; интернет адрес: http://www.araco.org</p> <p>3) <i>Генерална федерация на синдикатите ФАМИЛИЯ „Ангел Салигни”</i> Адрес: Mrs. Church Street no. 3 Bucharest, Romania Тел.: (+40) 21 312 38 86; 21 313 95 82; 21 315 67 68 E-mail: office@fgs.ro; интернет адрес: http://www.fgs.ro</p> <p>4) <i>Парламент</i> Камара на депутатите (долна камара); Комисия по труда и социалната защита (Comisia pentru muncă și protecție socială) Адрес: Palatul Parlamentului, str. Izvor nr.2-4, Sector 5, București, Romania Тел.: (централа) (+40) 21 316 0300; 21 414 1111</p>

“Настоящият документ е изготвен с финансовата помощ на Европейския социален фонд. Българската търговско-промишлена палата носи цялата отговорност за съдържанието на настоящия документ и при никакви обстоятелства не може да се приема като официална позиция на Европейския съюз или Агенция по заетостта.”

Европейски съюз

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА
„РАЗВИТИЕ НА ЧОВЕШКИТЕ РЕСУРСИ”
BG 051PO001–2.1.07

Инвестира във вашето бъдеще!

Европейски социален фонд

Проект „Повишаване на обществената нетърпимост към неформалната икономика при трудовоправните и осигурителните отношения и превантивни действия за ограничаването ѝ”

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси”, съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз

E-mail: cp07@cdep.ro; интернет адрес: <http://www.cdep.ro/pls/parlam/structura.co?idl=1&idc=7>

Практика № 2. Междуетаботствен комитет по недекларираната заетост

Име (BG/ROM)	Междуетаботствен комитет по недекларираната заетост Comitetului interministerial pentru combaterea muncii nedecarate
Кратко описание и предистория	<p>В началото на 2010 г. с Решение № 391 румънското правителство създава <i>Междуетаботствен комитет по недекларираната заетост</i> и <i>Техническа работна група</i> към него. Междуетаботственият комитет се състои от по двама представители (с ранг държавен секретар) на Генералния секретариат на правителството, на Министерството на труда, семейството, социалната защита и възрастните хора, на Министерството на публичните финанси, на Министерството на вътрешните работи, на Инспекцията по труда и на Националния институт за изследване на труда и социалната защита. Генералният секретариат на правителството изпълнява функциите на секретариат на Комитета и осъществява координацията между ведомствата, представени в него.</p> <p>Междуетаботственият комитет координира всички дейности, свързани с превенцията, оценката и борбата с недекларираната заетост; координира дейността на Техническата работна група; координира механизма за събиране на данни и информация относно недекларираната заетост и др. Държавните институции, имащи ангажименти в борбата с неформалния труд следва, при поискване от Междуетаботствения комитет, да представят изискваната информация и данни.</p> <p>Техническата работна група осигурява техническа и методическа подкрепа при всички дейности на Комитета и други държавни институции с ангажименти в превенцията, наблюдението, оценката и борбата с недекларираната заетост. Съставът на групата включва представители на Генералния секретариат на правителството, на Министерството на труда, семейството, социалната защита и възрастните хора, на Инспекцията по труда, на Министерството на публичните финанси, на Финансовата гвардия, на Генералния инспекторат на румънската полиция, на Румънската имиграционна служба и др.</p> <p>Техническата работна провежда заседания най-малко веднъж на всеки три месеца и изготвя годишен доклад за напредъка в наблюдението, превенцията и борбата с недекларирания труд.</p>
Декларирана цел	В Решението на правителството не е посочена целта на Междуетаботствения комитет. Предвид вменените му с нормативния акт функции, следва да се приеме, че е целта му като цяло е формулиране на мерки за борба с недекларираната заетост в страната и координация и мониторинг на тяхното изпълнение.
Организация, въвела практиката	<p>Междуетаботственият комитет по недекларирана заетост е създаден с решение на румънското правителство. Функциите на секретариат се изпълняват от Генералния секретариат на правителството.</p> <p><i>Генерален секретариат на правителството (Secretariatul General al Guvernului)</i> Адрес: Palatul Victoria, Piața Victoriei nr. 1, Sector 1, Cod poștal: 011791, București, Romania Тел.: (централна) (+40) 21 314 34 00; факс: (+40) 21 313 98 46 E-mail: (връзки с обществеността) drp@gov.ro; интернет адрес: http://www.sgg.ro</p>

“Настоящият документ е изготвен с финансовата помощ на Европейския социален фонд. Българската търговско-промишлена палата носи цялата отговорност за съдържанието на настоящия документ и при никакви обстоятелства не може да се приема като официална позиция на Европейския съюз или Агенция по заетостта.”

Европейски съюз

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА
„РАЗВИТИЕ НА ЧОВЕШКИТЕ РЕСУРСИ”
BG 051PO001–2.1.07

Инвестира във вашето бъдеще!

Европейски социален фонд

Проект „Повишаване на обществената нетърпимост към неформалната икономика при трудовоправните и осигурителните отношения и превантивни действия за ограничаването ѝ”

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси”, съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз

Правна форма	Междуведомственият комитет по недеклаирана заетост е създаден с Решение № 391/2010 г. на румънското правителство; обн. в официален вестник, част I, бр. 283 от 30.04.2010 г. (Hotărârea nr. 391/2010 privind înființarea Comitetului interministerial pentru combaterea muncii nedeclarate și a Grupului tehnic de lucru; Monitorul Oficial, Partea I nr. 283 din 30.04.2010)
Вложени ресурси	В рамките на извършения преглед на нормативни актове и други документи и източници на информация не са идентифицирани данни за преките разходи (парични и непарични), свързани с обезпечаване дейността на Междуведомствения комитет.
Описание на основните ефекти и взаимодействия в резултат от въвеждането на практиката	В рамките на Междуведомствения комитет и в Техническата работна група към него всички институции, имащи отношение към превенцията на и борбата с недеклаираната заетост в Румъния имат възможност да обменят информация за нейните форми на проявление, размер и фактори за възникване. Това от своя страна е предпоставка за формулиране и прилагане на адекватни, целенасочени и ефективни мерки за ограничаване на случаите на недеклаиран труд в страната, и на свързаните с това отрицателни последици.
Резултат	Резултатите от дейността на Междуведомствения комитет по недеклаирана заетост са съгласуваност в действията и прилагане на ефективни и целенасочени мерки от различните институции за ограничаване на сивия сектор в трудовоправните и осигурителните отношения.
Ефекти върху ключови партньори и участници на пазара	Най-вероятно ресурсите (технически, финансови и човешки), необходими за провеждане на заседанията на Междуведомствения комитет и на Техническата работна група, и за събиране, обработка и анализ на информацията се осигуряват от администрацията на Генералния секретариат на правителството дотолкова, доколкото той изпълнява функциите на негов секретариат. Като цяло ефектите от дейността на Комитета са положителни за всички институции, имащи отношение към борбата с недеклаирането на заетостта. Ползите се изразяват в наличие на информация за нейното състояние, за ефективността на прилаганите мерки, в съгласуваност на действията и формулиране и прилагане на нови методи за ограничаване на този социален феномен.
Контакти с релевантни институции	1) Генерален секретариат на правителството (Secretariatul General al Guvernului) Адрес: Palatul Victoria, Piața Victoriei nr. 1, Sector 1, Cod poștal: 011791, București, Romania Тел.: (централа) (+40) 21 314 34 00; факс: (+40) 21 313 98 46 E-mail: (връзки с обществеността) drp@gov.ro ; интернет адрес: http://www.sgg.ro 2) Министерство на труда, семейството, социалната защита и възрастните хора (Ministerului Muncii, Familiei, Protecției Sociale și Persoanelor Vârstnice) Адрес: str. Dem.I.Dobrescu nr.2-4 sectorul 1 București, Romania Тел.: (централа) (+40) 21 313 62 67, 21 315 85 56; тел./факс: (+40) 21 315 88 12; 21 313 62 67 E-mail: (връзки с обществеността) relatiicupublicul@mmuncii.ro ; интернет адрес: http://www.mmuncii.ro/ 3) Инспекция по труда (Inspeția Muncii) Адрес: Str. Matei Voievod nr. 14, Sector 2, Cod poștal: 021451, Bucuresti, Romania Тел.: (+40) 21 302 70 30; факс: (+40) 21 302 70 64 E-mail: petitii@inspectiamuncii.ro ; comunicare@inspectiamuncii.ro ; интернет адрес: http://www.inspectmun.ro 4) Министерство на публичните финанси (Ministerul Finanțelor Publice) Адрес: Strada Apolodor nr. 17, sector 5, Cod poștal: 050741, București, Romania Тел.: (+40) 21 319 97 59; 226 11 10; 226 10 00; факс: (+40) 21 312 25 09

“Настоящият документ е изготвен с финансовата помощ на Европейския социален фонд. Българската търговско-промишлена палата носи цялата отговорност за съдържанието на настоящия документ и при никакви обстоятелства не може да се приема като официална позиция на Европейския съюз или Агенция по заетостта.”

Европейски съюз

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА
„РАЗВИТИЕ НА ЧОВЕШКИТЕ РЕСУРСИ“
BG 051PO001–2.1.07

Инвестира във вашето бъдеще!

Европейски социален фонд

Проект „Повишаване на обществената нетърпимост към неформалната икономика при трудовоправните и осигурителните отношения и превантивни действия за ограничаването ѝ“

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз

	<p>E-mail: (връзки с обществеността) PetitiiMFP@mfinante.gov.ro; интернет адрес: http://www.mfinante.ro</p> <p>5) Национална агенция за администриране на приходите (Agentia Nationala de Administrare Fiscala) Тел./факс: (връзки с обществеността) (+40) 21 319 98 57 E-mail: relatiipublice.anaf@mfinante.gov.ro; интернет адрес: http://www.anaf.ro</p> <p>6) Финансова гвардия (Garda Financiară) Адрес: Str.Gutenberg, nr. 1, Sector 5, București, Romania Тел.: (+40) 21 316 57 61; 21 312 10 42 E-mail: Garda.Financiara.CG@mfinante.ro</p> <p>7) Министерство на вътрешните работи (Ministerul Afacerilor Interne) Адрес: Piața Revoluției nr.1 A, Sector 1, București, Romania Тел.: (централа) (+40) 21 303 70 80; факс: (+40) 21 264 86 77 E-mail: petitii@mai.gov.ro; интернет адрес: http://www.mai.gov.ro</p>
--	--

Практика № 3. Национална стратегия за намаляване на случаите на недеklarирана заетост в периода 2010-2012 г.

Име (BG/ROM)	<p>Национална стратегия за намаляване на случаите на недеklarирана заетост в периода 2010-2012 г.</p> <p>Strategiei naționale privind reducerea incidenței muncii nedeclarate pentru perioada 2010 - 2012</p>
Кратко описание и предистория	<p>С Решение № 1024 от 2010 г. румънското правителство приема <i>Национална стратегия за намаляване на случаите на недеklarирана заетост за периода 2010-2012</i> и <i>Национален план за действие за изпълнение на Националната стратегия</i>.</p> <p>В Стратегията се посочва, че нелегалният труд е най-важният проблем в областта на трудовите отношения; дадена е дефиниция на феномена „недеklarирана заетост“, описани са негативните ефекти в краткосрочен и дългосрочен аспект за работодателите, за заетите лица, за държавния бюджет и за обществото като цяло. Акцент е поставен върху обстоятелството, че трудът може да остане недеklarиран само със съгласието на двете страни поради противоречиви практики, които притъпяват чувството на отговорност в обществото.</p> <p><i>Националната стратегия за намаляване на случаите на недеklarирана заетост за периода 2010-2012</i> е набор от взаимосвързани дейности, насочени към установяване на и борба с недеklarирания труд в Румъния и повишаване обществената информираност за негативните последици от него. Принципите на стратегията са законност, единодействие, недискриминация, превенция, гъвкавост и прозрачност. Идентифицираните приоритетни области за интервенция са „<i>превенция на недеklarираната заетост</i>“ (информационни кампании и обучение) „<i>идентифициране на случаи на недеklarиран труд</i>“ (проверки) и „<i>борба с недеklarираната заетост</i>“ (повторни проверки, информационни дейности). Координацията по изпълнението на Стратегията е възложена на Министерството на труда, семейството и социалната защита.</p> <p><i>Националният план за действие</i> за изпълнение на Стратегията съдържа мерки в 5 направления: 1) Развитие и укрепване на институционалния капацитет на Инспекцията по труда; 2) Превенция на недеklarираната заетост; 3) Интензифициране на проверките за борба с недеklarираната заетост; 4) Наблюдение изпълнението на Националната стратегия за намаляване на случаите на недеklarирана заетост в периода 2010 – 2012 и 5) Вътрешно и международно сътрудничество. За постигане целите на всяко направление са</p>

“Настоящият документ е изготвен с финансовата помощ на Европейския социален фонд. Българската търговско-промишлена палата носи цялата отговорност за съдържанието на настоящия документ и при никакви обстоятелства не може да се приема като официална позиция на Европейския съюз или Агенция по заетостта.”

Европейски съюз

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА
„РАЗВИТИЕ НА ЧОВЕШКИТЕ РЕСУРСИ”
BG 051PO001–2.1.07

Инвестира във вашето бъдеще!

Европейски социален фонд

Проект „Повишаване на обществената нетърпимост към неформалната икономика при трудовоправните и осигурителните отношения и превантивни действия за ограничаването ѝ”

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси”, съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз

	предвидени конкретни мерки, отговорна институция, срок и бюджет за изпълнението им. Общият размер на предвидените средства за реализация на <i>Националната стратегия за намаляване на случаите на недеklarирана заетост за периода 2010-2012</i> е 1 441 200,00 RON, или около 335 200,00 €
Декларирана цел	Общата цел на Националната стратегия е „намаляване на недеklarираната заетост и увеличаване броя на наетите лица с индивидуални трудови договори с оглед ограничаване риска от недеklarиране на труда във всички социално-икономически сфери”.
Организация, въвела практиката	<p><i>Националната стратегия за намаляване на случаите на недеklarирана заетост за периода 2010-2012 и Националният план за действие за реализирането ѝ</i> е приета с Решение на румънското правителство.</p> <p>1) <i>Генерален секретариат на правителството (Secretariatul General al Guvernului)</i> Адрес: Palatul Victoria, Piața Victoriei nr. 1, Sector 1, Cod poștal: 011791, București, Romania Тел.: (централа) (+40) 21 314 34 00; факс: (+40) 21 313 98 46 E-mail: (връзки с обществеността) drp@gov.ro; интернет адрес: http://www.sgg.ro</p> <p>Координацията по изпълнението ѝ е възложена на Министерството на труда, семейството и социалната защита:</p> <p>2) <i>Министерство на труда, семейството, социалната защита и възрастните хора (Ministerului Muncii, Familiei, Protecției Sociale și Persoanelor Vârstnice)</i> Адрес: str. Dem.I.Dobrescu nr.2-4 sectorul 1 București, Romania Тел.: (централа) (+40) 21 313 62 67, 21 315 85 56; тел./факс: (+40) 21 315 88 12; 21 313 62 67 E-mail: (връзки с обществеността) relatiicupublicul@mmuncii.ro; интернет адрес: http://www.mmuncii.ro/</p> <p>По-голямата част от мерките, предвидени в Националния план за действие за изпълнение на Стратегията се реализират от Инспекцията по труда и териториалните ѝ подразделения</p> <p>3) <i>Инспекция по труда (Inspeția Muncii)</i> Адрес: Str. Matei Voievod nr. 14, Sector 2, Cod poștal: 021451, Bucuresti, Romania Тел.: (+40) 21 302 70 30; факс: (+40) 21 302 70 64 E-mail: petitii@inspectiamuncii.ro; comunicare@inspectiamuncii.ro; интернет адрес: http://www.inspectmun.ro</p> <p>4) <i>Териториални инспекции по труда</i> Инспекцията по труда има 41 териториални подразделения. Информация за контакт с тях е публикувана на адрес: http://www.inspectmun.ro/site/Inspectorate/inspectorate.html</p>
Правна форма	Националната стратегия за намаляване на случаите на недеklarирана заетост за периода 2010-2012 и Националния план за действие за изпълнение на Националната стратегия е приета с Решение № 1024 от 2010 г. на румънското правителство; обн. официален вестник бр. 740 от 05.11.2010 г. (HOTĂRÂRE Nr. 1024 din 6 octombrie 2010 pentru aprobarea Strategiei naționale privind reducerea incidenței muncii nedeclareate pentru perioada 2010 - 2012 și a Planului național de acțiune pentru implementarea Strategiei naționale privind reducerea incidenței muncii nedeclareate pentru perioada 2010 – 2012; Monitorul Oficial nr. 740 din 05.11.2010)
Вложени ресурси	В рамките на извършения преглед на нормативни актове и други документи и източници на информация не са идентифицирани данни за преките разходи (парични и непарични), свързани с разработването, обсъждането и приемането на Националната стратегия и Планът за действие към нея. Бюджетът за реализиране на мерките за борба с недеklarираната заетост в периода 2010-2012 г. е в размер на 1 441 200,00 RON (около 335 200,00 €).

“Настоящият документ е изготвен с финансовата помощ на Европейския социален фонд. Българската търговско-промишлена палата носи цялата отговорност за съдържанието на настоящия документ и при никакви обстоятелства не може да се приема като официална позиция на Европейския съюз или Агенция по заетостта.”

Европейски съюз

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА
„РАЗВИТИЕ НА ЧОВЕШКИТЕ РЕСУРСИ”
BG 051PO001–2.1.07

Инвестира във вашето бъдеще!

Европейски социален фонд

Проект „Повишаване на обществената нетърпимост към неформалната икономика при трудовоправните и осигурителните отношения и превантивни действия за ограничаването ѝ”

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси”, съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз

<p>Описание на основните ефекти и взаимодействия в резултат от въвеждането на практиката</p>	<p>Планът за действие за изпълнение на Националната стратегия за намаляване случаите на недеklarирана заетост в Румъния в периода 2010-2012 г. съдържа мерки, които се очаква да имат както възпиращ, така и насърчителен ефект. Една част от мерките са свързани с укрепване капацитета на Инспекцията по труда и увеличаване броя на проверките. В резултат от прилагането на мерките се създават предпоставки за повишаване разкриваемостта на нарушения на трудовото законодателство, а налагането на санкции (за някои нарушения през 2011 г. техният размер е увеличен десетократно) е отрицателен стимул за работодателите, които не сключват индивидуален трудов договор с наетите от тях лица и/или не обявяват пред властите работещите при тях работници и служители. Друга група мерки са насочени към обучение и повишаване осведомеността на работодателите и наетите лица относно негативните последици от наемането/полагането на труд без договор и от неплащането на социални и здравни осигуровки. Целта на тези мерки е преди всичко превенция чрез промяна в обществените нагласи към работата на „черно”. И третата група мерки са свързани със задълбочаване на сътрудничеството и обмяната на информация с други национални и европейски органи и институции в борбата с недеklarирания труд, съгласуваност в действията, и формулиране на целенасочени и ефективни мерки за ограничаване на скритата заетост.</p>
<p>Резултат</p>	<p>В рамките на извършения преглед на нормативни актове и други източници на информация за превенция на и борба със сивата икономика в трудовоправните и социалноосигурителните отношения в Румъния не е идентифициран доклад или друг документ за изпълнение на мерките, заложи в Националния план за действие. Независимо от това може да се допусне, че в резултат от прилагането на мерките, заложи в него, броят на лицата, работещи без трудов договор е намалял, други нарушения на трудовото законодателство са установени и санкционирани, а обществото като цяло е по-добре запознато с отрицателните ефекти от укриването на трудова дейност, вкл. на социалноосигурителни и здравни вноски и данъци.</p>
<p>Ефекти върху ключови партньори и участници на пазара</p>	<p>В Националния план за действие за изпълнение на Националната стратегия за намаляване на случаите на недеklarирана заетост не са предвидени разходи за укрепване капацитета на Инспекцията по труда и за сътрудничество с другите администрации. Предвидени са средства само за информационни дейности и проверки. Независимо от това може да се допусне, че ползите от реализирането на мерките са увеличение в броя на установените нарушения, съответно на общия размер на наложени глоби, а след повишаването на санкциите през 2011 г. – и нарастване на постъпленията от глоби. Също така ползите от прилагането на мерките са увеличаване броя на лицата със сключен и регистриран в Общия регистър на наетите лица индивидуален трудов договор, което от своя страна е предпоставка за повече постъпления както в държавния бюджет, така и в социално- и здравноосигурителния фонд.</p>
<p>Контакти с релевантни институции</p>	<p>1) Генерален секретариат на правителството (Secretariatul General al Guvernului) Адрес: Palatul Victoria, Piața Victoriei nr. 1, Sector 1, Cod poștal: 011791, București, Romania Тел.: (централа) (+40) 21 314 34 00; факс: (+40) 21 313 98 46 E-mail: (връзки с обществеността) drp@gov.ro; интернет адрес: http://www.sgg.ro</p> <p>2) Министерство на труда, семейството, социалната защита и възрастните хора (Ministerului Muncii, Familiei, Protecției Sociale și Persoanelor Vârstnice) Адрес: str. Dem.I.Dobrescu nr.2-4 sectorul 1 București, Romania Тел.: (централа) (+40) 21 313 62 67, 21 315 85 56; тел./факс: (+40) 21 315 88 12; 21 313 62 67 E-mail: (връзки с обществеността) relatiicupublicul@mmuncii.ro;</p>

“Настоящият документ е изготвен с финансовата помощ на Европейския социален фонд. Българската търговско-промишлена палата носи цялата отговорност за съдържанието на настоящия документ и при никакви обстоятелства не може да се приема като официална позиция на Европейския съюз или Агенцията по заетостта.”

Европейски съюз

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА
„РАЗВИТИЕ НА ЧОВЕШКИТЕ РЕСУРСИ”
BG 051PO001–2.1.07

Инвестира във вашето бъдеще!

Европейски социален фонд

Проект „Повишаване на обществената нетърпимост към неформалната икономика при трудовоправните и осигурителните отношения и превантивни действия за ограничаването ѝ”

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси”, съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз

	<p>интернет адрес: http://www.mmuncii.ro/</p> <p>3) <i>Инспекция по труда (Inspectia Muncii)</i> Адрес: Str. Matei Voievod nr. 14, Sector 2, Cod postal: 021451, Bucuresti, Romania Тел.: (+40) 21 302 70 30; факс: (+40) 21 302 70 64 E-mail: petitii@inspectiamuncii.ro; comunicare@inspectiamuncii.ro; интернет адрес: http://www.inspectmun.ro</p> <p>4) <i>Териториални инспекции по труда</i> Инспекцията по труда има 41 териториални поделения. Информация за контакт с тях е публикувана на адрес: http://www.inspectmun.ro/site/Inspectorate/inspectorate.html</p>
--	--

Практика № 4. Увеличаване размера на санкциите при установени нарушения на трудовото законодателство

Име (BG)	Увеличаване размера на санкциите при установени нарушения на трудовото законодателство
Кратко описание и предистория	<p>Санкциите за наемане на работник или служител без сключване на трудов договор с него, както и за други нарушения на трудовото законодателство се съдържат в Глава IV. На Кодекса на труда, озаглавена „Отговорност при нарушения”. Съгласно чл. 260, ал. 1, буква „а”, работодател, който не спазва разпоредбите, касаещи националното минимално възнаграждение, се наказва с глоба в размер от 300,00 (71,00 €) до 2 000,00 леи (475,00 €). Освен това, в съответствие с чл. 264, ал. 1, системното нарушение на разпоредбите относно законоустановения размер на минималната работна заплата се счита за криминално престъпление и се наказва с лишаване от свобода от 6 месеца до 1 година или с наказателна глоба.</p> <p>В края на март 2011 г., със Закон № 40/2011 г. за изменение и допълнение на Кодекса на труда, се увеличава размера на глобата за наемане на лица без трудов договор, като се предвиждат вече санкции за работодатели, които нарушават разпоредбите, уреждащи временната заетост и за работници и служители, които полагат труд без трудово правоотношение. До тогава глобата за наемане на до 5 лица без индивидуален трудов договор е от 1 500,00 (356,00 €) до 2 000,00 леи (475,00 €) за всяко лице. От април 2011 г. тя се увеличава десетократно и вече е от 10 000,00 (2 375,00 €) до 20 000,00 леи (4 750,00 €) (чл. 260, ал. 1, буква „е”). Освен това, от 2011 г. наемането на повече от 5 работника или служителя, без да е сключен трудов договор с тях, се счита за криминално престъпление и се наказва с лишаване от свобода за период от 1 до 2 години (чл. 264, ал. 3 на Кодекса на труда). Закон № 40/2011 г. въвежда глоби и за работниците и служителите, които се съгласяват да работят без трудов договор. За тях глобата е в размер от 500,00 (119,00 €) до 1 000,00 леи (237,54 €).</p>
Декларирана цел	В Закона за изменение и допълнение на Кодекса на труда не е посочена целта, за постигането, на която се изменят и допълват наказателните разпоредби. Независимо от това, може да се допусне, че мярката е насочена преди всичко към ограничаване броя на лицата, работещи без индивидуален трудов договор.
Организация, въвела практиката	Законът за изменение и допълнение на Кодекса на труда е приет от румънския парламент. 1) <i>Парламент</i> Камера на депутатите (долна камера);

“Настоящият документ е изготвен с финансовата помощ на Европейския социален фонд. Българската търговско-промишлена палата носи цялата отговорност за съдържанието на настоящия документ и при никакви обстоятелства не може да се приема като официална позиция на Европейския съюз или Агенция по заетостта.”

Проект „Повишаване на обществената нетърпимост към неформалната икономика при трудовоправните и осигурителните отношения и превантивни действия за ограничаването ѝ”

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси”, съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз

	<p>Комисия по труда и социалната защита (Comisia pentru muncă și protecție socială) Адрес: Palatul Parlamentului, str.Izvor nr.2-4, Sector 5, București, Romania Тел.: (централа) (+40) 21 316 0300; 21 414 1111 E-mail: cp07@cdep.ro; интернет адрес: http://www.cdep.ro/pls/parlam/structura.co?idl=1&ide=7</p> <p>Правомощията за установяване на нарушения на Кодекса на труда и за налагането на санкции са делегирани на Инспекцията по труда:</p> <p>2) <i>Инспекция по труда (Inspectia Muncii)</i> Адрес: Str. Matei Voievod nr. 14, Sector 2, Cod poștal: 021451, Bucuresti, Romania Тел.: (+40) 21 302 70 30; факс: (+40) 21 302 70 64 E-mail: petitii@inspectiamuncii.ro; comunicare@inspectiamuncii.ro; интернет адрес: http://www.inspectmun.ro</p>
Правна форма	Размерът на санкциите при установено нарушение на забраната за наемане и полагане на труд без индивидуален трудов договор е увеличен със Закон № 40 от 2011 г. за изменение и допълнение на Закон № 53 от 2003 г., с който е приет Кодекса на труда; обн. официален вестник, част I, бр. 225 от 31.03.2011 г. (Legea nr. 40/2011 pentru modificarea si completarea Legii nr. 53/2003 - Codul muncii; Monitorul Oficial, Partea I, nr. 225, din 31 martie 2011).
Вложени ресурси	В рамките на извършения преглед на нормативни актове и други документи и източници на информация не са идентифицирани данни за преките разходи (парични и непарични), свързани с налагането и администрирането на приходите от увеличения размер на санкциите. Може да се допусне, че същите не са големи, защото налагането на по-големите глоби не е свързано с извършването на допълнителни контролни дейности.
Описание на основните ефекти и взаимодействия в резултат от въвеждането на практиката	Като цяло, ефектът за работодателите е промяна в съотношението разходи/ползи от укриването на заетостта и свързаното с това неплащане на данъци и осигуровки. Потенциалният размер на „загубите” за работодателя, ако се установи, че лице работи при него без сключен договор, от 2011 г. е увеличен десетократно. Това може да се разглежда като „стимул” за сключване на индивидуален трудов договор и регистрирането му в Общия регистър на наетите лица. За работниците и служителите ефектите са в два аспекта. От една страна от 2011 г. се предвиждат глоби и за онези от тях, които полагат труд без договор, макар същите да не са големи. По този начин се вменява отговорност и на тях за поетия риск, произтичащ от „съгласието” за неспазване на трудовото законодателство. От друга страна мярката има положителен ефект за наетите лица, защото със сключването на трудов договор и регистрирането на заетостта се реализира законното им право на социална защита. Положителни ефекти от увеличения размер на санкциите има и за държавата – в случай че нивата на недекларираната заетост останат непроменени, това би било предпоставка за увеличаване на постъпленията от глоби в държавния бюджет. Ползи има и за обществото, защото „изсветляването” на заетостта е предпоставка за повишаване на приходите във фондовете на държавното обществено осигуряване, а оттам и за увеличаване размера на пенсиите и социалните плащания.
Резултат	Мярката допринася и за предотвратяване (работодателите се въздържат от въвлечане в практики, присъщи на сивия сектор), а от друга и за ограничаване (установяване и санкциониране на нарушенията) на сивата икономика в трудовоправните и социалноосигурителните отношения.
Ефекти върху ключови партньори и участници на	От 2011 г. максималният размер на санкцията за работодател, който не сключи трудов договор с наето от него лице, вече е 25 пъти по-голям от размера на минималната месечна работна заплата (от 1 юли 2013 г. – 800,00 леи). Глоби се налагат и при изплащане на

“Настоящият документ е изготвен с финансовата помощ на Европейския социален фонд. Българската търговско-промишлена палата носи цялата отговорност за съдържанието на настоящия документ и при никакви обстоятелства не може да се приема като официална позиция на Европейския съюз или Агенция по заетостта.”

Проект „Повишаване на обществената нетърпимост към неформалната икономика при трудовоправните и осигурителните отношения и превантивни действия за ограничаването ѝ”

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси”, съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз

пазара	възнаграждение в размер по-малък от законоустановения минимум, за неспазване на работното време, и т.н. От 2011 г. отговорност при полагане на труд без договор вече носят и наетите лица. Като цяло дотолкова, доколкото мярката е предпоставка за промяна в съотношението разходи/ползи от недекларирането на труда, може да се допусне, че в резултат от прилагането ѝ ще се увеличи броя на сключените и регистрирани индивидуални трудови договори и ще се повиши социалната защита на работниците и служителите.
Контакти с релевантни институции	<p>1) <i>Парламент</i> Камера на депутатите (долна камера); Комисия по труда и социалната защита (Comisia pentru muncă și protecție socială) Адрес: Palatul Parlamentului, str.Izvor nr.2-4, Sector 5, București, Romania Тел.: (централа) (+40) 21 316 0300; 21 414 1111 E-mail: cp07@cdep.ro; интернет адрес: http://www.cdep.ro/pls/parlam/structura.co?idl=1&idc=7</p> <p>2) <i>Министерство на труда, семейството, социалната защита и възрастните хора</i> (Ministerului Muncii, Familiei, Protecției Sociale și Persoanelor Vârstnice) Адрес: str. Dem.I.Dobrescu nr.2-4 sectorul 1 București, Romania Тел.: (централа) (+40) 21 313 62 67, 21 315 85 56; тел./факс: (+40) 21 315 88 12; 21 313 62 67 E-mail: (връзки с обществеността) relatiicupublicul@mmuncii.ro; интернет адрес: http://www.mmuncii.ro/</p> <p>3) <i>Инспекция по труда (Inspeția Muncii)</i> Адрес: Str. Matei Voievod nr. 14, Sector 2, Cod poștal: 021451, București, Romania Тел.: (+40) 21 302 70 30; факс: (+40) 21 302 70 64 E-mail: petitii@inspectiamuncii.ro; comunicare@inspectiamuncii.ro; интернет адрес: http://www.inspectmun.ro</p> <p>4) <i>Териториални инспекции по труда</i> Инспекцията по труда има 41 териториални поделения. Информация за контакт с тях е публикувана на адрес: http://www.inspectmun.ro/site/Inspectorate/inspectorate.html</p>

Практика № 5. Регулиране на труда на т.нар „дневни работници”

Име (BG/ROM)	Регулиране на труда на т.нар „дневни работници” Reglementează activitatea de exercitarea unor activitati cu caracter ocazional desfasurate de zilieri
Кратко описание и предистория	През април 2011 г. румънският парламент приема Закон № 52/2011 г. за регулиране на дейностите, извършвани от време на време от дневни работници. ⁸⁶ Съгласно чл. 1, по смисъла на закона „дневен работник” е всяко физическо лице, което е способно да работи и от време на време извършва неквалифицирана дейност в полза на „бенефициента”. „Бенефициент” може да бъде всяко физическо или юридическо лице, вкл. собственик на семеен бизнес, в полза на когото неквалифицираният работник от време на време извършва някаква работа. Бенефициентът и дневният работник не сключват трудов договор по смисъла на румънския Кодекс на труда. Под „работа от време на време” се има предвид дейност, която се извършва за период не по-кратък от 1 ден с продължителност 8 часа като дневният ангажимент не може да надвишава 12 часа.

⁸⁶ Lege nr. 52/2011 din 15 aprilie 2011 privind exercitarea unor activitati cu caracter ocazional desfasurate de zilieri; Monitorul Oficial al României nr 276 din 20.04.2011.

„Настоящият документ е изготвен с финансовата помощ на Европейския социален фонд. Българската търговско-промишлена палата носи цялата отговорност за съдържанието на настоящия документ и при никакви обстоятелства не може да се приема като официална позиция на Европейския съюз или Агенция по заетостта.”

Европейски съюз

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА
„РАЗВИТИЕ НА ЧОВЕШКИТЕ РЕСУРСИ”
BG 051PO001-2.1.07

Инвестира във вашето бъдеще!

Европейски социален фонд

Проект „Повишаване на обществената нетърпимост към неформалната икономика при трудовоправните и осигурителните отношения и превантивни действия за ограничаването ѝ”

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси”, съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз

	<p>Дневните работници нямат право да работят за един и същи бенефициент в продължение на повече от 90 дни в рамките на една календарна година, а бенефициентът не може да използва труда им за извършване на дейности в полза на трети страни. Бенефициентът е длъжен да съставя регистър на дневните работници и ежесечно, не по-късно от 5-то число на текущия месец, да изпраща на териториалната инспекция по труда извлечение от него за предходния месец. Регистърът може да бъде изпращан и по електронен път.</p> <p>Бенефициентът е длъжен да изплаща надницата на наетите работници в края на всеки работен ден. Допустимо е заплащането да се извършва след приключване на работата, но само след писмено споразумение между двете страни. Върху възнаграждението на дневния работник се дължи данък, който се удържа и плаща от бенефициента. Данъкът е в размер на 16% върху brutната сума. От възнаграждението на дневните работници не се удържат суми за вноски към държавното обществено осигуряване, но при желание, наетите лица имат право да се включат в схемите за пенсионно, социално и здравно осигуряване, както и за осигуряване срещу трудова злополука и професионално заболяване.</p> <p>За извършената от тях работа, дневните работници имат право на възнаграждение, чийто размер се договаря с бенефициента (работодателя). Размерът на brutното възнаграждение обаче не може да бъде по-малък от 2 леи (около 0,45 €) на час и по-голям от 10 леи (около 2,25 €) на час. Сферите, в които е допустимо наемането на дневни работници, са: селско стопанство; лов и риболов; горско стопанство, но само за сечене и извозване на дървен материал; рибно стопанство; овощарство и лозарство; пчеларство; животновъдство; представления, филми и аудиовизуални продукции, реклама, културни дейности и товаро-разтоварни работи; дейности, свързани с обработката на товари и почистване, при условие че последните са свързани с някоя от предходните сфери.</p> <p>Лице, нарушило разпоредбите, уреждащи продължителността на работното време и размера на възнаграждението, се наказва с глоба в размер от 4 000,00 до 10 000,00 леи (съответно от 950,00 до 2 375,00 €). Бенефициент, който не спазва разпоредбите, касаещи създаването, воденето и изпращането на регистъра, се наказва с глоба в размер от 3 000,00 до 6 000,00 леи (съответно от 712,00 до 1 425,00 €), а за неударан и невнесен данък върху дохода – с глоба в размер на 20 000,00 леи (4 750,00 €) и забрана за наемане на дневни работници за целия период на съществуване (живот) на бенефициента.</p> <p>Според Годишните доклади за дейността на Инспекцията по труда за 2011 г. и за 2012 г., от началото на май 2011 г., когато влиза в сила Закон № 52/2011 г., до 31.12.2011 г. броят на регистрираните дневни работници е 2 342 010, а до 31.12.2012 г. - 6 406 375. Следва да се има предвид, обаче че едно лице може да бъде вписано в повече от един регистър предвид обстоятелството, че работникът може да извършва работа за един работодател (бенефициент) за период не по-дълъг от 90 дни в рамките на календарната година.</p>
<p>Декларирана цел</p>	<p>Целта на закона е въвеждане на по-гъвкави и опростени процедури при наемането на работници за конкретни дни с оглед гарантиране на доходите им, но също така и за ограничаване на случаите на нелегална заетост.</p>
<p>Организация, въвела практиката</p>	<p>Законът е приет от румънския парламент <i>Парламент</i> Камара на депутатите (долна камара); Комисия по труда и социалната защита (Comisia pentru muncă și protecție socială) Адрес: Palatul Parlamentului, str.Izvor nr.2-4, Sector 5, București, Romania</p>

“Настоящият документ е изготвен с финансовата помощ на Европейския социален фонд. Българската търговско-промишлена палата носи цялата отговорност за съдържанието на настоящия документ и при никакви обстоятелства не може да се приема като официална позиция на Европейския съюз или Агенция по заетостта.”

Европейски съюз

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА
„РАЗВИТИЕ НА ЧОВЕШКИТЕ РЕСУРСИ”
BG 051PO001–2.1.07

Инвестира във вашето бъдеще!

Европейски социален фонд

Проект „Повишаване на обществената нетърпимост към неформалната икономика при трудовоправните и осигурителните отношения и превантивни действия за ограничаването ѝ”

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси”, съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз

	Тел.: (централа) (+40) 21 316 0300; 21 414 1111 E-mail: cp07@cdep.ro ; интернет адрес: http://www.cdep.ro/pls/parlam/structura.co?idl=1&idc=7
Правна форма	Редът и условията за наемане и регистриране на дневни работници, работното време, изплащането на възнаграждението и удържането на данък върху него са уредени със Закон № 52/2011 г. за регулиране на дейностите, извършвани от време на време от дневни работници; обн. официален вестник, бр. 276 от 20.04.2011 г.
Вложени ресурси	В рамките на извършения преглед на нормативни актове и други документи и източници на информация не са идентифицирани данни за преките разходи (парични и непарични), свързани с приемането, обработката и администрирането на данни от регистрите на дневните работници. Може да се допусне, че същите не са големи, защото тези дейности не са свързани с извършването на специфични и ресурсоемки работи.
Описание на основните ефекти и взаимодействия в резултат от въвеждането на практиката	Основните ефекти от прилагането на закона са в три аспекта. За работодателите положителните ефекти се изразяват във възможността да легализират извършваните от тях разходи за изплащане на надниците на дневните работници. За наетите лица прилагането на мярката е свързано с гарантиране на минималния размер на заплащането, продължителността на работното време и др., а за държавата – с увеличаване на приходите в държавния бюджет от платените данъци. Процедурата за наемане и регистриране на дневните работници е сравнително проста и спазването ѝ не би следвало да предполага извършване на разходи от работодателите (бенефициентите).
Резултат	Може да се каже, че мярката води до и е съществена предпоставка за предотвратяване на недекларираната заетост в голяма част от секторите, които се характеризират с високи нива на нелегален труд. Само за една година, броят на регистрираните дневни работници нараства трикратно.
Ефекти върху ключови партньори и участници на пазара	Най-голямата полза от въвеждането на мярката е за работодателите, защото им позволява да легализират разходите за възнаграждение на наеманите от тях дневни работници, които разходи, до приемането на закона, те така или иначе са извършвали. В този смисъл мярката стимулира бенефициентите (работдателите) да регистрират и обявяват наеманите от тях лица. Мярката е и предпоставка за „изсветляване” на труда на дневните работници, вкл. за защита на техните права по закон (продължителност на работното време, минимален размер на заплата, и др.). Държавата също има полза от въвеждането на мярката, защото с начислените и платени данъци върху доходите на дневните работници се увеличават постъпленията в държавния бюджет.
Контакти с релевантни институции	1) <i>Инспекция по труда (Inspectia Muncii)</i> Адрес: Str. Matei Voievod nr. 14, Sector 2, Cod poștal: 021451, București, Romania Тел.: (+40) 21 302 70 30; факс: (+40) 21 302 70 64 E-mail: petitii@inspectiamuncii.ro ; comunicare@inspectiamuncii.ro ; интернет адрес: http://www.inspectmun.ro 2) <i>Териториални инспекции по труда</i> Инспекцията по труда има 41 териториални поделения. Информация за контакт с тях е публикувана на адрес: http://www.inspectmun.ro/site/Inspectorate/inspectorate.html

“Настоящият документ е изготвен с финансовата помощ на Европейския социален фонд. Българската търговско-промишлена палата носи цялата отговорност за съдържанието на настоящия документ и при никакви обстоятелства не може да се приема като официална позиция на Европейския съюз или Агенция по заетостта.”

Европейски съюз

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА
„РАЗВИТИЕ НА ЧОВЕШКИТЕ РЕСУРСИ”
BG 051PO001–2.1.07

Инвестира във вашето бъдеще!

Европейски социален фонд

Проект „Повишаване на обществената нетърпимост към неформалната икономика при трудовоправните и осигурителните отношения и превантивни действия за ограничаването ѝ”

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси”, съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз

Практика № 6. Публикуване на интернет страниците на териториалните инспекции по труда наименованията на работодателите, за които е установено, че не декларират труд

Име (BG/ROM)	Публикуване на интернет страниците на териториалните инспекции по труда наименованията на работодателите, за които е установено, че не декларират труд Publicarea pe site-urile inspectoratelor teritoriale de muncă a angajatorilor depistați cu muncă nedeclarată
Кратко описание и предистория	Една от мерките, включени в Националния план за действие за изпълнение на <i>Националната стратегия за намаляване на случаите на недеklarирана заетост за периода 2010-2012 г.</i> е публично оповестяване на интернет страниците на териториалните инспекции по труда наименованията на работодателите, за които е установено, че не сключват индивидуален трудов договор с и не декларират труда на наетите от тях лица. Инспекцията по труда в Румъния има 41 териториални подразделения в областните градове. Всяка териториална инспекция по труда има собствена интернет страница. На тях е публикувана информация за негативните последици от недеklarираната заетост, а повечето териториални инспекции поддържат и публичен регистър с наименованията на работодателите, за които е установено, че не са обявили пред властите наетите от тях работници и служители. Например, териториалната инспекция по труда за област Калараш (Călărași) в <i>html</i> формат е обявила фирмите, които в периода януари 2011 г. – май 2013 г. са нарушили разпоредбите на трудовото законодателство, броят на установените лица без трудов договор във всяка фирма и размера на наложените санкции (вж. http://www.itmcalarasi.ro/?q=munca-nedeclarata-2013).
Декларирана цел	В Националния план за действие за изпълнение на Стратегията и на интернет страниците на териториалните инспекции по труда не е посочена целта на публичното оповестяване на неизрядните работодатели.
Организация, въвела практиката	Териториалните инспекции по труда осъществяват проверки на територията на съответната област и налагат санкции при установени нарушения на трудовото законодателство. В изпълнение на <i>Националната стратегия за намаляване на случаите на недеklarирана заетост в периода 2010-2012 г.</i> териториалните подразделения на контролния орган по труда следва да публикуват на своите интернет страници информация с имената на работодателите, за които е установено, че са наели работници и служители, без да сключат индивидуален трудов договор с всеки от тях. <i>Териториални инспекции по труда</i> Инспекцията по труда има 41 териториални подразделения. Информация за контакт с тях е публикувана на адрес: http://www.inspectmun.ro/site/Inspectorate/inspectorate.html
Правна форма	Публичното оповестяване на наименованието на работодателите, за които е установено, че не сключват индивидуален трудов договор с и не декларират труда на наетите от тях лица не е регламентирано с нормативен акт, се извършва в изпълнение на мерките, заложиени в Плана за действие за реализиране на <i>Националната стратегия за намаляване на случаите на недеklarирана заетост в периода 2010-2012 г.</i>
Вложени ресурси	В Националния план за действие в изпълнение на <i>Националната стратегия за намаляване на случаите на недеklarирана заетост в периода 2010 – 2012 г.</i> не са предвидени средства за прилагане на мярката.
Описание на основните ефекти и взаимодействия	Публичното оповестяване на фирмите, които наемат работници и служители, без да сключат индивидуален трудов договор с тях, както и размера на наложените санкции може да се разглежда и като възпираща, и като насърчителна мярка. Дотолкова,

“Настоящият документ е изготвен с финансовата помощ на Европейския социален фонд. Българската търговско-промишлена палата носи цялата отговорност за съдържанието на настоящия документ и при никакви обстоятелства не може да се приема като официална позиция на Европейския съюз или Агенцията по заетостта.”

Проект „Повишаване на обществената нетърпимост към неформалната икономика при трудовоправните и осигурителните отношения и превантивни действия за ограничаването ѝ“

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз

в резултат от въвеждането на практиката	доколкото може да се допусне, че нито един работодател не би желал да е считан за некоректен, може да се предположи, че практиката, в една или друга степен (ще) стимулира спазването на трудовото законодателство. Освен това, при равни други условия, коректните работодатели имат по-големи шансове да привлекат висококвалифицирани работници и служители дотолкова, доколкото последните биха предпочели да предоставят труда и уменията си на фирма или предприятие, което спазва трудовото законодателство.
Резултат	Може да се допусне, че публичното оповестяване на некоректните работодатели ще доведе до ограничаване броя на наетите лица без индивидуален трудов договор.
Ефекти върху ключови партньори и участници на пазара	Прилагане на мярката има двоен ефект за работодателите. От една страна те са глобени, затова че нарушават трудовото законодателство, а от друга - репутацията им е изложена на риск. Ползите за обществото обаче са положителни, защото публичното оповестяване на некоректните работодатели е предпоставка за промяна в нагласите към недекларираната заетост. Положителни са ефектите и за работниците и служителите дотолкова, доколкото мярката (би следвало да) има възпиращ ефект за работодателите които (възнамеряват да) наемат лица, без да сключат трудов договор с тях.
Контакти с релевантни институции	1) <i>Инспекция по труда (Inspectia Muncii)</i> Адрес: Str. Matei Voievod nr. 14, Sector 2, Cod postal: 021451, Bucuresti, Romania Тел.: (+40) 21 302 70 30; факс: (+40) 21 302 70 64 E-mail: petitii@inspectiamuncii.ro ; comunicare@inspectiamuncii.ro ; интернет адрес: http://www.inspectmun.ro 2) <i>Териториални инспекции по труда</i> Инспекцията по труда има 41 териториални поделения. Информация за контакт с тях е публикувана на адрес: http://www.inspectmun.ro/site/Inspectorate/inspectorate.html

“Настоящият документ е изготвен с финансовата помощ на Европейския социален фонд. Българската търговско-промишлена палата носи цялата отговорност за съдържанието на настоящия документ и при никакви обстоятелства не може да се приема като официална позиция на Европейския съюз или Агенция по заетостта.”

Европейски съюз

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА
„РАЗВИТИЕ НА ЧОВЕШКИТЕ РЕСУРСИ”
BG 051PO001–2.1.07

Инвестира във вашето бъдеще!

Европейски социален фонд

Проект „Повишаване на обществената нетърпимост към неформалната икономика при трудовоправните и осигурителните отношения и превантивни действия за ограничаването ѝ”

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси”, съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз

Раздел III. Приложения

1 СПИСЪК НА ПРЕГЛЕДАНИТЕ ДОКУМЕНТИ И НОРМАТИВНИ АКТОВЕ

- Министерство на финансите, Кратки методологични анализи, Сивата икономика: Подходи за измерване и моделиране
Acordul Social Sectorial pentru Construcții 2007–2009; Monitorul Oficial V nr. 9 din 20.05.2008
Acord Sectorial privind negocierea si contractarea colectiva in sectorul de constructii 2012-2013
Andreas Buehn and Friedrich Schneider (2007). *Shadow Economies and Corruption All Over the World: Revised Estimates for 120 Countries. Economics: The Open-Access, Open-Assessment E-Journal*, Vol. 1, 2007-9 (Version 2)
A.T.Kerney (2011), Friedrich Schneider: *The Shadow Economy in Europe, 2011. Using electronic payment systems to combat the shadow economy*
Casa Socială a Constructorilor, Raport Anual 2012
Communication of the Commission on Undeclared Work, COM (98) – 219
Constitutia din 21 noiembrie 1991; Monitorul Oficial, Partea I, nr. 233 din 21 noiembrie 1991
European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions (2008): *Measures to tackle undeclared work in the European Union*
Government of Romania, Convergence Programme 2013-2016, April 2013
Government of Romania, National Reform Programme 2011-2013, April 2011
Government of Romania, National Reform Programme 2011-2013; Implementation Report, 15 March 2012
Guvernul României, Raport Anual 2010 - Monitorizarea rezultatelor controalelor privind combaterea fenomenului muncii nedeclarate din Romania
Guvernul României, Raport Anual 2011 - Monitorizarea rezultatelor controalelor privind combaterea fenomenului muncii nedeclarate din Romania
Hotărâre nr. 1305 din 25.11.1996 privind înființarea Institutului Național de Cercetare Științifică în Domeniul Muncii și Protecției Sociale - I.N.C.S.M.P.S. București; Monitorul Oficial, nr 329 din 90.12.1996
Hotărâre nr. 1773 din 21.10.2004 privind organizarea și funcționarea Institutului Național de Cercetare Științifică în domeniul Muncii și Protecției Sociale - I.N.C.S.M.P.S.; Monitorul Oficial, nr. 1038 din 10.11.2004
Hotărâre nr. 161 din 03.02.2006 privind intocmirea si completarea registrului general de evidenta a salariatilor, cu modificarile si completarile ulterioare; Monitorul Oficial, nr. 172 din 22.02.2006
Hotărâre nr. 1425 din 11.10.2006 pentru aprobarea Normelor metodologice de aplicare a prevederilor Legii securității și sănătății în muncă nr. 319/2006; Monitorul Oficial nr. 882 din 30.10.2006
Hotărârea nr. 391 din 2010 privind înființarea Comitetului interministerial pentru combaterea muncii nedeclarate și a Grupului tehnic de lucru; Monitorul Oficial, Partea I nr. 283 din 30.04.2010
Hotărâre Nr. 1024 din 6 octombrie 2010; pentru aprobarea Strategiei naționale privind reducerea incidenței muncii nedeclarate pentru perioada 2010 - 2012 și a Planului național de acțiune pentru implementarea Strategiei naționale privind reducerea incidenței muncii nedeclarate pentru perioada 2010 – 2012; Monitorul Oficial nr. 740 din 05.11.2010
Hotărâre nr.500 din 18 mai 2011 privind registrul general de evidență a salariaților; Monitorul Oficial, Partea I nr. 372 din 27 mai 2011
Hotărâre nr. 45 din 21 decembrie 2012 pentru acordarea încrederii Guvernului; Monitorul Oficial nr. 877 din 21 decembrie 2012
Hotărâre nr. 23 din 22 ianuarie 2013 pentru stabilirea salariului de baza minim brut pe tara garantat in plata; Monitorul Oficial nr. 52 din 23 ianuarie 2013
Hotărâre nr. 520 din 24 iulie 2013 privind organizarea și funcționarea Agenției Naționale de Administrare Fiscală; Monitorul Oficial, nr. 473 din 30 iulie 2013
Hotărâre nr. 871 din 2013 pentru stabilirea salariului de baza minim brut pe tara garantat in plata; Monitorul Oficial, Partea I, nr. 703 din 15 noiembrie 2013
ILC 2002 Declaration on the informal economy
International Labour Organization (2013) : *Labour Inspection and Undeclared Work in the EU*, Working Document Number 29

„Настоящият документ е изготвен с финансовата помощ на Европейския социален фонд. Българската търговско-промишлена палата носи цялата отговорност за съдържанието на настоящия документ и при никакви обстоятелства не може да се приема като официална позиция на Европейския съюз или Агенция по заетостта.”

Проект „Повишаване на обществената нетърпимост към неформалната икономика при трудовоправните и осигурителните отношения и превантивни действия за ограничаването ѝ”

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси”, съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз

International Labour Organization (2013) : *The Informal Economy and Decent Work: A Policy Resource Guide. Supporting Transitions to Formality*

Lege nr. 215 din 22.12.1997 privind Casa Socială a Constructorilor; Monitorul Oficial, nr. 372 din 22.12.1997

Lege nr. 108 din 16.06.1999 pentru înființarea și organizarea Инспекției Muncii; Monitorul Oficial nr. 740 din 10.10.2002

Lege nr. 53 din 24.01.2003. Codul Muncii; Monitorul Oficial, nr. 72 din 05.02.2003

Lege nr.571 din 22 декември 2003 privind Codul fiscal; Monitorul Oficial nr 927 din 23.12.2003

Legea de revizuire a Constitutiei României nr. 429/2003, Monitorul Oficial, Partea I, nr. 758 din 29 octombrie 2003

Lege nr. 304/2004 din 28.06.2004 privind organizarea judiciară; Monitorul Oficial al României nr 576 din 29.06.2004

Lege nr. 319 din 14.07.2006. Legea securitatii si sanatatii in munca; Monitorul Oficial, Partea I nr. 646 din 26.07.2006

Lege nr. 40 din 2011 pentru modificarea si completarea Legii nr. 53/2003 - Codul muncii; Monitorul Oficial, Partea I, nr. 225, din 31 martie 2011

Lege nr. 52 din 15 aprilie 2011 privind exercitarea unor activitati cu caracter ocazional desfasurate de zileleri; Monitorul Oficial al României nr 276 din 20.04.2011

Lege nr. 277/2013 din 24 octombrie 2013 pentru modificarea și completarea Legii nr. 52/2011 privind exercitarea unor activități cu caracter ocazional desfășurate de zileleri

Memorandum of Understanding between the European Community and Romania (May 2009)

Ministerul Muncii, Familiei, Protecției Sociale Și Persoanelor Vârstnice, Инспекția Muncii, Raport de activitate a Инспекției Muncii – 2011

Ministerul Muncii, Familiei, Protecției Sociale Și Persoanelor Vârstnice, Инспекția Muncii, Raport de activitate a Инспекției Muncii – 2012

Ministry of Foreign Affairs of Romania, Short Progress Report on the implementation of the National Reform Programme 2011-2013; 15 March 2013

National Institute of Statistics, Romania in Figures 2013

OECD Development Centre, Jante Parlevliet and Theodora Xenogiani (2008) : Report on Informal Employment in Romania; Working Paper No. 271

OECD Development Centre, *The Two Faces of Informal Employment in Romania*; Policy Insights No. 70, July 2008

OECD Employment Outlook 1986

Ordonanță nr. 86 din 28.08.2003 privind reglementarea unor мăсuri în materie financiar-fiscală; Monitorul Oficial nr. 624 din 31.08.2003

REGIOPLAN (2010) : *Joining up in the fight against undeclared work in Europe. Feasibility study on establishing a European Platform for cooperation between labour inspectorates, and other relevant monitoring and enforcement bodies, to prevent and fight undeclared work. Final Report*

Schneider, Friedrich (2011), *The Shadow Economy in Europe 2011*

Schneider, Friedrich (2013): *Size and Development of the Shadow Economy of 31 European and 5 other OECD Countries from 2003 to 2013: A Further Decline*

Schneider, Friedrich (2013), *The Shadow Economy in Europe 2013*

Truman Packard, Johannes Koettl, and Claudio E. Montenegro: *In From the Shadow: Integrating Europe’s Informal Labor*, World Bank, 2012

Voineagu V., Pietreanu M., s.a., Pisciă S. (collaboration expert), *Economia informală și impactul ei asupra pieței muncii*, Project cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operational Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007-2013

World Bank (2012) : *The Challenges to Long Run Fiscal Sustainability in Romania*; Policy Research Working Paper No. 5927, January 2012

“Настоящият документ е изготвен с финансовата помощ на Европейския социален фонд. Българската търговско-промишлена палата носи цялата отговорност за съдържанието на настоящия документ и при никакви обстоятелства не може да се приема като официална позиция на Европейския съюз или Агенция по заетостта.”

Европейски съюз

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА
„РАЗВИТИЕ НА ЧОВЕШКИТЕ РЕСУРСИ”
BG 051PO001–2.1.07

Инвестира във вашето бъдеще!

Европейски социален фонд

Проект „Повишаване на обществената нетърпимост към неформалната икономика при трудовоправните и осигурителните отношения и превантивни действия за ограничаването ѝ”

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси”, съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз

2 ДРУГИ ИЗТОЧНИЦИ НА ИНФОРМАЦИЯ

Наименование на български език	Наименование на румънски/ английски език	Интернет адрес
Генерален секретариат на правителството	Secretariatul General al Guvernului	http://www.sgg.ro/
Европейска комисия	European Commission	http://ec.europa.eu
Европейска фондация за подобряване на условията на живот и труд	European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions (Eurofound)	http://www.eurofound.europa.eu
Европейска централна банка	European Central Bank	http://www.ecb.europa.eu
Евростат	Eurostat	http://epp.eurostat.ec.europa.eu
Инспекция по труда	Inspeția Muncii	http://www.inspectmun.ro/
Международна организация на труда	International Labour Organization	http://www.ilo.org
Министерство на труда, семейството, социалната защита и възрастните хора	Ministerului Muncii, Familiei, Protecției Sociale și Persoanelor Vârstnice	http://www.mmuncii.ro/
Министерство на публичните финанси	Ministerul Finanțelor Publice	http://www.mfinante.ro
Национален институт за изследване на труда и социалната защита	Institutului National de Cercetare în Domeniul Muncii și Protecției Sociale	http://www.incsmps.ro
Национален фонд за държавните пенсии	Casa Națională de Pensii Publice	http://www.cnpas.org/
Национална агенция за администриране на приходите	Agencia Națională de Administrare Fiscală	http://www.anaf.ro
Национална агенция за социални услуги	Agencia Națională pentru Plăți și Inspecție Socială	http://www.prestatisociale.ro
Национална агенция по заетостта	Agencia Națională pentru Ocuparea Forței de Muncă	http://www.anofm.ro/
Национален статистически институт	Institutul Național de Statistică	http://www.insse.ro
Официален вестник на Република Румъния	Monitorul Oficial	http://www.expert-monitor.ro/
Парламент на Република Румъния	Parlamentul României	http://www.parlament.ro/
Правителство на Република Румъния	Guvernul României	http://gov.ro/
Румънска асоциация на работодателите в строителството	Asociația Română a Antreprenorilor de Construcții	http://www.araco.org/
Румънската централна банка	Banca Națională a României	http://www.bnro.ro/
Социален фонд на строителите	Casa Socială a Constructorilor	http://www.casoc.ro
Териториална инспекция по труда, Гюргево	Inspectoratul Teritorial de Munca Giurgiu	http://www.itmgiurgiu.ro/
Световна банка	The World Bank	http://www.worldbank.org

“Настоящият документ е изготвен с финансовата помощ на Европейския социален фонд. Българската търговско-промишлена палата носи цялата отговорност за съдържанието на настоящия документ и при никакви обстоятелства не може да се приема като официална позиция на Европейския съюз или Агенция по заетостта.”

Европейски съюз

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА
„РАЗВИТИЕ НА ЧОВЕШКИТЕ РЕСУРСИ“
BG 051PO001–2.1.07

Инвестира във вашето бъдеще!

Европейски социален фонд

Проект „Повишаване на обществената нетърпимост към неформалната икономика при трудовоправните и осигурителните отношения и превантивни действия за ограничаването ѝ“

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз

3 ИНФОРМАЦИЯ ЗА КОНТАКТ С ИДЕНТИФИЦИРАНИТЕ ИНСТИТУЦИИ

Наименование на институцията (на български и румънски език)	Пощенски и интернет адрес	Телефон/факс/e-mail
Генерален секретариат на правителството Secretariatul General al Guvernului	Адрес: Palatul Victoria, Piața Victoriei nr. 1, Sector 1, Cod poștal: 011791, București, Romania интернет адрес: http://www.sgg.ro	Тел.: (централа) (+40) 21 314 34 00; факс: (+40) 21 313 98 46 E-mail: (връзки с обществеността) drp@gov.ro
Генерална федерация на синдикатите ФАМИЛИЯ „Ангел Салигни“ Federația Generală a Sindicatelor FAMILIA „Anghel Saligny“	Адрес: Mrs. Church Street no. 3 Bucharest, Romania интернет адрес: http://www.fgs.ro	Тел.: (+40) 21 312 38 86; 21 313 95 82; 21 315 67 68 E-mail: office@fgs.ro
Инспекция по труда Inspecția Muncii	Адрес: Str. Matei Voievod nr. 14, Sector 2, Cod poștal: 021451, Bucuresti, Romania интернет адрес: http://www.inspectmun.ro	Тел.: (+40) 21 302 70 30; факс: (+40) 21 302 70 64 E-mail: petitii@inspectiamuncii.ro ; comunicare@inspectiamuncii.ro
Министерство на вътрешните работи Ministerul Afacerilor Interne	Адрес: Piața Revoluției nr. 1 A, Sector 1, București, Romania интернет адрес: http://www.mai.gov.ro	Тел.: (централа) (+40) 21 303 70 80; факс: (+40) 21 264 86 77 E-mail: petitii@mai.gov.ro
Министерство на публичните финанси Ministerul Finanțelor Publice	Адрес: Strada Apolodor nr. 17, sector 5, Cod poștal: 050741, București, Romania интернет адрес: http://www.mfinante.ro	Тел.: (+40) 21 319 97 59; 226 11 10; 226 10 00; факс: (+40) 21 312 25 09 E-mail: (връзки с обществеността) PetitiiMFP@mfinante.gov.ro
Министерство на труда, семейството, социалната защита и възрастните хора Ministerului Muncii, Familiei, Protecției Sociale și Persoanelor Vârstnice	Адрес: str. Dem.I.Dobrescu nr.2-4 sectorul 1 București, Romania интернет адрес: http://www.mmuncii.ro/	Тел.: (централа) (+40) 21 313 62 67, 21 315 85 56; тел./факс: (+40) 21 315 88 12; 21 313 62 67 E-mail: (връзки с обществеността) relatiipublicul@mmuncii.ro
Национална агенция за администриране на приходите Agentia Nationala de Administrare Fiscala	интернет адрес: http://www.anaf.ro	Тел./факс: (връзки с обществеността) (+40) 21 319 98 57 E-mail: relatiipublice.anaf@mfinante.gov.ro
Парламент, Камара на депутатите Parlamentul, Camerei Deputaților	Комисия по труда и социалната защита Comisia pentru muncă și protecție socială Адрес: Palatul Parlamentului, str.Izvor nr.2-4, Sector 5, București, Romania, интернет адрес: http://www.cdep.ro/pls/parlam/structura.co?idl=1&idc=7	Тел.: (централа) (+40) 21 316 0300; 21 414 1111 E-mail: cp07@cdep.ro
Румънска асоциация на работодателите в строителството Asociația Română a Antreprenorilor de Construcții	Адрес: Str.Alexandru Papiu Ilarian nr.17 et.2, Bucuresti, Sector 3, cod postal 031691, Romania интернет адрес: http://www.araco.org	Тел.: (+40) 21 316 78 96; 21 316 78 97; факс: (+40) 21 312 96 26 E-mail: contact@araco.org
Социален фонд на строителите Casa Socială a Constructorilor	Адрес: Str. Episcopul Timus nr. 25, Bucuresti, sector 1, cod postal 011611, Romania интернет адрес: http://www.casoc.ro	Тел.: (+40) 21 317 89 02; 21 316 83 42; 21 317 62 35; факс: (+40) 21 300 80 23 E-mail: office@casoc.ro
Териториални инспекции по труда Inspectoratul Teritorial de Munca Bucuresti	Инспекцията по труда има 41 териториални поделения. Информация за контакт с тях: http://www.inspectmun.ro/site/Inspectorate/inspectorate.html	
Финансова гвардия ⁸⁷ Garda Financiară	Адрес: Str.Gutenberg, nr. 1, Sector 5, București, Romania	Тел.: (+40) 21 316 57 61; 21 312 10 42 E-mail: Garda.Financiara.CG@mfinante.ro

⁸⁷ От юли 2013 г. функциите на Финансовата гвардия са поети от Генерална дирекция „Борба с данъчните измами“ на Националната агенция за администриране на приходите.

„Настоящият документ е изготвен с финансовата помощ на Европейския социален фонд. Българската търговско-промишлена палата носи цялата отговорност за съдържанието на настоящия документ и при никакви обстоятелства не може да се приема като официална позиция на Европейския съюз или Агенция по заетостта.“

